

”Still, I love both countries now!”

Suomalaisnaisen sopeutuminen Uuteen-Seelantiin hänen vuosina
1959–1998 kirjoittamiensa kirjeiden perusteella

Pauliina Heinisuo

Pro gradu -tutkielma

Yleinen historia

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Elokuu 2018

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta

HEINISUO, PAULIINA: "Still, I love both countries now!" – Suomalaisnaisen sopeutuminen Uuteen-Seelantiin hänen vuosina 1959–1998 kirjoittamiensa kirjeiden perusteella

Pro gradu -tutkielma, 99 s.

Yleinen historia

Elokuu 2018

Tutkimus käsittelee vuonna 1960 Suomesta Uuteen-Seelantiin pysyvästi muuttaneen Lea Wiltshiren (1929–2005) sopeutumista Uuteen-Seelantiin hänen suomalaiselle ystävälleen lähettämiensä kirjeiden perusteella. Tutkin Wiltshiren sopeutumista perheen, ystävyys- ja tuttavuussuhteiden, työn ja harrastusten, uskonnon, tapojen ja asenteiden ja kielen näkökulmista. Tutkimuksen alkuperäisaineisto koostuu Wiltshiren vuosina 1959–1998 lähettämästä 71 kirjeestä.

Edellytykset Lea Wiltshiren sopeutumiselle Uuteen-Seelantiin olivat hyvät, sillä hän oli korkeasti koulutettu ja kielitaitoinen, avioliitto paikallisen kanssa edesauttoi sosiaalisten kontaktien luomista uusiseelantilaisten kanssa ja kulttuuriset erot Suomen ja Uuden-Seelannin välillä eivät olleet valtavia. Wiltshiren sopeutuminen Uuteen-Seelantiin ei kuitenkaan edennyt lineaarisesti. Tarkasteltaessa Wiltshiren sopeutumista niin perhe- ja työelämän kuin uskonnonkin näkökulmasta Wiltshiren sopeutumisprosessi oli vaihteleva. Välillä Wiltshiren sopeutuminen Uuteen-Seelantiin eteni hyvin, kun taas välillä se hidastui tai jopa taantui. Wiltshiren sopeutumisprosessi ei myöskään edennyt kaikilla elämän osa-alueilla yhtäläisesti. Wiltshire saattoi olla samaan aikaan yhden tarkasteltavan teeman suhteen hyvin sopeutunut ja taas toisen teeman suhteen huonosti sopeutunut. Tutkittavista näkökulmista perheellä oli erityisen suuri vaikutus Wiltshiren sopeutumiseen ja päätökseen elää pysyvästi Uudessa-Seelannissa.

Lea Wiltshiren sopeutumisprosessista ilmenee, että yksilön sopeutumiseen vaikuttavat niin yksilö, yhteisö, yhteiskunta kuin jopa maailman poliittiset muutoksetkin. Wiltshiren sopeutuminen Uuteen-Seelantiin myös osoittaa, että henkilö voi olla hyvin sopeutunut maahan, vaikka hän ei olisikaan kaikilta osin sopeutunut valtakulttuuriin. Wiltshire oli kirjeenvaihdon perusteella uskonnon osalta erinomaisesti sopeutunut Uuteen-Seelantiin siitä huolimatta, että uskonsuuntaus, johon hän kuului, oli Uudessa-Seelannissa marginaalinen.

Asiasanat: siirtolaisuus, sopeutuminen, identiteetti, kulttuuri, Uusi-Seelanti, kirjeet

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
1.1. Uuden-Seelannin siirtolaisten historiaa	1
1.2. Tutkimustraditio	4
1.3. Tutkimuskysymykset.....	11
1.4. Lea Wiltshiren kirjeet tutkimuksen lähteinä.....	14
2. SOSIAALISET SUHTEET SOPEUTUMISEN INDIKAATTOREINA.....	22
2.1. Perheen vahva vaikutus siirtolaisen päätöksiin	22
2.2. Monipuoliset sosiaaliset suhteet sopeutumisen tukena	28
2.3. Pettymykset työelämässä sopeutumisen haittana	40
3. KULTTUURILOJALITEETIT SOPEUTUMISEN ILMENTÄJINÄ.....	51
3.1. Uskonnollinen yhteisö integroitumisen edistäjänä.....	51
3.2. Arvostus molempia kulttuureja kohtaan merkki sopeutumisesta	60
3.3. Muutokset kirjeiden kielessä kertovat sopeutumisesta	75
4. LOPPULUKU.....	87
LÄHTEET	92

1. JOHDANTO

Suomesta vuonna 1960 Uuteen-Seelantiin muuttanut Lea Wiltshire totesi otsikon sitaatin mukaisesti vuonna 1963: ”Still, I love both countries now!”.¹ Hän viittasi toteamuksellaan rakkauteensa entistä kotimaataan Suomea kohtaan ja uutta kotimaataan Uutta-Seelantia kohtaan. Wiltshire muutti Uuteen-Seelantiin avioliiton vuoksi. Hän oli tavannut Suomessa uusiseelantilaisen miehen, jonka kanssa hän avioitui Uudessa-Seelannissa vuonna 1960 muutettuaan maahan samana vuonna. Wiltshire jäi pysyvästi asumaan Uuteen-Seelantiin.

Muutto toiseen maahan tarkoittaa usein myös vaatimusta sopeutumisesta uuteen kulttuuriin. Sopeutuminen voi tapahtua monella eri tavalla, esimerkiksi toiset saattavat omaksua lähes kaiken uudesta kulttuurista ja hylätä vanhan kulttuurinsa, kun taas toiset saattavat säilyttää enemmän vanhasta kulttuuristaan. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia Lea Wiltshiren (1929–2005) sopeutumista siirtolaisuutensa kohdemaahan, Uuteen-Seelantiin, hänen vuosina 1959–1998 suomalaiselle ystävälleen lähettämiensä kirjeiden perusteella.

1.1. Uuden-Seelannin siirtolaisten historiaa

Olavi Koivukankaan mukaan polynesiaalaistaustaiset maorit, joita pidetään nykyään Uuden-Seelannin alkuperäisasukkaina, asuttivat Uuden-Seelannin saaret hiljalleen noin 800-luvulta lähtien.² Keith Sinclair kirjoittaa, että eurooppalaistaustaisia uudisasukkaita alkoi saapua Uuteen-Seelantiin 1700-luvun lopulta alkaen. Muutaman vuoden rauhallisen yhteiselon jälkeen uudisasukkaiden ja maorien välit huononiivat 1810-luvulla ja ryhmien välille syntyi väkivaltaisuuksia.³ Vuonna 1840 joukko maoripäälliköitä solmi brittiläisten kanssa Waitangin sopimuksen, joka liitti Uuden-Seelannin Ison-Britannian yhteyteen. Koivukankaan mukaan sopimuksen solmimisen aikaan Uudessa-Seelannissa asui noin 5 000 eurooppalaista, kun vain

¹ Lea Wiltshiren kirje 26.1.1963, SI.

² Koivukangas 1998, 170.

³ Sinclair 2000, 34–36.

kymmenen vuotta myöhemmin heitä oli jo noin 22 000. Kultalöytöjen myötä siirtolaisuus moninkertaistui ja 1860-luvun aikana Uuteen-Seelantiin muutti 200 000 ihmistä, tosin vain osa heistä jäi saarille pysyvästi.⁴

Seuraavalla vuosikymmenellä, 1870-luvulla, Uuden-Seelannin viranomaiset alkoivat värvätä siirtolaisia järjestelmällisesti Euroopasta.⁵ Värväystä harjoitettiin lähettämällä Eurooppaan värvääjiä ja lisäksi Uuden-Seelannin asukkaat saivat mahdollisuuden nimetä ystäviään ja sukulaisiaan, joille he halusivat antaa pääsyn maahan. Uuden-Seelannin hallinto antoi eurooppalaisille värvätyille matka-avustuksia. Samalla siirtolaisuudesta kuitenkin tuli valikoivaa, sillä värvääjät päättivät keille matka-avustuksia annettiin ja matka Euroopasta Uuteen-Seelantiin oli monelle liian kallis ilman avustusta. Värvääjiä lähetettiin Isoon-Britanniaan ja Irlantiin,⁶ mutta tulijoita oli myös muualta Euroopasta, kuten Pohjoismaista. Olavi Koivukangas toteaa tuhansien pohjoismaalaisten muuttaneen värväysten aikaan siirtolaisiksi Uuteen-Seelantiin.⁷ David Hackett Fischerin mukaan Uuteen-Seelantiin muutti vuosien 1871 ja 1884 välillä yhteensä yli 289 000 siirtolaista, joista suurin osa oli värvättyjä.⁸

David Hackett Fischer kirjoittaa, että värvättyjen määrä väheni Uuden-Seelannin siirtolaisuuden huippuvuosina 1901-1915, jolloin 300 000 siirtolaista saapui maahan Isosta-Britanniasta ja sille kuuluneilta alueilta, kuten Australiasta. Tänä aikana kaksi kolmasosaa tulijoista maksoi matkansa itse. Heistä monet tulivat Australiasta, josta matka oli huomattavasti lyhyempi ja halvempi kuin Euroopasta. Alun perin brittien, australialaisten ja pohjoisamerikkalaisten muuttaminen Uuteen-Seelantiin oli vapaata, mutta 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alkupuolella säädettiin lakeja, joilla estettiin muiden kuin valkoisten eurooppalaistaustaisten muuttamista maahan. Lakeja muutettiin merkittävästi vasta vuonna 1974, jolloin rodun ja kansallisuuden sijaan maahanmuuttoa alettiin kontrolloida osaamisen, varallisuuden, perhesuhteiden ja humanitaarisen avun perusteella.⁹

⁴ Koivukangas 1998, 171.

⁵ Fischer 2012, 216. Myös Koivukangas 1998, 171.

⁶ Fischer 2012, 215-217.

⁷ Koivukangas 1998, 171.

⁸ Fischer 2012, 216.

⁹ Fischer 2012, 216, 219.

Ensimmäinen maailmansota keskeytti hetkellisesti siirtolaisuuden Uuteen-Seelantiin. Myös 1930-luvun suuri maailman laajuinen lama ja sen jälkeen toinen maailmansota hillitsivät siirtolaisuutta maahan. Toisen maailmansodan jälkeen matka-avustusten jakaminen värvätyille eurooppalaissiirtolaisille jatkui. David Hackett Fischer toteaa, että noin 20 prosenttia 1950- ja 1960-luvuilla tulleista siirtolaisista sai avustuksia. Avustuksen saaneet siirtolaiset kuitenkin velvoitettiin tekemään työtä kaksi vuotta Uuden-Seelannin työviranomaisten valitsemissa paikoissa. Edelleen toisen maailmansodan jälkeen suurin osa Uuteen-Seelantiin tulleista avustusta saaneista siirtolaisista oli brittejä ja toiseksi suurin osa australialaisia, mutta joukossa oli myös kasvava osa muun maalaisia, kuten hollantilaisia, saksalaisia, kreikkalaisia, kyproslaisia, libanonilaisia ja itäeurooppalaisia. Kansalaisuudesta riippumatta kaikki avustusta saaneet olivat tarkkaan valikoituja mm. terveyden, siviilisäädyn ja iän mukaan.¹⁰

Suomalaisten siirtolaisuus Uuteen-Seelantiin on ollut huomattavasti vähäisempää kuin esimerkiksi Yhdysvaltoihin ja Kanadaan, joihin lähti Reino Keron mukaan 350 000 suomalaissiirtolaista suuren siirtolaisuuden aikaan vuosina 1870–1929,¹¹ tai Australiaan, johon suomalaisia on lähtenyt Olavi Koivukankaan mukaan 1900-luvun loppuun mennessä noin 27 000 henkeä.¹² Koivukangas kirjoittaa, että noin 2 000 suomalaista on muuttanut Uuteen-Seelantiin 1800-luvun puolivälistä, jolloin ensimmäiset suomalaiset muuttivat saarille, 1900-luvun loppuun mennessä. Heistä noin 1 500 on jäänyt pysyvästi asumaan maahan.¹³

Koivukangas toteaa ennen toista maailmansotaa Uuteen-Seelantiin muuttaneen Suomesta lähinnä meri- ja satamatyömiehiä, maanviljelijöitä ja maa-, metsä- ja kaivostyöläisiä, kun taas sodan jälkeen suurin osa suomalaisista Uuteen-Seelantiin muuttajista työskenteli paperiteollisuudessa. Toisen maailmansodan jälkeen Uuteen-Seelantiin muuttaneet suomalaiset ovat olleet pääosin hyvin koulutettuja, mikä johtuu osin Uuden-Seelannin tiukasta maahanmuuttopolitiikasta, mutta osin

¹⁰ Fischer 2012, 217.

¹¹ Kero 1996, 54–55.

¹² Koivukangas 1998, 166.

¹³ Koivukangas 1998, 224.

myös siitä, että koulutettujen paperityöläisten ohella Uuteen-Seelantiin on muuttanut myös opiskelemaan lähteneitä tai jo Suomessa tutkintonsa suorittaneita nuoria naisia, jotka ovat avioituneet uusiseelantilaisten miesten kanssa.¹⁴

Suomalaisnaisten avioliiton vuoksi Uuteen-Seelantiin muuttaminen ajoittuu samoihin aikoihin kuin suomalaisnaisten lisääntynyt muutto Pohjois-Amerikkaan monikansallisen avioliiton vuoksi. Reino Keron mukaan 1960-luvulta lähtien Pohjois-Amerikkaan on saattanut muuttaa jopa tuhansia suomalaisnaisia, jotka ovat solmineet avioliiton amerikkalaisen miehen kanssa.¹⁵ Johanna Leinonen toteaa, että avioliitto Pohjois-Amerikkaan siirtolaiseksi lähtemisen motiivina saattoi suhteessa kasvaa 1950- ja 1960-luvuilla, koska paremman elintason perässä lähteminen väheni Suomen kohonneen elintason vuoksi, ja koska parempaa elintasoa toivoneet saattoivat muuttaa Ruotsiin, jossa tarvittiin työvoimaa ja johon oli huomattavasti helpompi muuttaa kuin kaukaiseen Pohjois-Amerikkaan.¹⁶ Samat syyt saattoivat vaikuttaa avioliiton perässä Uuteen-Seelantiin muuttaneiden naisten suhteellisen osuuden kasvuun toisen maailmansodan jälkeen.

1.2. Tutkimustraditio

Suomalaisten siirtolaisuuden historiantutkimuksella on pitkät perinteet. Suurin tutkimushuomio on kohdistunut suomalaisten Pohjois-Amerikan siirtolaisuuteen, johtuen sinne suuntautuneen siirtolaisuuden suuresta määrästä. Suomalaisten siirtolaisuutta Pohjois-Amerikkaan on tutkittu jo 1920-luvulta alkaen,¹⁷ mutta siirtolaisuushistoriantutkimus lisääntyi erityisesti 1960-luvulta alkaen.¹⁸ Suomessa siirtolaisuushistoriantutkimus on ollut erittäin runsasta Turun yliopiston yleisen historian oppiaineessa aina 1960-luvulta lähtien.¹⁹ Muun muassa Reino Kero ja Auvo Kostiainen ovat tehneet pitkän uran siirtolaisuushistoriantutkimuksen paris-

¹⁴ Koivukangas 1998, 227.

¹⁵ Kero 1996, 112.

¹⁶ Leinonen 2002, 27.

¹⁷ Kostiainen 2014, vii.

¹⁸ Kero 1991, 1; Kostiainen 2014, vii.

¹⁹ Kero 1991, 1.

sa. Kero on tutkinut suomalaisten siirtolaisuutta Pohjois-Amerikkaan ja julkaissut muun muassa laajat yleisesitykset aiheesta *Suomen siirtolaisuuden historia osa 1: Pohjois-Amerikkaan suuntautuneen siirtolaisuuden tausta, määrä, rakenne, kuljetusorganisaatio ja sijoittuminen päämääräalueelle* (1982) ja *Suureen länteen: siirtolaisuus Suomesta Yhdysvaltoihin ja Kanadaan* (1996).

Myös Kostiaisen siirtolaisuuden historian tutkimus on keskittynyt suomalaisten Pohjois-Amerikan siirtolaisuuteen. Kostiaisen on kuitenkin yleisesitysten sijaan keskittynyt siirtolaisten poliittiseen toimintaan ja jossain määrin myös sopeutumiseen liittyviin kysymyksiin. Hän on muun muassa kirjoittanut suomalaissiirtolaisten sopeutumista Pohjois-Amerikkaan käsittelevät artikkelit Sulautuminen uuteen yhteiskuntaan, joka on julkaistu teoksessa *Suomen siirtolaisuuden historia osa III: sopeutuminen, kulttuuritoiminta ja paluumuutto* (1986), ja *Finnish Identity in America* (1990) teoksessa julkaistun To Be or Not to Be – an American, a Finn or a Finnish American? Auvo Kostiaisen on myös toimittanut vuonna 2014 julkaistun laajan, lukuisia teemoja liittyen suomalaisten Yhdysvaltain siirtolaisuuteen käsittelevän teoksen *Finns in the United States: A History of Settlement, Dissent, and Integration*. Kostiaisen on itse kirjoittanut teoksessa julkaistut artikkelit Interest in the History of Finnish Americans, The Delaware Colonists and Their Heritage, Politics of the Left and the Right, Papers and Publications ja Deported Finns. Reino Kero on kirjoittanut kyseiseen teokseen artikkelin Migration from Finland to North America.

Myös suomalaisten siirtolaisuuden historiaa Eurooppaan on tutkittu melko monipuolisesti. Krister Björklund ja Olavi Koivukangas ovat toimittaneet suomalaisten siirtolaisuushistoriasta Eurooppaan yleisteoksen *Suomalaiset Euroopassa* (2008). Muun muassa Koivukangas, Jouni Korkiasaari ja Kari Tarkiainen ovat tutkineet suomalaisten siirtolaisuutta Ruotsiin, joka on ennen Yhdysvaltoja eniten suomalaissiirtolaisia vastaanottanut valtio. Koivukangas on julkaissut aiheesta teoksen *Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin kautta aikojen* (1981) ja Korkiasaari ja Tarkiainen teoksen *Suomalaiset Ruotsissa* (2000). Muualle Eurooppaan, yksittäisiin valtioihin, suuntautunutta siirtolaisuutta Suomesta ovat tutkineet muun muassa Outi Tuomi-Nikula ja Krister Björklund. Tuomi-Nikula on tutkinut teoksessaan *Saksansuoma-*

laiset: Tutkimus syntyperäisten suomalaisten akkulturaatiosta Saksan Liittotasavallassa ja Länsi-Berliinissä (1989) toisen maailmansodan jälkeistä siirtolaisuutta Suomesta Saksan Liittotasavaltaan ja Länsi-Berliiniin. Myös Krister Björklundin tutkimus *Suomalaiset Sveitsissä 1944–1996* käsittelee toisen maailmansodan jälkeistä siirtolaisuutta, mutta hänen tutkimuskohteenaan ovat sveitsinsuomalaiset saksansuomalaisten sijaan. Sekä Tuomi-Nikula että Björklund ovat tutkimuksissaan painottaneet siirtolaisten sopeutumisen tutkimista.

Siirtolaisuus Suomesta muualle kuin Eurooppaan ja Pohjois-Amerikkaan on ollut melko vähäistä. Tämän johdosta myös tutkimus koskien suomalaisten siirtolaisuutta Australian ja Oseanian alueelle on ollut muiden Euroopan ja Pohjois-Amerikan ulkopuolisten alueiden tapaan vähäisempää. Olavi Koivukangas on kuitenkin tehnyt suuren työn tutkiessaan alueelle suuntautunutta suomalaissiirtolaisuutta. Koivukangas aloitti tutkimustyönsä tutkimalla Suomesta Australiaan suuntautunutta siirtolaisuutta. Hän julkaisi jo 1970-luvulla suomalaisten siirtolaisuutta Australiaan käsitelleet tutkimuksensa *Scandinavian immigration and settlement in Australia before world war II* (1974) ja *Suomalainen siirtolaisuus Australiaan toisen maailmansodan jälkeen* (1975). Myös suomalaisten siirtolaisuushistoriaa Australiaan käsitelleen väitöskirjansa *Sea, Gold and Sugarcane: Attraction Versus Distance? Finns in Australia 1851–1947* hän julkaisi vuonna 1986.

Tutkittuaan suomalaisten siirtolaisuuden historiaa Australiaan Olavi Koivukangas siirtyi tutkimaan myös Uuteen-Seelantiin lähteneiden suomalaissiirtolaisten historiaa. Hän julkaisi kattavan yleisteoksen *From the midnight sun to the long white cloud: Finns in New Zealand* suomalaisten siirtolaisuuden historiasta Uuteen-Seelantiin vuonna 1996. Koivukangas on julkaissut myös teokseen pohjautuvan luvun Siirtolaisuus Suomesta Uuteen-Seelantiin teoksessaan *Kaukomaiden kaipuu: Suomalaiset Afrikassa, Australiassa, Uudessa-Seelannissa ja Latinalaisessa Amerikassa* (1998).

Martti Grönfors tutki Uuden-Seelannin suomalaissiirtolaisia jo ennen Olavi Koivukangasta. Hänen tutkimuksensa Uuden Seelannin suomalaiset, joka on julkaistu teoksessa *Ulkosuomalaisia* (1982), ei kuitenkaan ole varsinainen siirtolaisuushis-

torian tutkimus, vaan kyseessä on kyselytutkimus, jolla selvitettiin tietoja tutkimuksen tekoaikaan 1980-luvun alussa Uudessa-Seelannissa siirtolaisina asuneista suomalaisista. Tutkimuksessa Grönfors käsittelee myös siirtolaisten sopeutumiseen liittyviä teemoja.

Kansainvälisesti siirtolaisten sopeutumista on tutkittu pitkään. Eri alojen tutkijat ovat esittäneet useita erilaisia sopeutumisteorioita ja -malleja 1900-luvulla, mutta osa teorioista ja malleista, kuten sulatusuuni-teoria, pohjautuu jo sitäkin aikaisemmin esitettyihin ajatuksiin. Sulatusuuni-teoria on yksi tunnetuimmista ja varhaisimmista siirtolaisten sopeutumista kuvaavista teorioista. Sillä on kuvattu erityisesti siirtolaisten sopeutumista Pohjois-Amerikkaan. Teorian mukaan eri lähtöalueilta ja erilaisista kulttuureista tulleet siirtolaiset sopeutuivat Pohjois-Amerikassa yhdeksi uudeksi amerikkalaiseksi kulttuuriksi. Eli kuvainnollisesti Pohjois-Amerikka toimi sulatusuunina, jossa siirtolaiset sulautuivat yhdeksi uudeksi ryhmäksi, jolla oli yhteinen, täysin uusi kulttuuri.²⁰ Milton M. Gordonin mukaan sulatusuuni-teorian mukainen ajatus siirtolaisten sopeutumisesta amerikkalaisiksi löytyy jo J. Hector St. John Crèvecoeurin vuonna 1782 julkaistusta kirjoituksesta *Letters from an American Farmer*. St. John Crèvecoeur käytti sanaa sulattaa, mutta ei sulatusuunia. Sulatusuuni-termiä sopeutumisen yhteydessä on käyttänyt Gordonin mukaan ainakin Ralph Waldo Emerson jo vuonna 1845. Tunnetuksi sulatusuuni-teorian teki Israel Zangwillin näytelmä *The Melting Pot* vuonna 1908.²¹ Sulatusuuni-teoriaa on kuitenkin kritisoitu asioita liikaa yksinkertaistavana. Vaikka kulttuurien joitain piirteitä voi siirtolaisten kesken sekoittua ja yhdistyä, kuitenkin monia piirteitä lähtökulttuurista saattaa säilyä sellaisenaan. Tämän myötä ei synny yhtä uutta yhtenäistä kulttuuria, vaan pluralistinen kulttuuri. Myöskään kaikkien siirtolaisten lähtökulttuureja ei ole arvostettu samassa suhteessa. Esimerkiksi Yhdysvalloissa kaikkien siirtolaisten lähtökulttuureja ei ole pidetty samanarvoisina, vaan toisia kulttuureja on suosittu ja toisia syrjitty.²²

John W. Berry julkaisi oman sopeutumisteoriansa 1970-luvulla. Berryn teorian mukaan sopeutumista edeltää kolme vaihetta: kontakti, konflikti ja adaptaatio.

²⁰ Ks. esim. Gordon 1964, 115; Kostiainen 1986, 12.

²¹ Gordon 1964, 115–117, 120–121.

²² Ks. esim. Gordon 1964, 122–131; Kostiainen 1986, 12.

Berry toteaa, että fyysinen tai symbolinen kontakti vähintään kahden eri ryhmän välillä on välttämätön edellytys sopeutumiselle. Konfliktilla hän tarkoittaa uuden kulttuurin piirteiden omaksumisen vastustamista ja pitäytymistä vanhalle kulttuurille ominaisissa asioissa. Konflikti ei ole välttämätön edellytys sopeutumiselle, mutta se on tyypillinen. Viimeinen vaihe on adaptaatio, jolloin konflikti vakaantuu tai vähenee. Adaptaatio ei siis ole kaikilla samanlainen. Berry esittelee neljä adaptaatiovaihtoehtoa: assimilaatio, integraatio, separaatio ja marginalisaatio. Assimilaatiossa henkilö luopuu vanhasta kulttuuristaan ja sulautuu uuteen kulttuuriin. Integraatiossa henkilö säilyttää vanhan kulttuuri-identiteettinsä, mutta samalla myös liittyy uuteen kulttuuriin. Separaatio tarkoittaa vanhan kulttuuri-identiteetin säilyttämistä ja uuden torjumista. Marginalisaatiossa henkilö torjuu sekä vanhan että uuden kulttuuri-identiteetin.²³ Sulatusuuni-teorian tavoin Berryn teoriaa on kritisoitu liiasta yksinkertaistamisesta. Kritiikin mukaan sopeutuminen ei välttämättä etene kaikilla elämän osa-alueilla samalla tavalla ja samalla nopeudella. Henkilö voi esimerkiksi olla kotona integroitunut, töissä assimiloitunut ja ystävyssuhteissa separoitunut.²⁴ Muun muassa Päivikki Suojanen ja Matti K. Suojanen toteavat Berryn adaptaatio vaihtoehtoista, että assimilaatiota tapahtuu vasta kolmannessa sukupolvessa, joten tutkittaessa ensimmäisen sukupolven siirtolaista täydellinen assimiloituminen ei ole mahdollista.²⁵

Amado M. Padilla esitteli sopeutumisteoriaansa vuonna 1980. Padillan teoria koostuu tekijöistä, joita mittaamalla voidaan selvittää sopeutumisen astetta. Padilla on jakanut tekijät kahteen ryhmään: kulttuuritietoisuus ja etninen lojaalisuus. Kulttuuritietoisuus tarkoittaa henkilön lähtö- ja tulokulttuurinsa eri tekijöiden, kuten ruoka, kieli, arvot ja historia, tuntemusta. Etninen lojaalisuus tarkoittaa tietyn kulttuuriorientaation suosimista. Kaikki tekijät eivät ole Padillan mallissa samanarvoisia viitteitä sopeutumisesta tai sopeutumattomuudesta. Padilla erittelee viisi tärkeimmäksi määriteltyä tekijää. Niitä ovat kieli, kulttuuriperintö, etninen ylpeys, etninen identiteetti ja interetninen vuorovaikutus. Teoria on luotu mahdollista-

²³ Berry 1980, 11–15.

²⁴ Björklund 1998, 23.

²⁵ Suojanen & Suojanen 2000, 45.

maan sopeutumisen kvantitatiivinen tutkiminen ja yksilöiden kategorisoiminen sopeutumisen asteen mukaan.²⁶

Siirtolaisten sopeutumiseen liittyvässä tutkimuksessa 1990-luvun alusta lähtien transnationalismi on ollut tutkimuksessa suosittu konsepti. Peter Kiviston mukaan Linda Basch, Nina Glick Schiller ja Christina Szanton Blanc olivat ensimmäiset, jotka määrittelivät siirtolaisuuteen liittyvän transnationalismin. He tarkoittivat sillä prosessia, jossa siirtolaiset luovat ja ylläpitävät yhteyksiä, jotka liittyvät sekä heidän lähtö- että tuloyhteisöön. Siirtolaisten transnationalisuutta voidaan tutkia muun muassa uskonnollisessa, taloudellisessa, poliittisessa ja sosiokulttuurisessa toiminnassa. Transnationalismin tutkimista siirtolaisuudessa on kritisoitu muun muassa käsitteen trendikkyuden aiheuttamasta inflaatiosta koko konseptille. Lisäksi kritiikkiä on kerännyt oletus, jonka mukaan siirtolaisuus olisi ollut transnationaalialia erityisesti suuren siirtolaisuuden, noin 1880–1930, jälkeen. Peter Kivisto kuitenkin toteaa, että kiinnostus kyseisen oletuksen paikkansa pitävyyttä kyseenalaistavaan tutkimukseen on lisääntynyt viime vuosina.²⁷

Suomalaissiirtolaisten historiaa sopeutumisen näkökulmasta ovat viime aikoina käsitelleet erityisesti Johanna Leinonen ja Peter Kivisto. Leinonen aloitti erityisesti toisen maailmansodan jälkeen Pohjois-Amerikkaan lähteneiden suomalaisnaisten sopeutumiseen keskittyvän tutkimustyön jo pro gradu -tutkielmassaan *Toisen maailmansodan jälkeen Pohjois-Amerikkaan muuttaneiden suomalaisten siirtolaisten avioituminen ja akkulturaatio* (2002). Väitöskirjassaan *Elite Migration, Transnational Families, and the Nation State: International Marriages between Finns and Americans across the Atlantic in the Twentieth Century* (2011) Leinonen laajensi tutkimuksensa käsittelemään koko 1900-lukua ja suomalaisten ja yhdysvaltalaisien avioliittoja myös Suomessa. Leinonen on julkaissut useita artikkeleita, joissa hän on käsitellyt väitöskirjansa aiheeseen liittyviä teemoja. Muun muassa teoksessa *Finns in the United States: A History of Settlement, Dissent, and Integration* (2014) julkaistuissa artikkeleissaan *One Culture, Two Cultures? Families of Finns in the United States in the Twentieth Century* ja *Who Is a "Real" Finn?*

²⁶ Padilla 1980, 48–50.

²⁷ Kivisto 2014, 297–298.

Negotiating Finnish and Finnish American Identity in the Contemporary United States ja Leinosen yhdessä Peter Kiviston kanssa kirjoittamassaan artikkelissa *Ambiguous Identity: Finnish Americans and the Race Question* Leinonen käsittelee siirtolaisten sopeutumiseen ja identiteettiin liittyviä kysymyksiä.

Siitä huolimatta, että Peter Kivisto on koulutukseltaan sosiologi, hän on jo sosiohistoriallisessa väitöskirjassaan *Immigrant Socialists in the United States: The Case of Finns and the Left* (1984) tutkinut siirtolaisuuden historiaan liittyvää teemaa. Kivisto on tutkimustyössään käsitellyt paljon siirtolaisten sopeutumiseen liittyviä teemoja ja teoriaa. Kivisto on muun muassa toimittanut teoksen *Incorporating Diversity: Rethinking Assimilation in a Multicultural Age* (2005), joka sisältää hänen artikkelinsa *The Revival of Assimilation in Historical Perspective ja Social Spaces, Transnational Immigrant Communities, and the Politics of Incorporation*. *Finns in the United States: A History of Settlement, Dissent, and Integration* -teoksessa (2014) julkaistussa artikkelissaan *The Transnational Practices of Finnish Immigrants* Kivisto käsittelee Suomesta Yhdysvaltoihin suuntautuneen siirtolaisuuden transnationalistisia piirteitä.

Elli Heikkilän, Auvo Kostiaisen, Johanna Leinosen ja Ismo Söderlingin toimittamaan teokseen *Participation, Integration, and Recognition: Changing Pathways to Immigrant Incorporation* (2015) kirjoittamassaan sopeutumista käsittelevässä artikkelissa *Pluralism and the dynamics of contemporary integration* Peter Kivisto on nostanut esiin siirtolaisuushistoriantutkimuksessa vähemmälle huomiolle jääneitä teemoja. Artikkelissa Kivisto kirjoittaa Kay Deauxin todenneen vuonna 2006 julkaistussa teoksessaan *To Be an Immigrant*, että siirtolaisten sopeutumista käsittelevä tutkimus on keskittynyt lähinnä siirtolaisryhmien sopeutumiseen. Siirtolaisryhmien sopeutumisen tutkiminen on tärkeää, mutta ryhmiin keskittyvässä tutkimuksessa painottuvat yleensä lopputulokset, eikä sopeutumisprosessi. Sopeutumisprosessi on paremmin huomioitavissa yksilöihin keskittyvissä tutkimuksissa. Lisäksi Peter Kivisto toteaa, että silloin, kun siirtolaisuustutkimuksessa on huomioitu yksilöt, siirtolaisten tunteet ovat usein jääneet turhan sivuun tutkimuksesta.

Siirtolaisia on usein tarkasteltu rationaalisina toimijoina, eikä tunteiden vaikutusta siirtolaisten toimintaan ole huomioitu.²⁸

Yleisesti ottaen, eikä pelkästään siirtolaisten sopeutumista käsittelevä tutkimus, historiantutkimus keskittyi pitkään muuhun kuin yksittäisiin yksityisiin henkilöihin. Historiantutkimuksen keskiössä olivat pääasiassa valtioiden, kansakuntien, tapahtumien ja poliittisten ja julkisuuden henkilöiden historia. Ranskalainen annalistinen historiantutkimus nosti tavalliset ihmiset historiantutkimuksen keskiöön. Annalistit kuitenkin tutkivat tavallisia ihmisiä pääasiassa ryhminä, eivätkä yksilöinä. Annalistinen tutkimus oli lähinnä suuria massoja käsittelevää kvantitatiivista tutkimusta. Osin vastareaktionä annalistien kvantitatiiviselle massoihin keskittyneelle historiantutkimukselle tavallisiin ihmisiin keskittyvä yksilökeskeinen, usein kvalitatiivinen, historiantutkimus yleistyi 1970-luvulta alkaen. Tavallisten ihmisten historiaa tutkivia suuntauksia on nykyään monia, muun muassa mikrohistoria, arkipäivän historia, mentaliteettien historia ja sosiaali- ja psykohistorian saman suuntaiset tutkimussuuntauksset.²⁹

1.3. Tutkimuskysymykset

Tämä tutkimus keskittyy yhden siirtolaisen, Lea Wiltshiren, sopeutumisen tutkimiseen, mikä mahdollistaa aiheen monisyisen tarkastelun. Tutkimuksen lähteenä oleva kirjeenvaihto on erittäin pitkä, neljä vuosikymmentä kestävä, minkä ansiosta sopeutumisprosessin tutkiminen pitkällä aikavälillä, pysyvästi siirtolaiseksi muuttaneen lähes koko siirtolaisuus ajalta, mahdollistuu. Koska Lea Wiltshire muutti Uuteen-Seelantiin yksin, ilman samasta kulttuurista lähtenyttä siirtolaisten ryhmää, ja asui Uudessa-Seelannissa suomalaissiirtolaisten keskittymien ulkopuolella, avaa tutkimus yksin eikä ryhmän kanssa siirtolaiseksi muuttaneen sopeutumisprosessia. Tutkimuskysymykseni ovat, miten Suomesta vuonna 1960 Uuteen-Seelantiin muuttanut Lea Wiltshire sopeutui uuteen kotimaahansa hänen suomalaiselle ystävälleen vuosina 1959–1998 lähettämiensä kirjeiden perusteella. Miten

²⁸ Kivisto 2015, 13.

²⁹ Ks. esim. Elomaa 2001, 59–60; Ollila 1993, 50–54; Peltonen 2006, 145–156.

Lea Wiltshire sopeutui sosiaalisesti Uuteen-Seelantiin? Millaisia muutoksia hänen kulttuurisissa lojaliteeteissaan tapahtui?

Tämä tutkimus ei pohjautu suoraan mihinkään edellä esitellyistä siirtolaisten sopeutumiseen liittyvistä teorioista tai konsepteista. Kuitenkin niin teoriat kuin niille esitetty kritiikkikin ovat hyödyttäneet tämän tutkimuksen tekoa ja teoriat ovat vaikuttaneet tutkimuksen teoreettisiin ja metodologisiin valintoihin. Amado M. Padillan teorian kulttuuritietoisuuden tekijät ovat antaneet suuntaa teemojen valinnalle, joiden kautta tutkin Lea Wiltshiren kirjeistä hänen sopeutumistaan Uuteen-Seelantiin. Tutkittavat teemat ovat perhe, ystävät ja tuttavat, työ ja koulutus, uskonto, kulttuuriperintö ja kieli. Vaikka Padillan määrittelemät kulttuuritietoisuuden tekijät ovatkin jossain määrin vaikuttaneet valintoihin, olen kuitenkin tehnyt lopullisen päätöksen teemoista alkuperäisaineiston perusteella. Käsiteltäviksi teemoiksi ovat valikoituneet ne teemat, jotka nousevat kirjeissä esille Lea Wiltshiren sopeutumisen kannalta keskeisinä tekijöinä. Jokaista teemaa käsitellään tutkimuksessa omassa alaluvussa.

Padillan teorian kahdesta tekijästä etninen lojaalisuus vaikuttaa siihen, miten tässä tutkimuksessa tutkin Lea Wiltshiren sopeutumista. Pysin selvittämään hänen kirjeistään ilmeneviä asioita, jotka antavat tietoa siitä, mitä kulttuuriorientaatiota Wiltshire suosi kunkin tutkittavan teeman kohdalla eri aikoina. Wiltshiren sopeutumisen astetta tarkastellessani pyrin myös huomioimaan Peter Kiviston kritiikin, jonka mukaan tunteiden tutkiminen on jäänyt usein liian vähälle huomiolle siirtolaisten sopeutumista tutkittaessa. Kulttuuriorientaatioiden suosimisen ohella tarkastelen kirjeistä myös Wiltshiren ilmentämiä tunteita, kuten koti-ikävä, onnellisuutta ja pettymystä. Myös tunteet kertovat sopeutumisesta.

Berryn sopeutumisteorian sopeutumisen vaiheet otan tutkimuksessa huomioon siinä mielessä, että pyrin selvittämään Lea Wiltshiren sopeutumista prosessina ja löytämään sopeutumisprosessista eri vaiheita. Sopeutumisprosessin tutkimisen tapahtuessa teemojen kautta on myös Berryn teorian kohtaama kritiikki siitä, että sopeutuminen ei etene elämän kaikilla osa-alueissa samalla tavalla, mahdollista ottaa huomioon. Teemojen kautta tarkasteltaessa pyrin tutkimaan sopeutumispro-

sessin hyviä ja huonoja hetkiä erikseen elämän eri osa-alueilla. Näin ollen mahdolliset useammat sopeutumiskonfliktit jollain osa-alueella ja mahdollinen konfliktittomuus toisella osa-alueella tulevat ilmi. Elämän eri osa-alueisiin liittyvien teemojen tutkiminen erikseen mahdollistaa myös sen tarkastelun, onko Lea Wiltshire kirjeidensä perusteella sopeutunut Uuteen-Seelantiin hyvin joillain elämän osa-alueilla ja taas huonosti joillain toisilla osa-alueilla. En kuitenkaan pyri määrittämään Wiltshiren sopeutumista Berryn teorian adaptaatio-vaiheen nelikentän mukaisesti, vaan pyrin monisyisempään tarkasteluun sopeutumisen onnistumisen suhteen.

Tämän tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä ovat identiteetti ja kulttuuri. Stuart Hallin mukaan identiteetti on käsitetty kolmella hyvin erilaisella tavalla. Hall kutsuu identiteettikäsitteitä valistuksen subjektiksi, sosiologisen subjektiksi ja postmodernin subjektiksi. Valistuksen subjekti -käsitteeseen mukaan ihmisillä on syntyessään keskus, joka ihmisen kasvaessa kehittyy, mutta pysyy kuitenkin koko ajan olemukseltaan samana. Keskus on yhtä kuin identiteetti. Eli käsitteeseen mukaan ihmisen identiteetti on biologisesti annettu ja se pysyy pohjimmiltaan samana koko ihmisen elämän ajan. Sosiologinen subjekti -käsitteeseen ei ole yhtä individualistinen kuin valistuksen subjekti -käsitteeseen. Myös sen mukaan ihmisillä on sisäinen ydin, mutta se muokkautuu minän ja yhteiskunnan välisessä jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Ihminen peilaa itseään sosiaaliseen ja kulttuuriseen ympäristöönsä ja sisäistämällä niistä merkityksiä ja arvoja liittää ne osaksi itseään. Identiteetti ikään kuin liittyy sisäisen ja ulkoisen maailman toisiinsa ja tekee niistä näin yhtenäisempiä ja ennustettavampia. Hall toteaa erityisesti G. H. Meadin, C. H. Cooleyn ja symbolisten interaktionistien muokanneen sosiologisen subjektin -identiteettikäsitteestä.³⁰

Tässä tutkimuksessa viitataan identiteetti-käsitteellä erityisesti Hallin postmoderniksi subjektiksi kutsumaan identiteetti-käsitteeseen, joka perustuu Hallin määritelmään identiteetistä. Hall ei usko, että ihmisellä olisi yhtä kiinteää ja pysyvää identiteettiä koko elämänsä ajan. Hänen mukaansa identiteetti on historiallisesti eikä biologisesti määritetty. Ihmisellä on elämänsä aikana useita identiteettejä,

³⁰ Hall 2005, 21-22.

jotka voivat olla toisinaan ristiriidassa keskenään. Identiteetti muokkautuu jatkuvasti suhteessa ympäröivään maailmaan ja tämän myötä ihmisen identifikaatiot vaihtelevat jatkuvasti.³¹ Tässä tutkimuksessa identiteetti siis käsitetään ajassa ja ympäristössä muuttavana kokemuksena minuudesta.

Kulttuurin-käsite ymmärretään tässä tutkimuksessa laajasti. Hanne Koivisto toteaa Edgar Sheinin kolmiosaisen kulttuurin määritelmän kuvaavan hyvin käsitteen laajuutta. Sheinin määritelmän ensimmäinen osa sisältää kaiken kulttuurin tuottaman konkreettisen, kuten taiteen, teknologian ja kulttuurin jäsenten näkyvän ja kuuluvan käyttäytymisen. Toinen osa koostuu kulttuurin jäsenten toiminnassa ilmenevistä arvoista. Kolmas osa sisältää kulttuurin perusoletukset, joita ovat esimerkiksi kulttuurin jäsenten aika- ja luontokäsitykset ja uskonnolliset ja filosofiset käsitykset. Kulttuuri muodostuu kaikkien osien kokonaisuudesta.³²

Kulttuuri-käsitteen ohella käytän tässä tutkimuksessa valtakulttuuri-käsitettä. Valtakulttuurilla viitataan kyseisen valtion, tässä tutkimuksessa pääasiassa Uuden-Seelannin, kyseisenä aikana enemmistön vallinneeseen kulttuuriin. Toki tiedostan ja huomioin sen, että Uusi-Seelanti oli tutkimukseni ajallisen rajauksen aikana 1960-luvulta 1990-luvulle pluralistinen kulttuuri, mutta valtakulttuuri toimii tutkimuksessa teoreettisena käsitteenä, joka helpottaa sen tutkimista, missä mielessä Lea Wiltshire sopeutui Uuden-Seelannin valtakulttuuriin, missä mielessä johonkin muuhun Uudessa-Seelannissa esiintyneeseen kulttuuriin ja missä mielessä ei kumpaankaan edellä mainituista vaihtoehdoista.

1.4. Lea Wiltshiren kirjeet tutkimuksen lähteinä

Tutkimukseni pääasiallinen alkuperäisaineisto on kirjekokoelma, joka sisältää 71 Lea Wiltshiren Suomessa asuneelle naispuoliselle ystävälleen lähettämää kirjettä. Kirjeissä Wiltshire kertoi asumisesta Uudessa-Seelannissa ja omista ja perheensä kuulumisista ja kyseli suomalaisten ystäviensä kuulumisia. Kirjeiden ohella alku-

³¹ Hall 2005, 22–23.

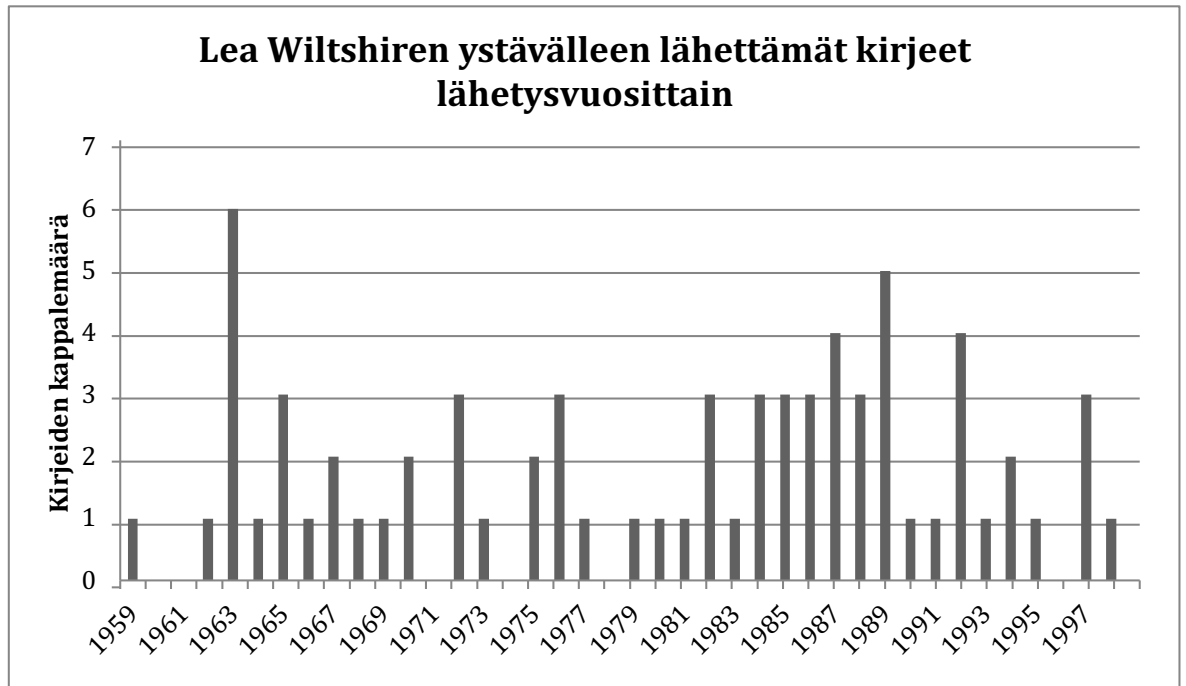
³² Koivisto 1993, 35–36.

peräisaineisto sisältää yhdeksän samalle ystävälle lähetettyä postikorttia, yhden Lea Wiltshiren aviomiehen samalle ystävälle lähettämän kirjeen, yhden kyseisen ystävän Me Naiset -aikakausilehden toimitukseen lähettämän kirjeen, yhden lehtileikkeen suomalaisesta lehdestä³³, lehtileikkeen Quaker Acres -lehdestä ja kolme Lea Wiltshiren toiselle ystävälleen lähettämää kirjettä.

Lea Wiltshiren arkistokokoelma Siirtolaisuusinstituutissa sisältää myös vähäisesti muuta materiaalia, kuten Lea Wiltshiren aviomiehen lähettämiä lyhyitä sähköpostiviestejä ja Lea Wiltshiren lapsen kirjeenvaihtoa Wiltshiren ystävän kanssa. Olen kuitenkin rajannut tämän materiaalin pääasiallisesti pois tutkimusaineistosta, koska en koe sen lisäävän tutkimuksen kannalta olennaista tietoa ja ajallisesti se sijoittuu suurelta osin Lea Wiltshiren kirjoittamien kirjeiden jälkeiseen aikaan, eikä näin ollen sijoitu tutkimuksen ajalliseen rajaukseen. Kyseisestä materiaalista käytän poikkeuksellisesti johdannossa yhtä Lea Wiltshiren ystävän Wiltshiren lapselle kirjoittamaa kirjettä lähteenä pohtiessani tässä luvussa kriittisesti kirjeiden käyttöä alkuperäislähteenä ja tutkimuksen eettisiä periaatteita. Kyseessä oleva kirje antaa lisätietoa Lea Wiltshiren kirjeiden lahjoitusprosessista arkistokäyttöön.

Lea Wiltshire lähetti tutkimuksen alkuperäislähteenä olevat 71 kirjettä ystävälleen vuosina 1959–1998. Ensimmäisen kirjeen Wiltshire lähetti Suomesta ennen muuttoaan Uuteen-Seelantiin. Muut kirjeet hän kirjoitti asuessaan vakituisesti Uudessa-Seelannissa. Wiltshire kirjoitti ystävälleen keskimäärin 1,78 kirjettä vuodessa. Vaikka kirjeenvaihto ei edennytäkään täysin tasaisesti tarkasteltaessa kirjoitettujen kirjeiden kappalemäärä kunakin kirjeenvaihdon vuonna (kaavio 1.), oli kirjeenvaihto Wiltshiren puolelta melko tasaista ja jatkuvaa.

³³ Lehtileikkeestä ei ilmene, mikä lehti on kyseessä.

Kaavio 1. Lea Wiltshiren suomalaiselle ystävälleen lähettämät kirjeet kunakin vuonna lähetettyjen kirjeiden kappalemäärän mukaan lajiteltuina.

Eniten Lea Wiltshire kirjoitti ystävälleen kirjeitä lähdeaineistona olevan kirjeenvaihdon perusteella vuonna 1963, jolloin hän kirjoitti kuusi kirjettä. Kirjeenvaihto sisältää kuusi vuotta, joiden aikana Wiltshire ei lähettänyt ystävälleen yhtään kirjettä. Ainoat peräkkäiset vuodet, joilta alkuperäisaineistossa ei ole yhtään kirjettä, ovat kirjeenvaihdon alussa vuodet 1960 ja 1961. Kolme yksittäistä vuotta, joina Lea Wiltshire ei aineiston perusteella lähettänyt lainkaan kirjeitä ystävälleen ajoittuu 1970-luvulle vuosiin 1971, 1974 ja 1978. Kirjeenvaihdon loppupuolella on vielä yksi vuosi, vuosi 1996, jolta kirjeenvaihto ei sisällä yhtään Lea Wiltshiren ystävälleen lähettämää kirjettä. Voi olla, että Wiltshire ei ole lähettänyt ystävälleen yhtään kirjettä kyseisinä vuosina. On myös mahdollista, että kirjekokoelma ei sisällä kaikkia alun perin kirjoitettuja ja lähetettyjä kirjeitä. Luultavasti Lea Wiltshiren ystävälleen lähettämistä kirjeistä puuttuu Siirtolaisuusinstituutin arkistossa olevasta kokoelmasta kirjeitä ainakin vuosilta 1960–1961, jolloin Wiltshire matkusti Uuteen-Seelantiin ja avioitui uusiseelantilaisen miehensä kanssa.

Kirjeiden käyttöä historiantutkimuksen lähteenä tutkineet Anu Lahtinen, Maarit Leskelä-Kärki, Kirsi Vainio-Korhonen ja Kaisa Vehkalahti erittelevät syitä, miksi

kirjekokoelmista saattaa puuttua kirjeitä. Heidän mukaansa osa kirjeistä on saatanut hukkuu tai tuhoutua, tai ne on voitu tuhota tahallisesti. Myös kirjeiden arkistoon lahjoittaja tai arkistonmuodostaja on saattanut valikoida kirjeitä.³⁴ Lea Wiltshiren kirjeet on lahjoittanut arkistoon ne vastaanottanut Wiltshiren ystävä. Lahjoitus on tapahtunut Wiltshiren kuoleman jälkeen. On mahdollista, että kirjeiden lahjoittaja on tietoisesti valikoinut, mitä kirjeitä hän on lahjoittanut arkistoon. Kuitenkin toisaalta yhdessä viimeisimmistä kirjeistä kirjeiden vastaanottaja vaikuttaa innokkaalta lahjoittamaan kirjekokoelman Siirtolaisuusarkistoon tutkimuskäyttöä varten,³⁵ joten ei ole syytä epäillä, että kirjeissä olisi ollut paljon sellaista, mitä hän ei olisi halunnut muiden lukevan.

Kirjeiden pituus vaihtelee yhdestä sivusta kahdeksaan sivuun. Kirjeissä on yhteensä tekstiä noin 169 sivua ja yksi kirje on keskimäärin 2,4 sivua pitkä. Kirjeistä 27 on kirjoitettu käsin, 37 pääasiassa kirjoituskoneella tai tietokoneella ja seitsemän sisältää sekä koneella että käsin kirjoitetun osion. Suurimmassa osassa kirjeitä, jotka Lea Wiltshire kirjoitti koneella, on pieniä määriä käsin kirjoitettua tekstiä, sillä hän kirjoitti usein kirjeidensä marginaaleihin sivuhuomautuksia ja lisäkommentteja käsin. Sekä Wiltshiren käsin että koneella kirjoittama teksti on useimmiten melko tiivistä, sillä postimaksuissa säästääkseen hän pyrki yleensä mahdollistamaan yhdelle arkille mahdollisimman paljon tekstiä.

Lea Wiltshiren ystävälleen lähettämistä kirjeistä 41 on henkilökohtaisesti ystävälle kirjoitettuja kirjeitä. Loput 30 kirjettä on kopiokirjeitä, mikä tarkoittaa sitä, että Wiltshire kirjoitti yhden kirjeen, josta hän otti kopioita useille ystävilleen ja sukulaisilleen lähetettäväksi. Kopiokirjeistä yksi on lähetetty kesällä, mutta kaikki muut ovat joulun aikaan lähetettyjä niin sanottuja joulukirjeitä. Joulukirjeissä Wiltshire yleensä lähetti hyvän joulun ja uuden vuoden toivotukset ja samalla kertoi omista ja perheensä kuulumisista edeltävän vuoden ajalta. Wiltshire saattoi lähettää suunnilleen samat asiat sisältäneistä suomenkielisestä ja englanninkielisestä kirjeestä yhteensä kopioita jopa 50 henkilölle,³⁶ joten kopiokirjeiden voisi olettaa olleen jonkin verran vähemmän avoimia ja syvällisiä kuin henkilökohtaisesti kirjoit-

³⁴ Lahtinen et al. 2011, 19.

³⁵ Lea Wiltshiren ystävän kirje 2013, SI.

³⁶ Lea Wiltshiren kirje 8.12.1972, SI.

tetut kirjeet. Toisaalta joissain joulukirjeissä Wiltshire kertoi erittäin avoimesti perheensä asioista. Henkilökohtaisesti ystävälle kirjoitetusta kirjeestä ilmenee erään joulukirjeen jälkeen, että Wiltshire katui liiallista avoimuuttaan edellisessä joulukirjeessään.³⁷ Onkin havaittavissa, että myöhemmissä joulukirjeissä Wiltshire ei enää kertonut asioistaan aivan yhtä avoimesti kuin henkilökohtaisissa kirjeissä.

Lea Wiltshiren suomalainen ystävä, jolle kirjeet on lähetetty, oli Wiltshiren opiskelukaveri Wiltshiren opiskellessa Suomessa ennen muuttoaan Uuteen-Seelantiin.³⁸ Wiltshiren ystävä harkitsi kirjeenvaihdon alussa, 1960-luvun alkupuolella, muuttoa Uuteen-Seelantiin, minkä johdosta kirjeenvaihto oli erityisen vilkasta vuonna 1963. Mahdollisesti tämän vilkkaan kirjeenvaihdon ansiosta Lea Wiltshiren siirtolaisuuden alussa ja siitä jatkuneen kohtuullisen säännöllisen kirjeenvaihdon ansiosta kirjeistä saa sen vaikutelman, että Wiltshiren ja hänen ystävänsä ystävyys-suhte syveni vuosien kuluessa, sillä Wiltshire kertoi kirjeissä ystävälleen kirjeenvaihdon edetessä henkilökohtaisempia asioita kuin alun kirjeissä. Toisaalta myös fyysisen välimatkan ja ajan tuoma etäisyys on voinut osaltaan jopa lisätä kirjeiden avoimuutta, sillä joskus vaikeaksikin koetuista asioista saattaa olla helpompi kertoa kirjoittamalla ja vielä henkilölle, jota ei tarvitse heti kohdata fyysisesti.

Kirjeiden kirjoituskieli vaihtelee suomen ja englannin kielten välillä. Osan kirjeistä Lea Wiltshire kirjoitti kokonaan suomeksi, osan kokonaan englanniksi, mutta monissa kirjeissä hän vaihteli kieltä suomen ja englannin välillä kesken kirjeen. Kirjeiden kirjoituskieli on yksi tämän tutkimuksen teemoista, joiden kautta tarkastelen Lea Wiltshiren sopeutumista Uuteen-Seelantiin. Tutkin muutoksia kirjeiden kirjoituskielessä luvussa 3.3. Muutokset kirjeiden kielessä kertovat sopeutumisesta.

Kirjeillä on omat ominaispiirteensä, jotka tulee huomioida, kun niitä tutkitaan historiantutkimuksen lähteenä. Kirjeiden kirjoittamiseen ja kirjeisiin ovat vaikuttaneet eri aikoina erilaiset tavat ja normit.³⁹ Kirjeiden sisältö ja muoto eivät siis ole olleet pelkästään kirjoittajasta ja vastaanottajasta riippuvaisia, vaan niihin ovat

³⁷ Lea Wiltshiren kirje 28.1.1976, SI.

³⁸ Lea Wiltshiren kirje 27.5.1963, SI.

³⁹ Lahtinen et al. 2011, 13.

usein vaikuttaneet myös ajan ja yhteisön yleiset käytänteet. Kirjeet eivät kerro autenttista totuutta. Kirjoittaja on voinut poistaa tai lisätä asioita tietoisesti tai tiedostamattaan. On tavanomaista, että kirjeissä kirjoittaja esittää asiat itselleen suotuisasti ja keskeisellä tavalla. Myös se, kenelle ja missä yhteydessä kirjeet on kirjoitettu, vaikuttaa siihen, mitä kirjeissä kirjoitetaan.

Kirjeet ovat usein osa laajempaa kokonaisuutta, kirjeenvaihtoa. Jos kirjeenvaihdosta tutkitaan vain toisen osapuolen kirjeitä, kirjeiden kirjoittajien keskinäisen suhteen konventioita, jotka vaikuttavat siihen, mitä kirjoitetaan ja miten, voi olla vaikea tunnistaa. Lisäksi kirjeissä usein viitataan aikaisempiin kirjeisiin, jolloin viittausten ymmärtäminen voi jäädä vajavaiseksi tai estyä kokonaan, jos osa kirjeistä puuttuu.⁴⁰ Lea Wiltshiren ja hänen ystävänsä kirjeenvaihdosta minulla on käytösäni vain Lea Wiltshiren kirjeet. Tämän vuoksi saan kirjeenvaihdosta kuvan vain hänen näkökulmastaan. Myös Wiltshiren kirjoittamien kirjeiden sisällön ymmärtämistä voi toisinaan hankaloittaa se, jos hän viittaa lähdeaineistosta puuttuviin, ystävänsä kirjoittamiin kirjeisiin.

Erityisesti tämän tutkimuksen alkuperäislähteen eli kirjeiden suhteellinen nuoruus ja tutkimuksen keskittyminen yksilöön korostavat tutkimuseettisten kysymysten pohdinnan ja käsittelyn tärkeyttä tutkimuksen teon aikana. Anu Koskivirta ja Satu Lidman toteavat, että nykyään historiantutkimuksen keskiössä on usein marginalisoituja yksilöitä, jotka jäivät aiemmassa tutkimustraditiossa lähinnä anonyymeiksi osiksi sosiaalista ryhmäänsä.⁴¹ Aikaisemmin, jos historiantutkimuksen keskiössä oli yksilö, oli kyseessä yleensä aikansa julkisuuden henkilö. Julkisuuden henkilöitä ei ajateltu koskevan samanlainen yksityisyyden suoja kuin yksityishenkilöitä. Nykyään tilanne on erilainen, kun esimerkiksi historiantutkimuksen uudet suuntaukset, kuten mikro- ja naishistoria ovat nostaneet tutkimuksen keskiöön yksilöitä, jotka eivät ole julkisuuden henkilöitä, mikä edellyttää huolellista pohdintaa tutkijalta, mitä kaikkea henkilöstä on soveliasta paljastaa.⁴² Kirsi Vainio-Korhonen kirjoittaa, että tutkittavien henkilöiden ollessa elossa tulee tutkijan huomioida työssään yksityishenkilöiden elämää suojaava lainsäädäntö. Vaikka

⁴⁰ Lahtinen et al. 2011, 19–22.

⁴¹ Koskivirta & Lidman 2017, 16.

⁴² Vainio-Korhonen 2017 32–33.

lainsäädäntö ei koskekaan kuolleita henkilöitä, tulee myös heitä käsitellä historian-
tutkimuksessa kunnioittavasti.⁴³ Pasi Saarimäki toteaa, että historian-
tutkimuksessa tutkimushenkilöiden intiimejä yksityisasiota tulee käsitellä hienovaraisesti.⁴⁴

Historiantutkimuksen eettiset periaatteet aiheuttivat tämän tutkimuksen kohdalla
erityisesti pohdintaa siitä, voiko tutkimuskohteiden nimiä julkaista tutkimuksessa.
Päädyin lopulta ratkaisuun, että käytän tutkimuksessa tutkimuksen keskiössä ole-
van Lea Wiltshiren nimeä, mutta en julkaise muiden lähdeaineistossa esiintyvien
henkilöiden nimiä. Lea Wiltshiren nimen julkaisemista puoltaa se, että Wiltshire oli
todennäköisesti tietoinen hänen kirjeidensä luovuttamisesta Siirtolaisuusinstituut-
tin arkistoon ja hän oli jopa saattanut toivoa sitä. Lähdeaineisto sisältää kirjeen,
jossa Wiltshiren suomalainen ystävä, kirjoitti Wiltshiren lapselle, että hän on lo-
pultakin lähettänyt kirjeet Siirtolaisuusinstituuttiin, jonne hän oli vuosia sitten
luvannut ne lähettää.⁴⁵ Kirjeestä ei ilmene, kenelle ystävä oli tehnyt lupauksen,
mutta erittäin todennäköisesti joko Lea Wiltshirelle tai tämän lapselle, jolle kirje
on osoitettu. Lea Wiltshiren koko nimen julkaisemista puoltaa lisäksi tutkielman
ohjaavan professorin ja Siirtolaisuusinstituutin arkistonhoitajan näkemykset, että
nimen julkaisemiselle ei ole estettä. Päätökseen jättää muiden lähdeaineistossa
ilmenevien henkilöiden nimet pois tutkimuksesta, vaikutti se, että voi olla, että he
eivät ole olleet tietoisia heitä koskevat aineiston luovuttamisesta arkistoon. Se ei
välttämättä olisi ollut heidän toiveensa. Lisäksi ainakin osa kirjeissä mainituista
henkilöistä on todennäköisesti elossa olevia henkilöitä, jolloin heidän yksityisyyt-
tään tulee varjella tiukemmin.

Pyrin kirjoittamaan Wiltshiren sopeutumisesta hänen kirjeidensä perusteella kun-
nioittavasti, mutta myös totuudenmukaisesti. En kirjoita arkaluonteisista asioista,
kuten terveydestä. Yksilön uskonnollista suuntautumista voidaan pitää arkaluon-
teisena asiana. Teen kuitenkin poikkeuksen uskonnon kohdalla ja kirjoitan siitä,
mitä perustelen sillä, että uskonto oli merkittävä ja positiivinen asia Lea Wiltshiren
kirjeiden perusteella hänen sopeutumiselleen Uuteen-Seelantiin. Wiltshire ei pei-
tellyt kirjeissään uskonnollista suuntaustaan, vaan hän kirjoitti siitä myös ko-

⁴³ Vainio-Korhonen 2017, 32–37.

⁴⁴ Saarimäki 2017, 82.

⁴⁵ Lea Wiltshiren ystävän kirje 2013, SI.

piokirjeissä, joita hän saattoi lähettää hyvinkin laajalle tuttavapiirille. Uskonto oli Lea Wiltshirelle kirjeiden perusteella luonnollinen ja positiivinen asia, joten en näe syytä, miksi siitä pitäisi tutkimuksessakaan vaieta.

2. SOSIAALISET SUHTEET SOPEUTUMISEN INDIKAATTOREINA

2.1. Perheen vahva vaikutus siirtolaisen päätöksiin

Tutkin tässä luvussa, miten Lea Wiltshiren kirjeiden perusteella perhe vaikutti hänen sopeutumiseensa Uuteen-Seelantiin. Selvitän, edistikö tai vaikeuttiko uusiseelantilainen aviomies Wiltshiren sopeutumista maahan. Tarkastelen lasten syntymän ja äitiyden vaikutusta Wiltshiren sopeutumiseen. Tutkin kirjeistä, ilmenivätkö perhe-elämän onnelliset tai haastavat hetket myös sopeutumisen kannalta hyvinä tai vaikeina hetkinä. Lisäksi selvitän perheen vaikutusta Lea Wiltshiren päätökseen elää pysyvästi Uudessa-Seelannissa.

Olavi Koivukankaan mukaan 1960-luvun puolivälin jälkeen suomalaisnaiset, jotka muuttivat Uuteen-Seelantiin mentyään tai mennäkseen paikallisen kanssa naimisiin, nousivat keskeiseksi ryhmäksi Suomesta Uuteen-Seelantiin suunnanneiden siirtolaisten keskuudessa.⁴⁶ Avioliitto oli myös Lea Wiltshiren muuton syy. Hän oli hieman Koivukankaan mainitseman trendin edellä, sillä hän muutti Uuteen-Seelantiin avioituakseen paikallisen kanssa jo vuonna 1960.⁴⁷ Suomalaisiirtolaisten sopeutumista tutkineiden Krister Björklundin, Juha Mikkolan ja Outi Tuomi-Nikulan mukaan avioliitto paikallisen kanssa siirtolaisuuden syynä luo yleensä hyvät mahdollisuudet siirtolaisen sopeutumiselle.⁴⁸ Björklund on tutkinut 1944–1996 Sveitsiin muuttaneita suomalaissiirtolaisia,⁴⁹ Mikkolan vuosina 1999 ja 2000 kerättyyn kyselyaineistoon pohjautuva tutkimus käsittelee suomalaisten ensimmäisen polven siirtolaisten sopeutumista Espanjaan, Isoon-Britanniaan, Kreikkaan, Ranskaan ja Saksaan.⁵⁰ Myös Tuomi-Nikulan tutkimus keskittyy suomalaisiirtolaisuuteen Eurooppaan. Hän on tutkinut toisen maailmansodan jälkeen Saksan Liittotasavallassa ja Länsi-Berliinissä asuneita syntyperäisiä suomalaisia.

⁴⁶ Koivukangas 1998, 226.

⁴⁷ Lea Wiltshiren kirje 28.6.1966, SI.

⁴⁸ Björklund 1998, 78; Mikkola 2001, 56–57; Tuomi-Nikula 1989, 165.

⁴⁹ Björklund 1998, 26–29, 73.

⁵⁰ Mikkola 2001, 40–41.

Tuomi-Nikulan tutkimista suomalaissiirtolaisista 80 prosenttia on naisia, joista suurimman osan aviopuoliso on saksalainen.⁵¹ Björklundin, Mikkolan ja Tuomi-Nikulan tutkimustuloksen perusteella paikallisen kanssa avioituneen Lea Wiltshiren lähtökohdat sopeutumiselle Uuteen-Seelantiin olivat oletettavasti hyvät.

Outi Tuomi-Nikula toteaa, että uusiseelantilaisen kanssa avioituneet suomalaiset ovat lähes poikkeuksetta tavanneet tulevan aviopuolisonsa Englannissa, josta pariskunta on yhdessä muuttanut Uuteen-Seelantiin.⁵² Lea Wiltshire ja hänen aviomiehensä olivat kuitenkin tässä suhteessa poikkeuksia, sillä he tapasivat ensimmäisen kerran Suomessa.⁵³ Tuomi-Nikulan mukaan avioparin ensitapaaminen Suomessa edistää suomalaisen puolison sopeutumista siirtolaisuudenkohdemaahan, koska silloin toisella puolisolllakin on yleensä jo ennen avioliittoa kulttuuritietoa suomalaisen puolison etnisestä taustasta. Kulttuuritieto edesauttaa yhteiselämän sujumista myöhemmin.⁵⁴ Lea Wiltshiren aviomies osasikin suomen kieltä ja hän oli Wiltshiren kirjeiden perusteella myös kiinnostunut Suomesta, mikä näkyi muun muassa kiinnostuksena suomalaisia kasveja ja saunomista kohtaan.⁵⁵

Juha Mikkolan mukaan paikallisen kanssa avioituneilla siirtolaisilla on paremmat mahdollisuudet saada kontakteja paikallisiin kuin esimerkiksi perheen kanssa siirtolaisiksi lähteneillä.⁵⁶ Mikkolan ja Krister Björklundin mukaan paikallisen aviopuolison jo olemassa olevat sosiaaliset kontaktit helpottavat myös siirtolaisena maahan tulleen puolison sosiaalisen verkoston luomista uudessa maassa.⁵⁷ Myös Lea Wiltshire sai kontakteja uusiseelantilaisiin aviomiehensä kautta. Aviomiehen sukulaisista tuli osa hänen sosiaalista verkostoaan Uudessa-Seelannissa.⁵⁸ Lisäksi Wiltshire esimerkiksi liittyi kveekareihin, joihin hänen aviomiehensä jo kuului.⁵⁹ Kveekareista muodostui tärkeä osa Wiltshiren ja koko hänen perheensä sosiaalista

⁵¹ Tuomi-Nikula 1989, 9.

⁵² Tuomi-Nikula 1989, 86.

⁵³ Lea Wiltshiren kirje 28.6.1966, SI.

⁵⁴ Tuomi-Nikula 1989, 86.

⁵⁵ Lea Wiltshiren kirjeet 26.1.1963, 29.1.1965, 28.6.1966 ja Lea Wiltshiren aviomiehen kirje 1970, SI.

⁵⁶ Mikkola 2001, 57.

⁵⁷ Björklund 1998, 78; Mikkola 2001, 56–57.

⁵⁸ Lea Wiltshiren kirjeet 13.12.1962, 21.2.1963 ja 16.11.1967, SI.

⁵⁹ Lea Wiltshiren kirje 21.2.1963, SI.

verkostoa Uudessa-Seelannissa.⁶⁰ Tutkin tarkemmin kveekarismien vaikutusta Wiltshiren sopeutumiseen luvussa 3.1. Uskonnollinen yhteisö integroitumisen edistäjänä.

Saksalaissiirtolaisten kokemuksia Uudessa-Seelannissa 1980- ja 1990-luvuilla tutkinut Brigitte Bönisch-Brednich toteaa, että koti-ikävä on siirtolaisten suurin ongelma. Bönisch-Brednichin mukaan synnytys, erityisesti ensimmäisen lapsen kohdalla, on hetki, jolloin siirtolaisnaiset saattavat tuntea voimakasta koti-ikävää ja kaivata erityisesti naissukulaisiaan tai -ystäviään kotimaasta.⁶¹ Lea Wiltshiren ensimmäinen lapsi syntyi 1960-luvun alkupuolella. Hän ei ainakaan kertonut kirjeissään suomalaiselle ystävälleen synnytyksen tai vauvan aiheuttamasta koti-ikävästä. Päinvastoin Wiltshire vaikutti erittäin onnelliselta lapsesta ja kertoi miehensäkin olleen innoissaan tästä. Tosin hän kirjoitti ystävälleen ensimmäisen kerran synnytyksen jälkeen vasta, kun synnytyksestä oli kulunut jo yli puoli vuotta.⁶² Jos synnytys oli saanut Wiltshiren tuntemaan koti-ikävää, oli se saattanut reilun puolen vuoden aikana laantua, eikä hän välttämättä enää halunnut tai muistanut kirjoittaa siitä. Kuitenkin se, että Wiltshire ei mainitse kirjeissään koti-ikävää liittyen muidenkaan lastensa synnytykseen, viittaa siihen, että synnytys ei saanut häntä sitä erityisesti tuntemaan.

Suomesta Yhdysvaltoihin ja Yhdysvalloista Suomeen muuttaneita suomalaisia tutkinut Johanna Leinonen kirjoittaa, että siirtolaisen saadessa lapsia yhteydenpito kotimaahan usein tihenee, kun esimerkiksi sukulaisiin aletaan pitää aikaisempaa enemmän yhteyttä.⁶³ Wiltshire kirjoitti suomalaiselle ystävälleen melko tiheästi, kun hänen kaksi vanhinta lastaan olivat pieniä. Hän kirjoitti ystävälleen vuosina 1962–1965 11 kirjettä eli keskimäärin 2,75 kirjettä vuodessa. Keskimäärin Wiltshire lähetti ystävälleen koko lähdeaineistona olevan 40 vuotta kestävästä kirjeenvaihdon perusteella 1,78 kirjettä vuodessa.⁶⁴ Keskimääräistä tiheämpi kirjeiden lähetysaikataulu vuosina 1962–1965 ei kuitenkaan todennäköisesti johdu siitä, että Wiltshire sai silloin ensimmäiset lapsensa. Wiltshiren suomalainen ystävä,

⁶⁰ Lea Wiltshiren kirjeet 29.1.1965, 9.8.1967, 7.12.1977, 3.12.1982 ja 25.11.1986, SI.

⁶¹ Bönisch-Brednich 2002, 175.

⁶² Lea Wiltshiren kirje 13.12.1962, SI.

⁶³ Leinonen 2014, 58.

⁶⁴ Lea Wiltshiren kirjeet 20.12.1959–15.12.1998, SI.

jolle hän lähetti kirjeitä, harkitsi vuosina 1962–1963 Uuteen-Seelantiin muuttamista. Tämä johti Wiltshiren tiheään kirjeiden lähetystahtiin kyseisinä vuosina, sillä Wiltshire yritti auttaa ystäväänsä muuttoon liittyvissä asioissa. Wiltshire kirjoitti ystävälleen kyseisten vuosien aikana seitsemän kirjettä.⁶⁵ Wiltshire saattoi kirjoittaa ystävälleen vuosina 1962–1965 myöhempää tiheämmin myös siksi, että vuodet olivat ensimmäisiä Wiltshiren siirtolaisena viettämiä vuosia, joilta alkupe-
räisaineistossa on kirjeitä. Kirjeenvaihto saattoi olla aktiivisempaa sen vuoksi, että Wiltshiren Suomesta lähdöstä oli kulunut vasta vähän vuosia ja sen myötä myös suhde suomalaiseen ystävään saattoi olla vielä tiiviimpi kuin mahdollisesti myöhemmin Wiltshiren asuttua kauemman maapallon toisella puolella. Kolmannen lapsen synnyttyä Wiltshiren keskimääräinen kirjeiden lähetysaktiivisuus suomalaisystävälle laski kuudeksi vuodeksi vain 1,17 kirjeeseen vuodessa. Tänä aikana syntyi myös Wiltshiren neljäs lapsi.⁶⁶

On mahdollista, että lasten syntymä aktivoi Lea Wiltshiren yhteyksiä joihinkin muihin henkilöihin Suomessa, kuten hänen sukulaisiinsa. Hän kirjoittikin vuonna 1964 ystävälleen, että oli ehtinyt edellisinä kuukausina kirjoittaa Suomeen vain kotiin. Samassa kirjeessä hän kuitenkin harmitteli sitä, että ei ehtinyt kirjoittaa äidilleen ja kertoa lasten edesottamuksista niin usein kuin olisi toivonut.⁶⁷ Tämän perusteella vaikuttaa siltä, että lasten syntymä sai Lea Wiltshiren ainakin toivo-
maan tiheämpää yhteydenpitoa Suomessa asuneeseen äitiin. Wiltshiren kiireinen arki kahden pienen lapsen kanssa saattoi kuitenkin estää häntä halusta huolimatta kirjoittamasta kotiin normaalia tiheämpään.

Outi Tuomi-Nikula kirjoittaa, että erilaisista kulttuuritaustoista lähtöisin olevien aviopuolisoiden välillä ongelmia saattaa aiheuttaa erilaiset rooli-
odotukset. Rooliodotuksilla Tuomi-Nikula tarkoittaa aviopuolisoiden odotuksia kummankin osapuolen roolista avioliitossa. Rooliodotukset kytkeytyvät kulttuuritaustaan ja ne usein omaksutaan omien vanhempien esimerkin kautta. Näin ollen kahdesta eri kulttuurista lähtöisin olevilla aviopuolisilla rooli-
odotukset helposti poikkeavat vielä enemmän toisistaan kuin saman kulttuuritaustan omaavilla aviopareilla. Tä-

⁶⁵ Lea Wiltshiren kirjeet 13.12.1962–3.7.1963, SI.

⁶⁶ Lea Wiltshiren kirjeet 28.6.1966–17.2.1970, SI.

⁶⁷ Lea Wiltshiren kirje 13.4.1964, SI.

män seurauksena yhteiselämän sujuminen saattaa vaatia heiltä normaalia enemmän kompromissien tekoa ja sopeutumiskykyä. Tuomi-Nikula kuitenkin toteaa, että on vaikea tietää, milloin erilaiset rooli-dotukset, ja niistä mahdollisesti syntyneet konfliktit, johtuvat kulttuuritaustaan liittyvistä eroista, ja milloin taas esimerkiksi perhetaustaan tai persoonaan liittyvistä eroista. Hänen mukaan suomalaiset naiset odottavat avioliitolta avioparin tasavertaisuutta ja myös naiselle omaa ammattia, toimeentuloa ja henkilökohtaista vapautta esimerkiksi ystävien tapaamiseen, itsensä kehittämiseen ja matkustamiseen.⁶⁸

Ollessaan kotiäitinä Lea Wiltshire kaipasikin ajoittain palkkatyöhön ja sen myötä parempaa toimeentuloa.⁶⁹ Wiltshiren kirjeistä ei kuitenkaan ilmene, että hänen aviomiehensä olisi erityisesti odottanut häneltä kotiäitiyttä ja vastustanut hänen hakeutumistaan palkkatyöhön. Päinvastoin, Lea Wiltshiren aviomies kirjoitti Wiltshiren suomalaiselle ystävälle kirjeen vuonna 1970, jossa hän kertoi pitävänsä hyvänä ajatuksena sitä, että hänen vaimonsa palaisi työelämäänsä.⁷⁰ Wiltshiren uusi-seelantilaista aviomiestä ei siis vaikuttaisi haitanneen se, että Wiltshire aikoi palata työelämäänsä, vaikka heidän nuorimmat lapsensa olivat alle kouluikäisiä. Lea Wiltshire totesi kirjeessään, että yleisesti Uudessa-Seelannissa ei pidetty suotavana antaa sen ikäisiä lapsia toisten hoitoon.⁷¹ Täten Lea Wiltshiren ja hänen uusi-seelantilaisen aviomiehensä rooli-dotukset eivät poikenneet kotiäitiyteen ja perheen äidin palkkatyössä käyntiin liittyen. Heidän rooli-dotuksensa kuitenkin poikkesivat tässä suhteessa siitä, millaisiksi Lea Wiltshire koki Uuden-Seelannin valtaväestön rooli-dotukset. Tässä mielessä Lea Wiltshiren rooli-dotukset joutuivat lievään konfliktiin Uuden-Seelannin valtakulttuurin kanssa. Wiltshiren kirjeiden perusteella kulttuuritaustasta johtuvat erot aviopuolisoiden rooli-dotuksissa eivät aiheuttaneet ongelmia Wiltshiren avioliitossa. Toki avioliitossa oli muista syistä toisinaan vaikeampia hetkiä.

Lea Wiltshiren avioliitossa oli ongelmia 1970-luvun puolivälissä. Tuolloin Wiltshire kaipasi takaisin Suomeen enemmän kuin missään muussa vaiheessa siir-

⁶⁸ Tuomi-Nikula 1989, 132.

⁶⁹ Lea Wiltshiren kirjeet 16.6.1965 ja 28.6.1966, SI.

⁷⁰ Lea Wiltshiren aviomiehen kirje 1970, SI.

⁷¹ Lea Wiltshiren kirje 8.12.1969, SI.

tolaisuuttaan.⁷² Mahdollisesti se, että avioliitto oli ollut Wiltshiren muuton syy Uuteen-Seelantiin, vaikutti siihen, että myös ongelmat avioliitossa aiheuttivat kirjeiden perusteella Wiltshiressä suurimman kaipuun Suomeen. Ongelmien saadessa Wiltshiren kaipaamaan Suomeen ilmenee samalla kuitenkin siirtolaisuuden kohdemaassa saatujen lasten merkitys siirtolaisen integroijana. Johanna Leinosen mukaan lasten saanti usein integroi siirtolaisen paremmin siirtolaisuuden kohdemaahan. Perheen perustaminen saa siirtolaisen yleensä sitoutumaan asuinmaahan tiiviimmin. Lapsien ei välttämättä haluta joutuvan muuttamaan valtiosta toiseen, minkä vuoksi lasten syntymän myötä siirtolainen saattaa tehdä päätöksen pysyvästä asumisesta tietyssä paikassa.⁷³ Suomen kaipuusta huolimatta Wiltshire halusikin pysyä Uudessa-Seelannissa, joka oli hänen lastensa kotimaa.⁷⁴ Olavi Koivukangas kirjoittaa, että lapset ja lastenlapset ovat suurin syy Uuteen-Seelantiin muuttaneiden suomalaisten lopulliselle jäämiselle maahan.⁷⁵

Lea Wiltshire ja hänen aviomiehensä ratkaisivat avioliittoaan 1970-luvun puolivälissä vaivanneet ongelmat ja jatkoivat yhteiselämäänsä.⁷⁶ Lea Wiltshire harkitsi vuonna 1989 töiden hakemista Suomesta puoleksi vuodeksi tai korkeintaan vuodeksi. Jos hän olisi saanut työpaikan, hän olisi muuttanut Suomeen kyseiseksi ajaksi joko yksin tai aviomiehensä kanssa riippuen aviomiehen eläkejärjestelyjen onnistumisesta.⁷⁷ Siihen, että Lea Wiltshire olisi ollut valmis muuttamaan 1980-luvun lopulla jopa vuodeksi Suomeen, saattoi vaikuttaa se, että kukaan hänen lapsistaan ei enää tuolloin asunut kotona.⁷⁸ Lisäksi Wiltshirellä oli tuolloin yksi lapsenlapsi, joka asui tuohon aikaan vanhempineen Englannissa. Tämän vuoksi lapsenlapsi toimikin tässä tapauksessa Wiltshirelle ennemmin vetävänä tekijänä Eurooppaan, kuin Uudessa-Seelannissa pysymistä edistävänä tekijänä, kuten hän kirjoitti: "Of course another strong pull or drawcard for me is my first and so far only grandchild -- in England".⁷⁹

⁷² Lea Wiltshiren kirjeet 10.12.1975, 11.12.1975 ja 28.1.1976, SI.

⁷³ Leinonen 2014, 57–58.

⁷⁴ Lea Wiltshiren kirje 28.1.1976, SI.

⁷⁵ Koivukangas 1998, 230.

⁷⁶ Lea Wiltshiren kirje 7.12.1977, SI.

⁷⁷ Lea Wiltshiren kirje 23.5.1989, SI.

⁷⁸ Lea Wiltshiren kirje 13.10.1988, SI.

⁷⁹ Lea Wiltshiren kirje 23.5.1989, SI.

Wiltshire teki vuonna 1989 noin kahden kuukauden matkan Eurooppaan, josta hän vietti suurimman osan Suomessa, mutta hän ei jäänyt Suomeen pidemmäksi aikaa.⁸⁰ Wiltshire mainitsi pääasialliseksi syyksi sille, että hän ei jäänyt pidemmäksi aikaa Suomeen, työelämään liittyvät syyt.⁸¹ Wiltshire ei maininnut kirjeissään perheensä vaikuttaneen hänen päätökseensä olla jäämättä pidemmäksi aikaa Suomeen. Mahdollisesti se kuitenkin silti vaikutti siihen. Vaikka Wiltshiren lapset matkustelivatkin ja asuivatkin välillä väliaikaisesti ulkomailla,⁸² Wiltshiren perhe oli kuitenkin uusiseelantilainen. Saattaa myös olla, että Wiltshire oli itse vuonna 1989 sopeutunut niin hyvin Uuteen-Seelantiin, että myös se vaikutti hänen päätökseensä palata maahan harkitsemaansa nopeammin.

Lea Wiltshiren sopeutumiselle Uuteen-Seelantiin takasi hyvät lähtökohdat se, että hän avioitui paikallisen kanssa. Avioliitto helpotti sosiaalisten kontaktien luomista paikallisiin. Lea Wiltshiren kirjeiden perusteella hänen ja hänen aviomiehensä erilaiset kulttuuritaustat eivät aiheuttaneet konflikteja yhteiselämässä. Avioliitto siirtolaisuuden syynä saattoi toisaalta vaikuttaa siihen, että ongelmat siinä aiheuttivat myös tavallista suuremman kaipuun Suomeen. Wiltshire saattoi kokea, että jos syy, minkä vuoksi hän tuli Uuteen-Seelantiin, ei toiminut, miksi hän olisi Uudessa-Seelannissa. Kuitenkin perheestä, erityisesti Uudessa-Seelannissa syntyneistä lapsista, muodostui suurin syy sille, miksi Lea Wiltshire asui pysyvästi Uudessa-Seelannissa.

2.2. Monipuoliset sosiaaliset suhteet sopeutumisen tukena

Lea Wiltshire oli sosiaalisessa kontaktissa lukuisiin muihin ihmisiin perheensä ohella asuessaan Uudessa-Seelannissa. Tarkastelen tässä luvussa, miten Wiltshiren kirjeiden perusteella hänen ystävyys- ja tuttavuussuhteensa vaikuttivat hänen sopeutumiseensa Uuteen-Seelantiin. Tutkin, miten Wiltshiren sopeutumiseen vaikuttivat hänen yhteytensä niin Uudessa-Seelannissa asuneisiin suomalaisiin, uusisee-

⁸⁰ Lea Wiltshiren kirjeet 23.5.1989 ja 18.8.1989, SI.

⁸¹ Lea Wiltshiren kirje 18.8.1989, SI.

⁸² Lea Wiltshiren kirjeet 24.6.1987, 8.12.1989 ja 17.9.1992, SI.

lantilaisiin, Suomessa asuneisiin suomalaisiin kuin muihinkin kuin suomalaisiin tai uusiseelantilaisiin.

Lea Wiltshire saapui Uuteen-Seelantiin yksin, ilman suomalaisia sukulaisia tai ystäviä. Hänen kirjeistään ei myöskään ilmene, että hänen kanssaan samalla laivalla olisi saapunut maahan muita suomalaisia. Wiltshire kertoi yöpyneensä kymmenen päivää ennen häitään uusiseelantilaisen pariskunnan luona Wanganuissa.⁸³ Wiltshire saapui Uuteen-Seelantiin vuonna 1960 ja meni samana vuonna naimisiin. Kirjeistä ei selviä Wiltshiren tarkkaa häpäivää, mutta on hyvin mahdollista, että nuo kymmenen päivää olivat hänen ensimmäiset päivänsä Uudessa-Seelannissa. Lea Wiltshire ei siis todennäköisesti asunut edes ennen avioitumistaan uusiseelantilaisen aviomiehensä kanssa Uudessa-Seelannissa asuneiden suomalaissiirtolaisten luona, vaan hän aloitti heti tutustumisen uusiseelantilaisiin ja loi heidän kanssaan pidempiaikaisia ystävyysuhteita, sillä pariskunta, jonka luona Wiltshire yöpyi ennen häitään, vieraili Lea Wiltshiren perheen luona ainakin vuonna 1965.⁸⁴ Tosin on mahdollista, että kyseinen pariskunta ei tutustunut Lea Wiltshireen ja hänen aviomieheensä vain Lean Wiltshiren kautta, vaan he saattoivat olla jo ennestään Wiltshiren aviomiehen ystäviä tai sukulaisia, vaikka sitä ei kirjeissä mainita-kaan.

Vaikka Lea Wiltshire alkoikin heti siirtolaisuutensa alussa muodostaa sosiaalisia suhteita uusiseelantilaisiin, oli hänellä myös ensimmäisinä Uudessa-Seelannissa viettäminään vuosina kontakteja Uudessa-Seelannissa asuneisiin suomalaisiin. Kirjeenvaihdosta ilmenee, että Kaweraussa asunut suomalaisperhe vieraili Wiltshirejen luona vuonna 1963 ja Lea Wiltshire vieraili Kaweraussa tapaamassa siellä asuneita suomalaisia vuosina 1963 ja 1970.⁸⁵ Wiltshire kuvaili vuonna 1963 kirjoittamassaan kirjeessä Kawerausta vierailulla käynyttä suomalaisperhettä vanhoiksi ystäviksi. Kirjeestä ei ilmene, tunsiko hän kyseisen perheen jo Suomesta vai oliko hän tutustunut suomalaisperheeseen ensimmäisien Uudessa-Seelannissa viettämiensä vuosien aikana.⁸⁶

⁸³ Lea Wiltshiren kirje 25.4.1965, SI.

⁸⁴ Lea Wiltshiren kirje 25.4.1965, SI.

⁸⁵ Lea Wiltshiren kirjeet 21.2.1963, 9.5.1963 ja Lea Wiltshiren aviomiehen kirje 1970, SI.

⁸⁶ Lea Wiltshiren kirje 21.2.1963, SI.

Lea Wiltshiren melko vähäisiin kontakteihin suomalaisiin Uudessa-Seelannissa on vaikuttanut asuinpaikka. Wiltshiren suomalaisen tuttavaperheen asuinpaikassa Kaweraussa sijaitsi Tokoroan ja Aucklandin ohella toisen maailmansodan jälkeen suurimmat Uuden-Seelannin suomalaiskeskittymät. Kawerau ja Tokoroa olivat paperiteollisuuspaikkakuntia, joihin värvättiin Suomesta työvoimaa, Auckland taas oli Uuden-Seelannin suurin kaupunki, jossa asui uusiseelantilaisten tai englantilaisten kanssa avioituneita suomalaisnaisia.⁸⁷ Kyselytutkimuksen avulla 1980-luvun alussa Uudessa-Seelannissa asuneita suomalaisia tutkinut Martti Grönfors toteaa, että uusiseelantilaisten kanssa avioituneita suomalaisnaisia asui Aucklandin keskittymän ohella hajallaan eri puolella Uutta-Seelantia, ja heillä oli monesti vain satunnaisia kontakteja muihin suomalaissiirtolaisiin.⁸⁸ Wiltshire ei missään vaiheessa asunut Kaweraussa, Tokoroassa tai Aucklandissa. Yleisesti ottaen Uudessa-Seelannin suomalaissiirtolaisten määrä on ollut pieni, minkä seurauksena suomalaisia ei välttämättä ole asunut lähellä, jos ei ole asunut suomalaiskeskittymissä. Vuosien 1961–1986 välisenä aikana suoritetuissa väestölaskennoissa Suomessa syntyneiden henkilöiden määrä vaihteli Uudessa-Seelannissa 234:stä 302:een.⁸⁹

Vuoden 1970 jälkeen Wiltshiren kirjeissä ei ole mainintoja sosiaalisten suhteiden ylläpidosta Uudessa-Seelannissa asuneisiin suomalaisiin. Suomalaiskontaktien mahdolliseen vähenemiseen on voinut vaikuttaa suomalaiskeskittymien kuihtuminen paperiteollisuuspaikkakunnilla. Kaweraussa, jossa Wiltshiren suomalaisystävät asuivat, suomalaisten määrä oli suurimmillaan 1960-luvun puolivälissä.⁹⁰ Suomalaisten määrä väheni paperiteollisuuskaupungeissa 1960-luvun jälkeen siirtolaisten ikääntyessä ja osan muuttaessa takaisin Suomeen.⁹¹ On mahdollista, että Wiltshiren ystävät ovat muuttaneet vuoden 1970 jälkeen takaisin Suomeen, mikä selittäisi kirjeistä syntyneen vaikutelman ainakin kasvokkain tapahtuneen yhteydenpidon katkeamisesta. Toisaalta Floridassa 1980- ja 1990-luvuilla asuneita suomalaisia tutkineet Päivikki ja Matti K. Suojanen toteavat, että kontaktit toisiin

⁸⁷ Koivukangas 1998, 227; Grönfors 1982, 92–93.

⁸⁸ Grönfors 1982, 93.

⁸⁹ Koivukangas 1998, 224.

⁹⁰ Koivukangas 1998, 213.

⁹¹ Koivukangas 1998, 209–210, 218.

samasta lähtömaasta tulleisiin siirtolaisiin saattavat helpottaa siirtolaisen sopeutumista uuteen kulttuuriympäristöön ja alkuvaikeuksista ylipääsemistä.⁹² Täten on myös mahdollista, että Lea Wiltshire kaipasi siirtolaisuutensa alussa suomalaiskontakteja helpottamaan sopeutumista uuteen ympäristöön, mutta kontaktien ylläpito heikkeni tai loppui kokonaan Wiltshiren asuttua kauemmin Uudessa-Seelannissa ja todennäköisesti myös sopeuduttua paremmin uuteen ympäristöön. Vahvempien sosiaalisten suhteiden muodostuminen uusiseelantilaisten kanssa saattoi vähentää tarvetta ylläpitää sosiaalisia kontakteja Uudessa-Seelannissa asuneisiin suomalaisiin.

Lea Wiltshire kehuu vuonna 1963 kirjoittamassaan kirjeessä Kaweraun suomalaisyhdistystä vireäksi.⁹³ Kirjeissä ei kuitenkaan mainita, että Lea Wiltshire olisi osallistunut Uudessa-Seelannissa suomalaisten yhdistystoimintaan. Onkin todennäköistä, että Wiltshire ei siihen osallistunut ainakaan säännöllisesti, sillä suomalaisten yhdistystoimintaa harjoitettiin Uudessa-Seelannissa vain suomalaiskeskitymissä, Kaweraussa, Tokoroassa ja Aucklandissa, joissa Wiltshire ei asunut. Yhdistystoiminta oli vilkkaimmillaan 1960-luvulla.⁹⁴ Wiltshire on saattanut osallistua Kaweraun suomalaisten yhdistystoimintaan vieraillessaan Kaweraussa tai voi olla, että hän on vain kuullut yhdistystoiminnasta suomalaisilta ystäviltään.

Amerikansuomalaisten kulttuuritoimintaa erityisesti 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa tutkinut Keijo Virtanen kirjoittaa, että siirtolaiset sopeutuivat uusiin olosuhteisiin paremmin ryhmässä kuin yksin. Virtanen kuitenkin myös lisää, että suomalaisten oma kulttuuritoiminta edisti suomalaisten sopeutumista amerikkansuomalaiseen yhteisöön eikä Amerikan valtakulttuuriin.⁹⁵ Myös Uuteen-Seelantiin Suomesta suuntautunutta siirtolaisuutta tutkinut Olavi Koivukangas kirjoittaa, että suomalaisten keskinäinen kanssakäyminen yhdistystoiminnan merkeissä Tokoroassa, Kaweraussa ja Aucklandissa helpotti suomalaisten sopeutumista uuteen ympäristöön. Hän kuitenkin toteaa, että yhdistykset menettivät merkitystään 20 vuodessa siirtolaisten lasten omaksuttua paikallisen kielen ja kulttuurin, minkä

⁹² Suojanen & Suojanen 2000, 70.

⁹³ Lea Wiltshiren kirje 21.2.1963, SI.

⁹⁴ Grönfors 1982, 91–93; Koivukangas 1998, 209–210, 216–219, 221–223.

⁹⁵ Virtanen 1986, 206, 208.

myötä he saattoivat tyydyttää sosiaaliset tarpeensa valtakulttuurin yhdistyksissä.⁹⁶ Keijo Virtasen tavoin pääasiassa Pohjois-Amerikkaan suurten siirtolaisvuosien aikaan 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa suuntautunutta suomalaissiirtolaisuutta tutkineen Auvo Kostiaisen mukaan pahimmassa tapauksessa suomalaisiirtolaisten keskinäinen yhdistystoiminta saattoi eristää suomalaissiirtolaisen vain oman kansallisuutensa piiriin. Toisaalta Kostiainen myös toteaa, että toisinaan yhdistystoiminnan kautta saatettiin luoda kontakteja muiden kansallisuuksien edustajiin.⁹⁷ Suomalaissiirtolaisten tilanne 1800- ja 1900-lukujen taitteessa Pohjois-Amerikassa ja toisen maailmansodan jälkeen Uudessa-Seelannissa oli hyvin erilainen. Suomalaisia oli mennyt Pohjois-Amerikkaan moninkertaisesti enemmän kuin Uuteen-Seelantiin ja ennen toista maailmansotaa siirtolaisiksi lähteneiden kielitaito oli ollut myöhemmin lähteneitä heikompi. Näin ollen suomalaisiirtolaisten eristäytymiseen valtakulttuurista vain suomalaisten pariin ei ollut samanlaisia mahdollisuuksia eikä yhtä suurta todennäköisyyttä toisen maailmansodan jälkeisessä Uudessa-Seelannissa kuin sille oli ollut 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun Pohjois-Amerikassa.

Martti Grönforsin, Auvo Kostiaisen ja Outi Tuomi-Nikulan mukaan runsaat yhteydet toisiin samasta lähtömaasta tulleisiin siirtolaisiin usein hidastavat siirtolaisen sopeutumista valtakulttuuriin.⁹⁸ Näin ollen tiiviimmät yhteydet muihin suomalaisiirtolaisiin olisivat voineet helpottaa Lea Wiltshiren sopeutumista uusiin olosuhteisiin siirtolaisuuden alussa, mutta silloin hän olisi saattanut sopeutua ennemmin Uudessa-Seelannissa asuneiden suomalaisten vähemmistöryhmään kuin Uuden-Seelannin valtakulttuuriin. Se, että Wiltshiren yhteydet toisiin suomalaissiirtolaisiin olivat vain satunnaisia, todennäköisesti nopeutti hänen sopeutumistaan valtakulttuuriin.

Krister Björklund toteaa, että avioliitto valtaväestön edustajan kanssa helpottaa siirtolaisen sosiaalisten kontaktien luomista.⁹⁹ Siirtolainen voi hyödyntää aviopuolisonsa jo olemassa olevia kontakteja valtaväestöön. Lea Wiltshire hyötyikin uusi-

⁹⁶ Koivukangas 1998, 228.

⁹⁷ Kostiainen 1986, 18.

⁹⁸ Grönfors 1982, 93; Kostiainen 1990, 120–122; Tuomi-Nikula 1989, 78, 121.

⁹⁹ Björklund 1998, 78.

seelantilaisen miehensä sosiaalisesta verkostosta siirtolaisuuteensa alusta lähtien rakentaessaan omaa sosiaalista verkostoaan. Lea Wiltshire tutustui miehensä kautta sekä tämän sukulaisiin että ystäviin.¹⁰⁰ Outi Tuomi-Nikula, joka on tutkinut suomalaissiirtolaisten sopeutumista Saksan Liittotasavaltaan ja Länsi-Berliiniin, kirjoittaa, että appivanhemmat kuuluivat usein tiiviisti siirtolaisen sosiaaliseen verkostoon.¹⁰¹ Lea Wiltshirekin vaikuttaa olleen tiiviisti yhteydessä appivanhempiinsa 1960-luvulla. Appivanhemmat vierailivat usein Wiltshiren perheen luona viipyen toisinaan monta päivää.¹⁰² Lisäksi Lea Wiltshire kirjoitti appivanhemmilleen kirjeitä, minkä hän tosin koki jossain määrin rasitteeksi, sillä se vei aikaa kirjeiden kirjoittamiselta Suomeen.¹⁰³ Tuomi-Nikulan tutkimuksen mukaan siirtolaisen suhde appivanhempiin usein paranee maantieteellisen etäisyyden kasvaessa ja huononee maantieteellisen etäisyyden lyhentyessä. Yksi selitys tälle on se, että maantieteellisesti kaukana asuvien appivanhempien kanssa ollaan usein myös harvemmin yhteydessä kuin lähellä asuvien kanssa, joten konfliktien syntyminenään ei ole yhtä todennäköistä.¹⁰⁴ Lea Wiltshiren appivanhemmat asuivat ainakin vuonna 1964 naapurikaupungissa.¹⁰⁵ Hänen suhteensa appivanhempiin vaikuttaa olleen hyvä lukuun ottamatta satunnaisia erimielisyyksiä.¹⁰⁶ Todennäköisesti appivanhempien kanssa siirtolaisuuden alussa solmittu melko tiivis suhde auttoi Lea Wiltshireä sopeutumaan Uuteen-Seelantiin.

Sekä Olavi Koivukangas, Johanna Leinonen että Outi Tuomi-Nikula muistuttavat, että sosiaalinen aktiivisuus on yksilöllisesti vaihteleva ominaisuus. Toiset kaipaavat enemmän sosiaalisia kontakteja kuin toiset. Tämän vuoksi siitä, että jollain siirtolaisella on vähemmän sosiaalisia kontakteja tulomaassaan kuin toisella, ei voida suoraan olettaa, että hän olisi huonommin sopeutunut.¹⁰⁷ Lea Wiltshire kuitenkin vaikuttaa kirjeiden perusteella sosiaaliselta henkilöltä, joka loi itsekin aviomieheensä riippumattomia sosiaalisia verkostoja. Siirtolaisuutensa ensimmäisenä vuosi-

¹⁰⁰ Lea Wiltshiren kirjeet 13.12.1962, 21.2.1963, 9.5.1963 ja 29.1.1965, SI.

¹⁰¹ Tuomi-Nikula 1989, 128.

¹⁰² Lea Wiltshiren kirjeet 21.2.1963, 9.5.1963, 25.4.1965, 16.11.1967 ja Lea Wiltshiren aviomiehen kirje 1970, SI.

¹⁰³ Lea Wiltshiren kirje 13.4.1964, SI.

¹⁰⁴ Tuomi-Nikula 1989, 129, 130, 132.

¹⁰⁵ Lea Wiltshiren kirje 13.4.1964, SI.

¹⁰⁶ Lea Wiltshiren kirjeet 21.2.1963, 13.4.1964, 16.11.1967 ja 27.6.1972, SI.

¹⁰⁷ Koivukangas 1975, 122; Leinonen 2002, 72; Tuomi-Nikula 1989, 76.

na hän esimerkiksi osallistui paikallisen akateemisten naisten kerhon toimintaan.¹⁰⁸ Wiltshiren vuonna 1963 kirjoittamasta kirjeestä ilmenee hänen positiivinen suhtautumisensa sosiaalisen elämän vilkkauteen Uudessa-Seelannissa: ”Nais-ten klubeja on kyllä vaikka millä mitalla ja afternoon tea partyja voi järjestää tai visiteerata niin paljon kuin lystää.”¹⁰⁹

Wiltshire perheineen muutti vuonna 1965 maaseudulle Pukeitiin, jossa he asuivat vuoteen 1967 asti.¹¹⁰ Kyseisenä aikana Lea Wiltshire ei kirjeiden perusteella osallistunut mihinkään yhdistys- tai harrastustoimintaan. Tähän todennäköisesti vaikutti maaseudulla asuminen, jossa yhdistys- ja harrastustoimintaa ei ole yleensä yhtä paljon tarjolla kuin kaupungeissa. Vuonna 1966 Lea Wiltshire kirjoitti kärsineensä hetkellisesti kovemmassa koti-ikävästä Suomeen kuin kertaakaan aikaisemmin. Koti-ikävän aiheuttajaksi Wiltshire mainitsi kaipuunsa työelämään.¹¹¹ Vaikka hän ei kirjeissä suoraan mainitsekaan kärsineensä sosiaalisten kontaktien puutteesta Pukeitissa asuessaan, on mahdollista, että se on osaltaan lisännyt hetkellistä tyytymättömyyttä elämään Pukeitissa ja ikävää Suomeen. Se, että Wiltshire osallistui yhdistys- ja harrastustoimintaan ennen ja jälkeen Pukeitissa asumisen,¹¹² antaa käsityksen siitä, että hän nautti tällaisesta toiminnasta ja todennäköisesti myös kaipasi sitä. Lisäksi Wiltshire mainitsi Pukeitissa asuessaan ongelmaksi lapsensa leikkikavereiden puutteen.¹¹³ Tämä saattaa kertoa siitä, että myöskään Wiltshirelle itselleen ei ollut riittävästi mahdollisuuksia luoda hänen kaipaamaansa määrää sosiaalisia kontakteja.

Suomalaissiirtolaisten sopeutumista Grenobleen ja Lyonin Ranskassa vuosina 1998 ja 1999 tutkinut Henriikka Hoffrén kirjoittaa, että Ranskassa siirtolaisten lapset tuottivat sosiaalisia kontakteja erityisesti äidilleen. Hoffrénin tutkimuksen mukaan siirtolaisnaiset tapasivat muita äitejä viedessään ja hakiessaan lapsia koulusta.¹¹⁴ Lapset tuottivat myös Lea Wiltshirelle sosiaalisia kontakteja. Vuonna

¹⁰⁸ Lea Wiltshiren kirje 3.7.1963, SI.

¹⁰⁹ Lea Wiltshiren kirje 21.2.1963, SI.

¹¹⁰ Lea Wiltshiren kirjeet 29.1.1965 ja 9.8.1967, SI.

¹¹¹ Lea Wiltshiren kirje 28.6.1966, SI.

¹¹² Lea Wiltshiren kirjeet 3.7.1963, 12.12.1968, 15.12.1976, 21.11.1983, 11.12.1984 ja 7.12.1992, SI.

¹¹³ Lea Wiltshiren kirje 28.6.1966, SI.

¹¹⁴ Hoffrén 2000, 52.

1968, kun lapset olivat vielä pieniä, Wiltshire osallistui ”Play Centre Movement” -toimintaan, jota hän itse kuvaili seuraavasti: ”...kindergartans run by mothers.”¹¹⁵ Vuonna 1973 Lea Wiltshire taas kuului lastensa koulun johtokuntaan.¹¹⁶ Molemissa tapauksissa Wiltshire toimi lastensa eduksi, mutta samalla luultavasti tutustui toiminnassa mukana olleisiin aikuisiin ja vietti heidän kanssaan aikaa ainakin toiminnan puitteissa.

Kuten edellä on ilmennyt, Lea Wiltshire osallistui Uudessa-Seelannissa monenlaisen yhdistys- ja harrastustoimintaan. Kuitenkin merkittävin ja pitkäaikaisin hänen sosiaalista ympäristöään muokannut ryhmä oli uskonnollinen liike, kveekarit. Wiltshire kertoi vuonna 1963 kirjoittamassaan kirjeessä liittyneensä kveekareihin, joihin hänen miehensä jo kuului.¹¹⁷ Lea Wiltshirellä oli yhteyksiä kveekareihin jo Suomessa asuessaan,¹¹⁸ mutta Uuden-Seelannin kveekareihin hän todennäköisesti tutustui vasta aviomiehensä kautta. Aviomiehen sukulaisten ohella kveekarit olivatkin toinen merkittävä ryhmä, josta tuli osa Wiltshiren sosiaalista ympäristöä Uudessa-Seelannissa uusiseelantilaisen aviomiehen jo olemassa olleiden kontaktien avustuksella. Lea Wiltshire sai kveekaripiirien kautta tuttavuuksia.¹¹⁹ Wiltshire osallistui perheineen lähes vuosittain kveekarien leirille.¹²⁰ Vuonna 1986 Wiltshire ja hänen aviomiehensä muuttivat kveekariyhdykuntaan,¹²¹ mikä todennäköisesti voimisti entisestään kveekarien merkitystä Lea Wiltshiren sosiaalisessa verkostossa. Kveekariyhdykunnassa Wiltshire oli päivittäin tekemisissä muiden kveekarien kanssa, mikä on saattanut pitkälti täyttää hänen sosiaalisen kanssakäymisen tarpeensa ja näin ollen vähentää tarvetta etsiä sosiaalisia kontakteja kveekariryhmän ulkopuolelta. Kirjeistä kuitenkin ilmenee, että asuessaan kveekariyhdykunnassa Wiltshire harrasti esimerkiksi kuorolaulua kveekariyhdykunnan ulkopuolella,¹²² joten ei vaikuta siltä, että Wiltshire olisi suosinut edes kveekariyhdykunnassa asuessaan vain kveekarien seuraa.

¹¹⁵ Lea Wiltshiren kirje 12.12.1968, SI.

¹¹⁶ Lea Wiltshiren kirje 14.12.1973, SI.

¹¹⁷ Lea Wiltshiren kirje 21.2.1963, SI.

¹¹⁸ Lea Wiltshiren kirje 5.9.1972, SI.

¹¹⁹ Lea Wiltshiren kirjeet 21.2.1963, 9.8.1967, 12.12.1979 ja 3.12.1982, SI.

¹²⁰ Lea Wiltshiren kirjeet 29.1.1965, 9.8.1967 ja 15.12.1975, SI.

¹²¹ Lea Wiltshiren kirje 25.11.1986, SI.

¹²² Lea Wiltshiren kirje 5.12.1993, SI.

Lea Wiltshiren yhteydet Suomeen eivät myöskään katkenneet missään vaiheessa. Muiden toisen maailmansodan jälkeisen ajan Uuden-Seelannin ja Australian siirto-laisten tapaan hän ylläpiti suhteita Suomeen pääasiassa kirjeitse.¹²³ Olavi Koivukankaan australiansuomalaisia koskettaneen tutkimuksen mukaan suurin osa vuosina 1955–1965 Australiaan muuttaneista naisista, joiden vanhemmat olivat yhä elossa, olivat vanhempiensa kanssa kirjeenvaihdossa kuukausittain. Sisarusten ja ystävien kanssa sama joukko oli kirjeenvaihdossa hieman harvemmin, suurin osa neljännesvuosittain.¹²⁴ Tutkimuksen lähdeaineistona olevan kirjeenvaihdon perusteella Wiltshire kirjoitti kirjeenvaihdon toisena osapuolena olleelle ystävälleen keskimäärin 1,78 kertaa vuodessa. Kirjeistä ilmenee, että hän kirjoitti myös muutamalle muulle ystävälleen Suomeen,¹²⁵ mutta kirjeissä ei ole viitteitä siitä, että kirjeenvaihto muiden ystävien kanssa olisi ollut ainakaan vilkkaampaa. Toisinaan Lea Wiltshire kyseli muiden ystäviensä kuulumisia ystävältään kirjeissä,¹²⁶ joten luultavasti hän ei ollut heidän kanssaan tiheämmässä kirjeilyssä.

Ystävien kanssa käytyä kirjeenvaihtoa tiheämpää oli todennäköisesti Koivukankaan tutkimien australiansuomalaisten tapaan kirjeenvaihto lähisuvun kanssa. Vuonna 1964 kirjoittamassaan kirjeessä Lea Wiltshire kertoi kirjoittaneensa viime aikoina Suomeen vain kotiin, jolla hän kirjeen perusteella viittaa ainakin äitiinsä, mutta mahdollisesti myös muihin lähisukulaisiinsa.¹²⁷ Vuoden 1967 kirjeessä Wiltshire totesi kirjoittaneensa paljon siskolleen Suomeen.¹²⁸ Maaliskuussa 1982 kirjoittamassaan kirjeessä hän toteaa:

Minulta jäi valitettavasti vuotuinen joulukirjeeni kirjoittamatta viime vuonna, joskin muutamille lähisukulaisille kirjoitin sentään jotain, mutta toivottavasti saanen yhä lähettää hyvän vuoden jatkon toivotukset lopulle vuotta teille kaikille siellä koti-Suomessa.¹²⁹

Tästä voi päätellä, että Wiltshire kirjoitti Suomeen perheelleen jonkin verran aktiivisemmin kuin ystävilleen.

¹²³ Grönfors 1982, 96; Koivukangas 1998, 229; Koivukangas 1975, 155.

¹²⁴ Koivukangas 1975, 218–220.

¹²⁵ Lea Wiltshiren kirjeet 8.12.1972, 28.1.1976, 15.12.1976, 12.12.1979 ja 7.12.1992, SI.

¹²⁶ Lea Wiltshiren kirjeet 16.6.1965, 12.12.1968 ja 21.11.1983, SI.

¹²⁷ Lea Wiltshiren kirje 13.4.1964, SI.

¹²⁸ Lea Wiltshiren kirje 9.8.1967, SI.

¹²⁹ Lea Wiltshiren kirje 31.3.1982, SI.

Puhelut vaikuttavat olleen Lea Wiltshirelle harvinaisempi yhteydenpidon muoto Suomeen. Wiltshire mainitsi olleensa puhelinyhteydessä Suomeen vain kahdessa kirjeessään, siskonsa soitettua hänelle vuonna 1979 ja soitettuaan ystävälleen vuonna 1989.¹³⁰ Lea Wiltshiren vuonna 1992 kirjoittama kirje selittää hyvin sen, miksi puhelut Suomen ja Uuden-Seelannin välillä olivat niin harvinaisia: ”Soittaisin sinulle, jos se ei olisi niin kallista”.¹³¹ Kaukopuheluiden kalliit hinnat tekivät puhe-
luista harvinaisen yhteydenpidon muodon.

Kirjeiden ja puhelujen ohella siirtolaiset pitivät yhteyttä perheeseen ja ystäviin vierailujen avulla. Martti Grönforsin mukaan kulkuyhteyksien parantuminen ja ihmisten vaurastuminen 1970-luvulta lähtien on lisännyt Uuden-Seelannin suomalaissiirtolaisten vierailuja Suomessa. Siitä huolimatta Grönforsin 1982 julkaistun tutkimuksen mukaan vierailuja tapahtui edelleen harvoin. Grönforsin tutkimukseen osallistuneista Uudessa-Seelannissa asuneista suomalaissiirtolaisista 69 % oli vierailut Suomessa vähintään kerran, mutta vain 35 % oli vierailut Suomessa useammin kuin kerran.¹³² Lea Wiltshire vieraili Suomessa kolmesti, vuosina 1972, 1986 ja 1989.¹³³ Wiltshire siis vieraili Uuden-Seelannin suomalaissiirtolaisille tyyppillisesti harvakseltaan Suomessa. Jos Wiltshirellä olisi ollut mahdollisuus, hän olisi mielellään vierailut Suomessa useamminkin.¹³⁴ Suurin este useammille vierailuille oli todennäköisesti matkojen kalleus. Esimerkiksi Wiltshirellä ei olisi ollut varaa hänen ensimmäiseen Suomen matkaansa, jonka hän teki kahden vanhimman lapsensa kanssa, ellei appiukko olisi antanut rahaa matkaa varten.¹³⁵ Grönforsin tutkimuksen mukaan Uuden-Seelannin sijainti kaukana kaikesta, minkä vuoksi matkustaminen sieltä on vaikeaa ja kallista, olikin suomalaissiirtolaisten suurin harminaihe liittyen maan fyysisiin olosuhteisiin.¹³⁶

¹³⁰ Lea Wiltshiren kirjeet 12.12.1979 ja 23.5.1989, SI.

¹³¹ Lea Wiltshiren kirje 17.9.1992, SI.

¹³² Grönfors 1982, 95–96.

¹³³ Lea Wiltshiren kirjeet 27.6.1972, 15.6.1986 ja 23.5.1989, SI.

¹³⁴ Lea Wiltshiren kirjeet 9.5.1963 ja 10.12.1975, SI

¹³⁵ Lea Wiltshiren kirje 27.6.1972, SI.

¹³⁶ Grönfors 1982, 100.

Vierailujen kautta tapahtunut yhteydenpito Suomeen ei ollut vain yhdensuuntaista. Myös Lea Wiltshiren sukulaisia ja ystäviä Suomesta vieraili Uudessa-Seelannissa, joskin harvakseltaan ja vasta Wiltshiren asuttua Uudessa-Seelannissa yli kaksi vuosikymmentä. Kirjeiden perusteella ensimmäinen vieras oli Lea Wiltshiren sisko, joka vieraili Uudessa-Seelannissa vuonna 1986.¹³⁷ Hänen jälkeensä maassa vierailivat Wiltshiren ystävä puolisoineen vuonna 1988 ja Wiltshiren siskontytär vuonna 1990.¹³⁸ Outi Tuomi-Nikulan saksansuomalaisiin kohdistuneen tutkimuksen mukaan Suomesta siirtolaista tapaamassa vierailivatkin usein lähisukulaiset, vanhempien ohella erityisesti siskot, ja naissiirtolaisten naispuoliset ystävät.¹³⁹ Lea Wiltshire oli erittäin ilahtunut kaikista vierailuista ja olisi toivonut vierailuja useamminkin, sillä hän monesti kyseli kirjeissä ystävältään, pääsisikö tämä joskus vierailulle Uuteen-Seelantiin.¹⁴⁰

Krister Björklund kirjoittaa, että onnistunut sopeutuminen uuteen ympäristöön edellyttää myös oman identiteetin ylläpitämistä. Sopeutuminen vaikeutuu, jos siirtolaiselta puuttuvat kokonaan kontaktit lähtömaahansa.¹⁴¹ Outi Tuomi-Nikula kutsuu välineitä, joiden avulla siirtolainen saa tietoa kotimaastaan, identiteettikanaviksi. Ne ylläpitävät siirtolaisen lähtömaassaan omaksumaa etnistä identiteettiä. Myös suomalaiset tuttavat, joihin suomalaissiirtolainen on yhteydessä, ovat identiteettikanavia.¹⁴² Lea Wiltshirelle kirjeenvaihto, puhelut ja vierailut suomalaisten sukulaisten ja ystävien kanssa toimivat suomalaista identiteettiä vahvistavina identiteettikanavina. Leinonen muistuttaa, että vaikka vahva kansallinen identiteetti helpottaa sopeutumisprosessia, ei sopeutuminen onnistu, jos siirtolainen korostaa lähtömaansa etnistä identiteettiä niin, että se johtaa tulokulttuurista eristäytymiseen.¹⁴³ Wiltshire ei kuitenkaan korostanut suomalaista identiteettiä liiallisesti, sillä hänellä oli runsaasti kontakteja myös uusiseelantilaisiin, eikä hän suinkaan eristäytynyt tulomaansa sosiokulttuurisesta ympäristöstä. Lea Wiltshiren erityisesti kirjeenvaihdon avulla ylläpitämät suhteet suomalaisiin sukulaisiin ja

¹³⁷ Lea Wiltshiren kirje 25.11.1986, SI.

¹³⁸ Lea Wiltshiren kirjeet 13.10.1988 ja 27.12.1990, SI.

¹³⁹ Tuomi-Nikula 1989, 79.

¹⁴⁰ Lea Wiltshiren kirjeet 5.12.1985, 25.11.1986, 13.10.1988, 27.12.1990 ja 17.9.1992, SI.

¹⁴¹ Björklund 1998, 147.

¹⁴² Tuomi-Nikula 1989, 68.

¹⁴³ Leinonen 2002, 77.

ystäviin siis ennen kaikkea edesauttoivat hänen sopeutumistaan Uuteen-Seelantiin.

Uusiseelantilaisten ja suomalaisten lisäksi Lea Wiltshirellä oli runsaasti kontakteja myös muun maalaisiin henkilöihin. Wiltshireillä oli jo vuonna 1963 täyshoidossa kiinalaisopiskelija, joka suoritti harjoittelua samassa työpaikassa, jossa Wiltshiren aviomies työskenteli.¹⁴⁴ Vuonna 1975 Wiltshire kirjoitti, että heillä oli ollut tanskalaisnainen ja amerikkalaispariskunta vieraina.¹⁴⁵ Lea Wiltshirellä oli pitkäaikainen yhdysvaltalaisystävä, johon hän oli tutustunut jo Suomessa. Ystävä vieraili Wiltshirellä Uudessa-Seelannissa ja Wiltshire ja hänen aviomiehensä ystävällä Yhdysvalloissa.¹⁴⁶ Vuonna 1992 Lea Wiltshire kirjoitti Uudessa-Seelannissa asuvista virolaisystävistään.¹⁴⁷ Lisäksi Wiltshiren perheen luona vieraili henkilöitä eri maista niin lasten kontaktien kautta kuin vastavuoroista majoitusta eri maissa järjestäneen organisaation kautta, johon Wiltshire aviomiehineen kuului kirjeiden perusteella ainakin 1980-luvun lopulla.¹⁴⁸ Outi Tuomi-Nikulan mukaan siirtolaiset saattavat kokea yhteenkuuluvuutta toisia samassa tilanteessa olevia kohtaan, mikä edistää siirtolaisten sosiaalisia suhteita henkilöihin, jotka ovat myös tulleet maahan ulkomaalaisina.¹⁴⁹ Näin siirtolaisen tuttavapiiristä muodostuu kansainvälinen. Lea Wiltshiren sosiaalisia kontakteja muihin kuin suomalaisiin ja uusiseelantilaisiin on todennäköisesti lisännyt myös hänen kveekariutensa. George H. Gorman kirjoittaa, että yhteistoiminta eri maista tulevien henkilöiden kesken on tärkeä osa kveekarismia.¹⁵⁰ Näin ollen on luonnollista, että kveekarien sosiaalinen verkosto muodostuu kansainväliseksi.

Lea Wiltshiren sosiaalisuus edisti hänen sopeutumistaan Uuteen-Seelantiin. Uusiseelantilaisen aviomiehen kautta saadut sosiaaliset kontaktit paikallisiin helpottivat erityisesti siirtolaisuuden alussa Lea Wiltshiren sosiaalisen verkoston muodostamista. Wiltshire oli kuitenkin myös itse aktiivinen osallistuen erilaisiin harras-

¹⁴⁴ Lea Wiltshiren kirje 3.7.1963, SI.

¹⁴⁵ Lea Wiltshiren kirje 11.12.1975, SI.

¹⁴⁶ Lea Wiltshiren kirjeet 21.11.1983 ja 23.5.1989, SI.

¹⁴⁷ Lea Wiltshiren kirje 17.9.1992, SI.

¹⁴⁸ Lea Wiltshiren kirjeet 30.9.1980, 21.12.1987 ja 23.5.1989, SI.

¹⁴⁹ Tuomi-Nikula 1989, 121.

¹⁵⁰ Gorman 1989, 45.

tuksiin ja yhdistystoimintoihin, mikä edisti kontaktien syntymistä paikallisten kanssa. Erityisen aktiivisesti Lea Wiltshire oli yhdessä miehensä kanssa mukana uskonnollisen liikkeen, kveekarien, toiminnassa. Wiltshire ei kuitenkaan missään vaiheessa eristäytynyt pelkästään kveekarien seuraan, vaan ylläpiti muitakin sosiaalisia kontakteja. Wiltshire oli myös säännöllisesti yhteydessä suomalaisiin, mutta hän ei suosinut suomalaista sosiaalista ympäristöä liiallisesti, niin että hän olisi eristäytynyt uusiseelantilaisesta tai kansainvälisestä sosiaalisesta ympäristöstä. Wiltshire ei kirjeenvaihdon perusteella siirtolaisuusaikanaan kohdannut suuria vastoinikäymisiä sopeutumisessa sosiaaliseen ympäristöön Uudessa-Seelannissa. Mahdollisesti 1960-luvun puolen välin jälkeen perheen asuessa maaseudulla hän olisi kaivannut vilkkaampaa sosiaalista elämää, mutta todennäköisesti tällöinkin hetkellinen tyytymättömyys elämään Uudessa-Seelannissa liittyi enemmän työllisyys- ja asuinoloihin. Niin siirtolaisuus kuin kveekariuskin edistivät Wiltshiren sosiaalisen verkoston muodostumista hyvin kansainväliseksi.

2.3. Pettymykset työelämässä sopeutumisen haittana

Tutkin tässä luvussa, miten työtilanne vaikutti Lea Wiltshiren sopeutumiseen Uuteen-Seelantiin Wiltshiren kirjeiden perusteella. Selvitän, mikä oli Wiltshiren työtilanne hänen siirtolaisuutensa eri vaiheissa, ja mitkä asiat vaikuttivat Wiltshiren työtilanteeseen. Tarkastelen myös Wiltshiren mahdollisia tyytymättömyyden tai tyytyväisyyden tunteita liittyen hänen työllisyystilanteeseensa Uudessa-Seelannissa.

Olavi Koivukangas toteaa, että Uuteen-Seelantiin muuttaneet suomalaiset olivat pääosin hyvin koulutettuja, sillä Uuden-Seelannin tiukka siirtolaisuuspolitiikka suosi koulutettuja maahanmuuttajia. Lisäksi Uuteen-Seelantiin lähti ulkomaalaisen kanssa avioituneita suomalaisnaisia, jotka olivat jo opiskelleet tutkinnon Suomessa, tai jotka olivat lähteneet ulkomaille opiskelemaan.¹⁵¹ Lea Wiltshire kuului niiden hyvin koulutettujen Uuden-Seelannin suomalaisten joukkoon, jotka olivat suo-

¹⁵¹ Koivukangas 1998, 227.

rittaneet tutkintonsa jo Suomessa ennen Uuteen-Seelantiin lähtöään. Wiltshire oli valmistunut Suomessa opettajaksi Jyväskylän kasvatustieteiden korkeakoulusta ja opiskellut englannin ja saksan kieltä Helsingin yliopistossa.¹⁵² Hän ehti toimia opettajana jo Suomessa ennen lähtöään Uuteen-Seelantiin.¹⁵³

Lea Wiltshiren muuttaessa Uuteen-Seelantiin vuonna 1960 maassa oli lähes täydytyöllisyys.¹⁵⁴ Joillain aloilla kärsittiin jopa työvoimapulasta.¹⁵⁵ Muun muassa opettajista oli pulaa,¹⁵⁶ mikä edesauttoi opettajataustaisten maahanmuuttajien työllistymistä ammattiinsa. Sukupuoli ei myöskään ollut esteenä Lea Wiltshiren työllistymiselle opettajaksi, sillä Tanya Fitzgeraldin mukaan opettaja oli jo pitkään ollut Uudessa-Seelannissa ammatti, jota oltiin pidetty naisille sopivana.¹⁵⁷ Vuonna 1960 Uuden-Seelannin ensimmäisen ja toisen asteen oppilaitosten 17 054 opettajasta 47 prosenttia eli lähes puolet oli naisia.¹⁵⁸ Lea Wiltshire toimikin opettajana Uudessa-Seelannissa pian muuttonsa jälkeen.¹⁵⁹

Wiltshiren 1960-luvun alun kirjeistä käy hyvin ilmi opettajien hyvä työtilanne sekä usko siihen, että myös maahanmuuttajataustaisten opettajien on helppo työllistyä Uudessa-Seelannissa. Hän kirjoitti Uuteen-Seelantiin muuttoa harkinneelle opettajastavälleen:

...en ole saanut puolestasi tehdyksi muuta kuin käydä haastattamassa täkäläistä Senior Secretary of the Education Board, joka sanoi, että paikkoja on kyllä Uuden Seelannin kouluissa vaikka kuinka paljon ja paikan saanti sucht (sic) varma kunhan tänne ensin pääsee, jos englannin taito on hyvä...¹⁶⁰

¹⁵² Lehtileike 29.8.1972, SI.

¹⁵³ Lea Wiltshiren kirje 20.12.1959, SI.

¹⁵⁴ Brooking 2004, 139; Grönfors 1982, 91; The New Zealand Official Year-book, 1962, Stats NZ internet-sivu, section 34 employment.

¹⁵⁵ The New Zealand Official Year-book, 1962, Stats NZ internet-sivu, section 7 education.

¹⁵⁶ Stephenson 2006, 23; The New Zealand Official Year-book, 1962, Stats NZ internet-sivu, section 7 education.

¹⁵⁷ Fitzgerald 2016, 175.

¹⁵⁸ The New Zealand Official Year-book, 1962, Stats NZ internet-sivu, section 7 education.

¹⁵⁹ Lea Wiltshiren kirje 13.12.1962, SI.

¹⁶⁰ Lea Wiltshiren kirje 13.12.1962, SI.

Seuraavassa kirjeessään Wiltshire mainitsi opettajapulan ja kuulleen hollantilaisopettajista, jotka ovat työllistyneet Uudessa-Seelannissa heikosta englannin kielen taidosta huolimatta.¹⁶¹

Henriikka Hoffrénin Grenoblessa ja Lyonissa Ranskassa 1990-luvun lopussa asuneita suomalaisia käsitelleen tutkimuksen mukaan työssäkäynti edistää siirtolaisen integroitumista.¹⁶² Hoffrénin tutkimuksen ja toisen maailmansodan jälkeen Pohjois-Amerikkaan muuttaneita suomalaissiirtolaisia käsittelevän Johanna Leinosen tutkimuksen mukaan työssäkäynti lisää siirtolaisen kanssakäymistä paikallisten kanssa ja näin ollen edistää sosiaalisten suhteiden syntymistä siirtolaisten ja valtakulttuurin edustajien välille.¹⁶³ Rehtori koulusta, jossa Lea Wiltshire työskenteli pian Uuteen-Seelantiin saapumisensa jälkeen, oli ensimmäisiä Wiltshiren uusiseelantilaisia hänen miehensä suvun ulkopuolisia tuttuja, joita hän mainitsi kirjeissään. Wiltshire kehui miestä mukavaksi.¹⁶⁴ Kirjeiden perusteella Wiltshiren ensimmäinen työpaikka opettajana Uudessa-Seelannissa oli hänelle erittäin hyvä kokemus.¹⁶⁵ Positiiviset kokemukset työelämästä heti Wiltshiren siirtolaisuuden alussa ovat todennäköisesti edistäneet hänen sopeutumistaan Uuteen-Seelantiin.

Johanna Leinonen toteaa, että töissä siirtolaiset käyttävät usein siirtolaisuuden kohdemaan kieltä, mikä edistää sopeutumista.¹⁶⁶ Englannin kielen opintojen ansiosta Lea Wiltshiren kielitaito oli todennäköisesti jo melko hyvä hänen saapuessaan Uuteen-Seelantiin. Työssäkäynti kuitenkin edisti Wiltshiren kielitaitoa entisestään, sillä työskentely oppilaiden kanssa totutti häntä uusiseelantilaiseen aksenttiin. Hän kertoi kirjeessään, että alussa aksentti vaikeutti uusiseelantilaisten puheen ymmärtämistä ja toisinaan koulussa jotkut oppilaiden kommentit jäivät häneltä vieraan aksentin vuoksi ymmärtämättä.¹⁶⁷

¹⁶¹ Lea Wiltshiren kirje 26.1.1963, SI.

¹⁶² Hoffrén 2000, 49.

¹⁶³ Hoffrén 2000, 49; Leinonen 2002, 84–85.

¹⁶⁴ Lea Wiltshiren kirje 21.2.1963, SI.

¹⁶⁵ Lea Wiltshiren kirjeet 26.1.1963 ja 21.2.1963, SI.

¹⁶⁶ Leinonen 2002, 84–85.

¹⁶⁷ Lea Wiltshiren kirje 26.1.1963, SI.

Lea Wiltshiren ensimmäinen jakso opettajana Uudessa-Seelannissa jäi kuitenkin lyhyeksi, sillä hän jäi kotiäidiksi saatuaan ensimmäisen lapsensa vuonna 1962.¹⁶⁸ Suhtautuminen kotiäitiyteen ja perheellisten naisten työssäkäyntiin vaihtelee ajassa ja eri kulttuureissa. Saksassa asuneita suomalaisia 1980-luvun lopulla tutkineen Outi Tuomi-Nikulan mukaan Saksassa niin saksalaiset kuin ulkomaalaisetkin miehet pitivät usein sitä, että vaimo on voinut jäädä kotiin, perheen hyvän sosiaalisen ja taloudellisen aseman merkinä.¹⁶⁹ Judith Treas ja Eric D. Widmer ovat vertailleet suhtautumista naisten työssäkäyntiin eri valtioissa vuonna 2000 julkaistussa artikkelissaan. Tutkimuksen mukaan Uusi-Seelanti kuuluu valtioihin, joissa arvostetaan kotiäitiyttä enemmän kuin esimerkiksi tutkimuksessa mukana olleissa Pohjoismaissa, Ruotsissa ja Norjassa, joissa taas suositaan enemmän naisten työssäkäyntiä.¹⁷⁰

Ruotsin ja Norjan tavoin Suomessa suositaan perheellistenkin naisten työssäkäyntiä. Outi Tuomi-Nikula kirjoittaa, että Suomessa naisten jääminen kotiäidiksi on harvinaista. Sen vuoksi sopeutumisen kannalta se, että suomalainen perheellinen siirtolaisnainen käy töissä, saattaa kertoa suomalaisten tapojen suosimisesta. Taas kotiäidiksi jääminen valtiossa, jossa yleisesti suositaan kotiäitiyttä, saattaa ilmentää naisen sopeutumista valtakulttuuriin. Toisaalta kotiäitiys voi vaikeuttaa sopeutumista, koska silloin nainen jää työelämän ulkopuolelle ja samalla myös paitsi työyhteisön mukanaan tuomista sosiaalisista suhteista.¹⁷¹ Hoffrénin Ranskaan muuttaneita suomalaisia käsittelevän tutkimuksen mukaan kotiin jääneet siirtolaisnaiset kärsivät usein eristäytyneisyydestä ja yksinäisyydestä.¹⁷²

Johanna Leinonen huomauttaa, että se, miten kotiin jäänyt siirtolaisnainen itse kokee kotiäitiyden vaikuttaa hänen sopeutumiseensa. Kotona oleminen vaikuttaa negatiivisemmin niiden naisten sopeutumiseen, jotka haluaisivat mieluummin olla työelämässä.¹⁷³ Lea Wiltshire vaikuttaa aluksi nauttivan kotiäitiydestä.¹⁷⁴ Martti

¹⁶⁸ Lea Wiltshiren kirje 13.12.1962, SI.

¹⁶⁹ Tuomi-Nikula 1989, 97.

¹⁷⁰ Treas & Widmer 2000, 1420–1423.

¹⁷¹ Tuomi-Nikula 1989, 97.

¹⁷² Hoffrén 2000, 49.

¹⁷³ Leinonen 2002, 84.

¹⁷⁴ Lea Wiltshiren kirjeet 26.1.1963 ja 13.4.1964, SI.

Grönforsin 1980-luvun alussa tekemän tutkimuksen mukaan monet Uuteen-Seelantiin muuttaneet suomalaisnaiset pitivät valtion hyvänä puolena, sitä että naiset saattoivat jäädä kotiäideiksi ilman, että perheen elintaso olisi juuri laskenut sen seurauksena.¹⁷⁵ Lea Wiltshiren kirjeistä saa kuitenkin eri vaikutelman. Muutaman vuoden kotiäitiyden jälkeen Wiltshire haaveili työelämään paluusta:

Jos osaisin ajaa, vosin kenties lasten kouluikään tultua tai lastentarhaikään tultua ottaa paikan Oksan oppikoulussa tms. ja ajaa kouluun samalla tuon perikunnan, ja tienata rahaa ja tulla sitten Jänismäkeä katsomaan! What a dream!¹⁷⁶

Yksi syy sille, miksi Wiltshire haaveili työelämään paluusta oli juuri korkeamman elintason saavuttaminen. Hän haaveili matkarahojen tienaamisesta Suomen matkaa varten. Jänismäki oli Wiltshiren ystävän kesäpaikka.¹⁷⁷

Paremmen elintason lisäksi Wiltshire kaipasi työelämän mukanaan tuomia älyllisiä haasteita:

I'm not really complaining, but sometimes it would be nice to just drop this everyday toil of washing and cooking and dressing and undressing and dusting and keeping up the fire and more washing etc. and do something with one's mind and brain... Perhaps I can when I'm fifty...¹⁷⁸

Wiltshiren seuraavana vuonna kirjoittamasta kirjeestä käy hyvin ilmi, että ainakin ajoittain Wiltshire oli kotiäitinä enemmän sen vuoksi, että se oli käytäntö pienten lasten äideillä Uudessa-Seelannissa, kuin siksi, että hän olisi halunnut olla kotiäiti:

...olin kyllästynyt olemaan kotirouva, (mikä ak:lle täällä on pakko ainakin niin kauan kuin lapset ovat alle kouluikäni) kaipasin jotain henkistä työtä huushollin vastapainoksi, olin kovemman Suomen ikävän vallassa kuin koskaan...¹⁷⁹

¹⁷⁵ Grönfors 1982, 94.

¹⁷⁶ Lea Wiltshiren kirje 16.6.1965, SI.

¹⁷⁷ Lea Wiltshiren kirje 17.12.1970, SI.

¹⁷⁸ Lea Wiltshiren kirje 16.6.1965, SI.

¹⁷⁹ Lea Wiltshiren kirje 28.6.1966, SI.

Ak-lyhenteellä Wiltshire viittasi allekirjoittaneeseen eli itseensä. Wiltshiren tyytymättömyys rooliinsa kotiäitinä Uudessa-Seelannissa aiheutti myös kaipausta Suomeen.

Lea Wiltshire palasi työelämään vuonna 1970 vietettyään kahdeksan vuotta kotiäitinä.¹⁸⁰ Hän osallistui opettajille tarkoitetulle kertauskurssille, jonka myötä hän seurasi opetusta lukiossa ja myös itse opetti saksaa ja englantia. Wiltshire nautti kurssista, mutta kurssin jälkeen Wiltshire kohtasi työnsaannin haasteet.¹⁸¹ Uuden-Seelannin talous- ja työllisyystilanne oli muuttunut Wiltshiren kotiäitinä viettämien vuosien aikana. Valtion talous oli kukoistanut 1950-luvulla ja 1960-luvun alussa, mutta se alkoi heiketä vuoden 1967 maailmanlaajuisesta alkutuotannon hyödykkeiden hintojen romahduksesta alkaen. Ison-Britannian liittyminen Euroopan talousyhteisöön vuonna 1973 ja öljynhinnan nousu vuosien 1974 ja 1979 öljykriisien aikana heikensivät entisestään Uuden-Seelannin taloutta ja lisäsivät työttömyyttä. Valtion heikko taloustilanne ja runsas työttömyys jatkuivat aina Lea Wiltshiren eläkkeelle jäämiseen saakka 1980-luvun lopulla.¹⁸² Täystyöllisyyden vaihtuminen vähitellen lisääntyvään työttömyyteen teki Wiltshirenkin työllistymisestä huomattavasti vaikeampaa 1970- ja 1980-luvuilla, mitä se oli ollut 1960-luvun alussa.

Palattuaan työelämään vuonna 1970 Lea Wiltshire työskenteli useissa määräaikaissa ja usein myös osa-aikaisissa tehtävissä ennen vuonna 1989 saavuttamaansa 60-vuoden eläkeikää, mutta hän ei missään vaiheessa työuraansa Uudessa-Seelannissa saanut vakituista työtä.¹⁸³ Varsinkin 1980-luvulla tapahtuneen Uuden-Seelannin työllisyystilanteen heikkenemisen ohella Wiltshiren työnsaantia vaikeutti hänen koulutuksensa. Wiltshire oli opiskellut saksan ja englannin kielten opettajaksi Suomessa.¹⁸⁴ Tutkinnon hyväksyminen Uudessa-Seelannissa kuitenkin osoittautui hankalaksi. Wiltshire kertoi vuonna 1980 kirjoittamassaan kirjeessä, että täyden opettajan pätevyyden saaminen Uudessa-Seelannissa olisi edellyttänyt sitä, että hän saisi kokoaikaisen opettajantyön, jolloin tarkastaja voisi tulla seu-

¹⁸⁰ Lea Wiltshiren kirje 15.5.1970, SI.

¹⁸¹ Lea Wiltshiren kirje 15.5.1970, SI.

¹⁸² Brooking 2004, 135, 139–140, 143–146, 150–156, 168–169.

¹⁸³ Ks. esim. Lea Wiltshiren kirjeet 17.12.1977, 21.11.1983 ja 10.12.1987, SI.

¹⁸⁴ Lehtileike 29.8.1972, SI.

raamaan opetusta. Mikäli tarkastaja olisi ollut tyytyväinen opetuksen laatuun, hän olisi voinut myöntää pätevyyden.¹⁸⁵ Wiltshire haki täyttää opettajan pätevyyttä Uudessa-Seelannissa vuonna 1986. Kirjeistä ei ilmene, myönsikö tarkastaja pätevyyttä hänelle. Wiltshire itse suhtautui kirjeessään epäillen pätevyyden saavuttamiseen.¹⁸⁶ Suomalaisten tutkintojen hyväksilukemisen vaikeus Uudessa-Seelannissa ilmenee myös Grönforsin Uuden-Seelannin suomalaisia käsittelevässä tutkimuksessa. Grönforsin mukaan suomalaisten tutkintojen hyväksyttämisen vaikeus Uudessa-Seelannissa on vaikuttanut negatiivisesti joidenkin koulutettujen naissiirtolaisten sopeutumiseen.¹⁸⁷

Myös Lea Wiltshiren aineyhdistelmä, englanti ja saksa, vaikeutti koulutusta vastaavaan työhön työllistymistä. Vaikka englannin kielen opintojen tuoma kielitaito varmasti edisti Wiltshiren sopeutumista yleisesti, ei Suomessa suoritettujen vieraankielen opintojen tuoma kielitaito kuitenkaan ollut niin hyvä, että Wiltshireltä olisi sujunut englannin kielen opettaminen vieraankielen sijasta äidinkielenään englantia puhuneille uusiseelantilaisille. Saksan kieli taas ei Wiltshiren mukaan ollut erityisen suosittu opiskeltava kieli Uudessa-Seelannissa, minkä seurauksena saksan kielen opettajille oli huonosti töitä tarjolla.¹⁸⁸ Wiltshiren vaikeudet työllistyä Uudessa-Seelannissa koulutustaan vastaavaan työhön saivat hänet katumaan sitä, että hän ei ollut opiskellut enemmän. Erityisesti häntä harmitti se, että hän ei ollut opiskellut englannin ja saksan lisäksi vielä jotain kolmatta kieltä, mikä olisi parantanut hänen työllistymismahdollisuuksiaan.¹⁸⁹

Wiltshire opiskeli Uudessa-Seelannissa lingvistiikkaa yliopistossa. Hän kertoi vuonna 1976 lähettämässään kirjeessä aloittaneensa ja jättäneensä kesken lingvistiikan opinnot kolmesti.¹⁹⁰ ”I had started to take two papers at Massey university, linguistics, but I gave that up too and hated myself even more,”¹⁹¹ Wiltshire kirjoitti. Kesken jääneet opinnot lisäsivät Wiltshiren turhautumista tilanteeseen.

¹⁸⁵ Lea Wiltshiren kirje 30.9.1980, SI.

¹⁸⁶ Lea Wiltshiren kirje 25.11.1986, SI.

¹⁸⁷ Grönfors 1982, 94–95.

¹⁸⁸ Lea Wiltshiren kirje 17.12.1970, SI.

¹⁸⁹ Lea Wiltshiren kirjeet 17.12.1970 ja 28.1.1976, SI.

¹⁹⁰ Lea Wiltshiren kirjeet 11.12.1975 ja 28.1.1976, SI.

¹⁹¹ Lea Wiltshiren kirje 11.12.1975, SI.

Wiltshire opiskeli 1980-luvun puolivälissä espanjaa, maoria ja ranskaa iltakursseilla, mutta nämä opinnot eivät kirjeiden perusteella vaikuttaisi aiheuttaneen samanlaista stressiä kuin lingvistiikan opinnot 1970-luvulla. Tämä saattoi johtua siitä, että opiskelu ei ehkä ollut niin vakavaa ja työllistymistä edistävään tutkintoon tähtäävää kuin lingvistiikan opinnot. Wiltshire kirjoitti opiskelleensa kieliä hivin vuoksi.¹⁹²

Lea Wiltshire haki kotiäitinä viettämiensä vuosien jälkeen myös muita kuin koulutustaan vastaavia työpaikkoja Uudessa-Seelannissa. Wiltshire työskenteli opettajan töiden lisäksi lyhyissä määräaikaisissa työsuhteissa muun muassa tiskaajana, toimistovirkailijana, kirjastovirkailijana ja lastenhoitajana¹⁹³ Kirjeistä kuitenkin ilmenee, että koulutusta vastaamattomankaan työn saaminen ei ollut Wiltshirelle helppoa. Monesti hän ei saanut hakemaansa paikkaa.¹⁹⁴ Hän mainitsi muutamassa kirjeessä epäilevänsä, että syy sille, miksi hän ei saanut hakemaansa paikkaa, oli hänen ikänsä, jota pidettiin liian korkeana.¹⁹⁵ Yhdessä kirjeessä Wiltshire kirjoitti epäilevänsä, että ei saanut hakemaansa työpaikkaa kirjastossa, koska työnantajan edustajien mielestä hänen lapsilukunsa oli liian suuri. Samaisessa kirjeessä Wiltshire myös kertoi, että ei saanut siivoustyötä kirkossa, koska työnantajan edustajat olettivat, että hän ei olisi ollut halukas sitoutumaan osa-aikatyöhön pitkäksi aikaa.¹⁹⁶

Kuten aiemmin tässä luvussa on todettu, Wiltshiren tausta siirtolaisena vaikeutti opettajan töiden saantia, koska hänen kielitaitonsa ei ollut riittävä englannin opettamiseen äidinkielenä, ja koska Suomessa suoritetun tutkinnon hyväksyttäminen Uudessa-Seelannissa oli vaikeaa. Wiltshire ei kuitenkaan kertaakaan maininnut suoraan epäilevänsä, että hän ei olisi saanut jotain työpaikkaa, opetusalan tai muuta, siksi, että hän ei ole syntyjään uusiseelantilainen. Ainoastaan yhdessä kirjeessä Wiltshire kirjoitti epäsuorasti siirtolaisuutensa vaikuttavan negatiivisesti työnsaanti mahdollisuuksiinsa:

¹⁹² Lea Wiltshiren kirjeet 21.11.1983, 11.12.1984, 6.12.1984 ja 5.12.1985, SI.

¹⁹³ Lea Wiltshiren kirjeet 27.6.1972, 21.12.1981, 10.12.1987, 13.10.1988 ja 11.12.1997, SI.

¹⁹⁴ Lea Wiltshiren kirjeet 15.12.1976, 7.12.1977 ja 3.12.1982, SI.

¹⁹⁵ Lea Wiltshiren kirjeet 15.12.1976, 4.6.1987 ja 10.12.1987, SI.

¹⁹⁶ Lea Wiltshiren kirje 15.12.1976, SI.

...having come to realize the limitations of my employment field here. I wonder if I have learnt humility yet at all, or whether I have just lost self-confidence – I often feel a failure and a nonentity, who should never have been so stupid as to leave my own country...¹⁹⁷

Kyseissä vuonna 1976 kirjoittamassaan kirjeessä Wiltshire kertoo ennen edellä olevaa sitaattia iän, lasten määrän ja oletetun haluttomuuden sitoutua pitkäksi aikaa osa-aikatyöhön olleen luultavasti esteitä hänen työllistymiselleen. Näin ollen voisi olettaa Wiltshiren viittaavan rajoitteilla ikäänsä, lapsilukuunsa ja työnluonteeseen. Kuitenkin, koska Wiltshire mainitsee sanan ”here”, hän todennäköisesti uskoi, että hänen mahdollisuuksiinsa työllistyä Uudessa-Seelannissa liittyi erilaisia rajoitteita kuin Suomessa. Luultavasti, koska hän katu samassa yhteydessä Suomesta lähtöään, hän ajattelee, että työllistyminen olisi ollut hänelle helpompaa Suomessa. Tosin samassa kirjeessä Wiltshire kertoo myös avioliittoon liittyneistä ongelmista,¹⁹⁸ joten kirjeestä ilmenevään katumukseen liittyen siirtolaiseksi lähtöön saattoi työnsaanninvaikeuksien ohella vaikuttaa myös Wiltshiren samaan aikaan kohtaamat muut haasteet.

Lea Wiltshire alkoi saada eläkettä Uudessa-Seelannissa keväällä 1989 täytettyään 60 vuotta.¹⁹⁹ Martti Grönforsin kirjoittaa, että 60 vuoden eläkeikä oli yksi asia, joka nousi hänen tutkimuksessaan esille yhtenä Uuden-Seelannin hyvistä puolista suomalaissiirtolaisten mielipiteissä.²⁰⁰ Myös Wiltshire vaikutti arvostavan eläkkeen tuomaa taloudellista helpotusta.²⁰¹ Grönforsin mukaan 1950-luvulla Uuteen-Seelantiin muuttaneille suomalaisille yksi kolmesta tärkeimmästä syystä jäädä pysyvästi Uuteen-Seelantiin oli Uudesta-Seelannista saatava eläke. Eläkkeen menetti, jos muutti pysyvästi Suomeen.²⁰² Myös Wiltshire mainitsi kirjeissään, että yli puolen vuoden oleskelu ulkomailla olisi johtanut eläkkeen maksun loppumiseen, mikä vuoksi lähteminen Uudesta-Seelannista yli puoleksi vuodeksi olisi ollut hänelle hankalaa.²⁰³

¹⁹⁷ Lea Wiltshiren kirje 15.12.1976, SI.

¹⁹⁸ Lea Wiltshiren kirje 15.12.1976, SI.

¹⁹⁹ Lea Wiltshiren kirje 23.5.1989, SI.

²⁰⁰ Grönfors 1982, 99.

²⁰¹ Lea Wiltshiren kirje 23.5.1989, SI.

²⁰² Grönfors 1982, 92.

²⁰³ Lea Wiltshiren kirjeet 23.5.1989 ja 18.8.1989, SI.

Siitä huolimatta Wiltshire suunnitteli vuonna 1989 muuttoa Suomeen puolesta vuodesta vuoteen kestäväksi ajanjaksoksi työskennelläkseen opettajana Suomessa.²⁰⁴ Wiltshire vieraili kesällä 1989 Suomessa ja haki ainakin yhtä opettajan paikkaa Suomesta. Hän ei kuitenkaan saanut paikkaa, minkä seurauksena hän palasi takaisin Uuteen-Seelantiin elokuussa 1989. Wiltshire kirjoitti ystävälleen, että hänen olisi pitänyt tulla Suomeen jo keväällä hakeakseen useita opettajien paikkoja, jotta hänellä olisi ollut mahdollisuuksia saada työ Suomesta syksyksi.²⁰⁵ Vielä vuoden 1989 joulukuussa Wiltshire kirjoitti, että tulisi edelleen mielellään muutamaksi lukukaudeksi englannin kielen opettajaksi Suomeen, jos saisi opettajan paikan Suomesta.²⁰⁶ Haaveilu työpaikasta Suomessa siitä huolimatta, että Wiltshire sai jo Uudessa-Seelannissa eläkettä ja olisi Suomeen muuton myötä voinut menettää sitä, saattoi liittyä siihen, että Wiltshire ei ollut Uudessa-Seelannissa kunnolla pystynyt toteuttamaan ammatillisia haaveitaan. Hän oli opiskellut Suomessa englannin kielen opettajaksi, mutta ei voinut toimia kyseisessä ammatissa Uudessa-Seelannissa, jossa englanti oli vieraan kielen sijasta äidinkieli ja näin ollen kielen opettaminen oli vaativampaa. Suomessa Wiltshire olisi voinut työskennellä koulutustaan vastaavassa työssä eli englannin kielen opettajana ja näin toteuttaa itseään ammatillisesti.

Lea Wiltshire ei kuitenkaan ikinä tullut töihin Suomeen, eikä hän enää myöhemmissä kirjeissään kirjoittanut töiden hakemisesta Suomesta. Kirjeistä ei myöskään ilmene, että Wiltshire olisi enää eläkkeelle jäätyään työskennellyt palkkatöissä tai hakenut palkkatöitä Uudessa-Seelannissa. Toimettomaksi Wiltshire ei jäänyt eläkkeelläkään. Hän teki vapaaehtoistöitä kehitysmaakaupassa ja kveekariyhteisössä.²⁰⁷ Wiltshire kertoi myös osallistuneensa vuonna 1994 yliopiston maailmanuskontoja käsitelleelle kirjukurssille. Hän ei osallistunut tentteihin. Tenttien tekemättä jättäminen ei enää aiheuttanut hänelle pettymyksen tunteita itseään kohtaan,²⁰⁸ kuten aikaisemmin esimerkiksi lingvistiikan opintojen kohdalla oli käynyt.²⁰⁹ Hän

²⁰⁴ Lea Wiltshiren kirje 23.5.1989, SI.

²⁰⁵ Lea Wiltshiren kirje 18.8.1989, SI.

²⁰⁶ Lea Wiltshiren kirje 8.12.1989, SI.

²⁰⁷ Lea Wiltshiren kirjeet 8.12.1989, 18.6.1992, 5.12.1993, 4.12.1995 ja 25.9.1997, SI.

²⁰⁸ Lea Wiltshiren kirje 18.11.1994, SI.

²⁰⁹ Lea Wiltshiren kirje 11.12.1975, SI.

ei enää kokenut tarvitsevansa arvosanoja.²¹⁰ Vaikuttaa siltä, että eläkkeellä Wiltshire pystyi paremmin nauttimaan opinnoistaan ja vapaaehtoistöistään, koska eläkkeen tuoman toimeentulon ansiosta Wiltshiren ei enää tarvinnut pyrkiä löytämään palkkatyötä.

Lea Wiltshiren sopeutuminen alkoi työelämän osalta hyvin. Hän sai töitä heti Uuteen-Seelantiin tultuaan. Kotiäitiys kuitenkin katkaisi hyvin alkaneen työuran Uudessa-Seelannissa. Wiltshiren palatessa työelämään Uuden-Seelannin työtilanne ei ollut enää sama. Alkutuotannon hyödykkeiden hintojen romahdus 1960-luvun lopulla ja Ison-Britannian liittyminen Euroopan talousyhteisöön ja öljykriisit 1970-luvulla olivat heikentäneet Uuden-Seelannin taloutta ja lisänneet työttömyyttä, minkä seurauksena työllistyminen ei ollut enää yhtä helppoa kuin 1960-luvun alussa. Vaikka Wiltshire työllistyi useisiin lyhyisiin työsuhteisiin, koki hän työnhaussa lukuisia pettymyksiä eikä onnistunut ikinä saamaan vakituista työtä Uudesta-Seelannista. Pettymykset työelämässä Uudessa-Seelannissa saivat Wiltshiren ikävöimään Suomeen, sillä hän uskoi, että Suomessa työllistyminen olisi voinut olla hänelle helpompaa. Saavutettuaan eläkeiän ja luovuttuaan haaveista työskennellä koulutusta vastaavassa työssä Suomessa, Wiltshire työnsaantiin ja toimeentuloon liittynyt stressi helpotti. Hän pystyi nauttimaan opiskelusta omaksi iloksi ja vapaaehtoistöiden tekemisestä.

²¹⁰ Lea Wiltshiren kirje 18.11.1994, SI.

3. KULTTUURILOJALITEETIT SOPEUTUMISEN ILMENTÄJINÄ

3.1. Uskonnollinen yhteisö integroitumisen edistäjänä

Uskonto on osa henkilön identiteettiä. Donna R. Gabaccia toteaa, että se, kuinka merkittävä osa identiteettiä se on, vaihtelee yksilöllisesti.²¹¹ Siirtolaiseksi lähtiessä kulttuuri henkilön ympärillä muuttuu, mikä vaikuttaa hänen identiteettiinsä. Samalla myös uskonnon merkitys identiteetin osana saattaa muuttua. Tässä luvussa tarkastelen uskonnon merkitystä Lea Wiltshiren sopeutumiselle Uuteen-Seelantiin. Havainnoin mahdollisia muutoksia Wiltshiren uskomuksissa, uskonnon merkityksessä hänelle ja uskonnon vaikutusta integroitumisessa uusiseelantilaiseen yhteisöön.

Lea Wiltshiren kirjeistä ei ilmene, kuuluiko hän johonkin uskontokuntaan ennen muuttoaan Uuteen-Seelantiin. Sen sijaan niistä selviää, että Uudessa-Seelannissa Wiltshire kuului kveekareihin.²¹² Kveekarismi on Englannissa 1600-luvun puolessa välissä syntynyt uskonnollinen liike. Kveekareita kutsutaan myös ystäviksi kveekarien seuran, Ystävien uskonnollisen seuran, mukaisesti. Kveekarismien keskeinen idea on oppi ”sisäisestä valosta”, jolla tarkoitetaan henkilön sisäistä kokemusta uskosta ja sitä, että jokaisessa ihmisessä on jotakin Jumalasta riippumatta siitä, tunteeo ihminen Raamattua vai ei. Kveekarit eivät koe uskonnon ulkoisia merkkejä ja toimijoita, kuten uskonnollisia seremoniamenoja ja pappeja, tarpeelliseksi. Kveekarien kokouksissa ei ole johtajaa ja ne pidetään kirkkojen sijasta kodeissa. Yksinkertaisuus ja tasa-arvo ovat kveekareille perusarvoja. Kveekarit ovat tunnettuja avustustyöstään. He uskovat, että uskontoa ja politiikkaa ei voi erottaa toisistaan. Muun muassa vankilaolosuhteiden parantaminen, pasifismi ja ympäristönsuojelu ovat olleet monille kveekareille tärkeitä asioita.²¹³

²¹¹ Gabaccia 2002, 8.

²¹² Lea Wiltshiren kirje 21.2.1963, SI.

²¹³ Gorman 1989, 21; Hinds 2011, 1; McGrath 2000, 380–383; Rauha 1989, 5–8; Saari & Salomaa-Hillman 1976, 9–10.

Alister E. McGrathin mukaan kveekarien suhde kristinuskoon on osittain muuttunut ajan kuluessa. Aluksi kveekarismi oli selkeästi kristinuskon protestanttinen liike. Sen kannattajat jakaantuivat 1800-luvulla Raamatun tekstin erehtymättömyyttä painottaviin evankelisiin ja ei-evankelisiin, jotka eivät tulkinneet Raamatun tekstiä kirjaimellisesti. Ei-evankelisesta suuntauksesta muodostui liberaali kveekarismi. Koska liberaalit kveekarit eivät pidä Raamatun tuntemusta välttämättömänä, on pohdittu, onko kveekarismi enää laisinkaan osa kristinuskoa. McGrath kirjoittaa, että liberaalien kveekareiden keskuudessa ilmenee kiinnostusta New Age -liikkeen ajatuksiin ja feministiteologiaan. Osa liberaaleista kveekareista suhtautuu myönteisesti universalismiin, joka korostaa kaikkien uskontojen ykseyttä.²¹⁴ Lea Wiltshiren kirjeistä ei ilmene, kuuluiko hän kveekarismiin evankeliseen vai ei-evankeliseen suuntaukseen. Kirjeistä kuitenkin selviää, että Wiltshire oli kiinnostunut eri uskonnoista.²¹⁵ Hän myös suhtautui ainakin lievässä määrin myönteisesti universalismiin suuntautuviin ajatuksiin:

...minun ja monien muiden ihailemieni ihmisten ajattelussa ei ollut mitään ristiriitaa eri maailmanuskontojen parhaiden uskomusten ja perinteiden ja kristinuskon välillä, eikä minulle Jeesuksen Vapahtajakseni tunnustaminen merkinnyt samalla miljoonien toisinajattelevien helvettiin tuomitsemista.²¹⁶

Wiltshiren vuonna 1983 lähettämässä kirjeessä hän kertoi viettäneensä viikonlopun kveekariryhmän kanssa Tauhara Centressä, jota Wiltshire kuvaili seuraavasti: "...joka on New Age tai spirituaalinen keskus..."²¹⁷ Täten on mahdollista, että kveekariryhmässä, jonka kanssa Wiltshire vietti aikaa, ilmeni kiinnostusta New Age -liikkeeseen. Tosin on myös mahdollista, että kyse oli pelkästään tilan käytöstä ilman sen suurempaa kiinnostusta New Age -liikkeen ajatuksiin.

Olavi Koivukangas toteaa, että uusiseelantilaisen kanssa avioituneet suomalaissiirtolaiset omaksuivat yleensä puolisonsa uskonnollisen suuntauksen.²¹⁸ Lea Wiltshire kirjoittikin vuonna 1963 asuttuaan kolme vuotta Uudessa-Seelannissa

²¹⁴ McGrath 2000, 382–383.

²¹⁵ Lea Wiltshiren kirjeet 10.12.1975 ja 18.11.1994, SI.

²¹⁶ Lea Wiltshiren kirje 10.12.1975, SI.

²¹⁷ Lea Wiltshiren kirje 21.11.1983, SI.

²¹⁸ Koivukangas 1998, 214.

liittyneensä kveekareihin aviopuolionsa tavoin.²¹⁹ Muodollinen liittyminen kveekareihin Uudessa-Seelannissa osoittaa, että avioliitto kveekarin kanssa vaikuttaa vahvistaneen Lea Wiltshiren suuntautumista kveekarismiin. Toisaalta Lea Wiltshiren kveekariudessa ei ollut pelkästään kyse aviopuolison uskonnon omaksumisesta, sillä siitä huolimatta, että kveekarit olivat melko pieni ryhmä 1900-luvun puolivälissä, Wiltshirellä oli kontakteja kveekareihin jo ennen hänen muuttoaan Uuteen-Seelantiin. Elvi Saaren ja Maire Salomaa-Hillmanin mukaan kveekareihin kuului maailmanlaajuisesti vuonna 1945 noin 200 000 henkilöä ja Suomessa vain yhdeksän henkilöä.²²⁰

Wiltshirellä oli Los Angelesissa asuva ystävä, johon hän kertoi tutustuneensa, kun tämä osallistui työleirille Kemijärvellä vuonna 1953.²²¹ On todennäköistä, että kyseinen työleiri liittyi kveekarien toimintaan. Toisen maailmansodan jälkeen Amerikan Kveekareiden avustusjärjestö organisoi Yhdysvalloista Suomeen lähetetyn avun jakelun Lapissa Amerikan Punaisen Ristin organisoidessa jakelua Lapin eteläpuolisessa Suomessa.²²² Amerikan Kveekareiden avustusjärjestön toimipisteet Lapissa sijaitsivat Rovaniemellä ja Kemijärvellä.²²³ Vuonna 1946 kveekarit alkoivat järjestää työleirejä Lapissa. Leiriläiset osallistuivat sodassa tuhoutuneen infrastruktuurin jälleenrakentamiseen. Leireille osallistui vapaaehtoisia monista eri maista.²²⁴ Amerikan Kveekareiden avustusjärjestö lopettaessa toimintaansa Suomessa vuonna 1947 perustettiin työleiritoimintaa jatkamaan suomalaisjohtoinen Kansainvälinen vapaaehtoinen työleirijärjestö, joka oli kveekareiden sanomaa edistänyt aatteellinen järjestö.²²⁵ Kansainvälinen vapaaehtoinen työleirijärjestö järjesti 1940- ja 1950-luvuilla kansainvälisiä työleirejä lähinnä Lapissa ja Kainuussa.²²⁶ On todennäköistä, että Wiltshiren ystävä on osallistunut tällaiselle kveekari-taustaiselle työleirille Kemijärvellä tutustuessaan Wiltshireen.

²¹⁹ Lea Wiltshiren kirje 21.2.1963, SI.

²²⁰ Saari & Salomaa-Hillman 1976, 9.

²²¹ Lea Wiltshiren kirje 21.11.1983, SI.

²²² Saari & Salomaa-Hillman 1976, 12–14.

²²³ Saari & Salomaa-Hillman 1976, 25–26.

²²⁴ Saari & Salomaa-Hillman 1976, 48–52.

²²⁵ Saari & Salomaa-Hillman 1976, 58–59.

²²⁶ Saari & Salomaa-Hillman 1976, 61.

Lea Wiltshire vietti myös aikaa Viittakiven opistossa ja osallistui kveekarien ret-
riitteihin vielä Suomessa asuessaan.²²⁷ Viittakivi oli vuonna 1951 Hauholle perus-
tettu Kristillis-yhteiskunnanllisen työkeskusliiton omistama kansainvälinen kan-
sanopisto, jonka haluttiin jatkavan kveekareiden toimintaa Suomessa. Kansanopis-
ton yhtenä esikuvana toimi kveekareiden opiskelukeskus Pendle Hill Yhdysvallois-
sa.²²⁸ Viittakiven ensimmäisenä johtajana toimi Elvi Saari,²²⁹ jonka Lea Wiltshire
tunsi.²³⁰ Elvi Saari tutustui kveekareihin toimiessaan Amerikan Kveekareiden
Avustusjärjestön ryhmässä Rovaniemellä heti toisen maailmansodan jälkeen, min-
kä seurauksena hänestä tuli kveekariaatteen kannattaja ja edistäjä.²³¹

Viittakivellä oli merkittävä vaikutus Lea Wiltshiren siirtolaiseksi lähtemiseen, sillä
hän tapasi tulevan uusiseelantilaisen aviomiehensä Viittakivessä.²³² Kirjeistä ei
selviä, mitä Wiltshire ja hänen tuleva aviomiehensä tekivät Viittakivessä, mutta on
todennäköistä, että he osallistuivat joko Viittakiven kursseille tai työleireille. Viit-
takiven perustajat pitivät kansanopiston yhtenä tärkeimpänä tehtävänä opiskeli-
joiden kansainvälisyyden lisäämistä.²³³ Tämän johdosta opistoa mainostettiin alus-
ta asti myös ulkomailla ja jo vuonna 1952 opiston ensimmäisen puolenvuoden
kurssin osallistujista noin yksi kolmasosa oli ulkomaalaisia.²³⁴ Nuorille suunnattu
työleiritoiminta alkoi 1950-luvun puolessa välissä. Myös työleirien osallistujista
osa oli ulkomaalaisia, enimmillään yksi kolmasosa.²³⁵ Lea Wiltshiren kirjeistä ei
selviä, miksi hänen tuleva aviomiehensä tuli Suomeen ja Viittakiveen. Koska
Wiltshiren tuleva aviomies oli kveekari,²³⁶ on kuitenkin todennäköistä, että hän sai
tiedon Viittakiven nuorille suunnatuista kursseista tai työleireistä kveekariyhteyk-
sien kautta Uuteen-Seelantiin ja päätyi sitä kautta suomalaiseen kansanopistoon.

Timothy L. Smith, joka on tutkinut Yhdysvaltoihin 1800-luvulla ja 1900-luvun
alussa muuttaneiden siirtolaisten uskonnon ja etnisyyden suhdetta, toteaa, että

²²⁷ Lea Wiltshiren kirjeet 28.6.1966 ja 5.9.1972, SI.

²²⁸ Saari 1976, 81–87.

²²⁹ Saari 1976, 81–83.

²³⁰ Lea Wiltshiren kirjeet 28.6.1966 ja 5.9.1972, SI.

²³¹ Saari & Salomaa-Hillman 1976, 24–25, 79.

²³² Lea Wiltshiren kirje 28.6.1966, SI.

²³³ Saari 1976, 87–88.

²³⁴ Saari 1976, 95, 99–100.

²³⁵ Saari 1976, 106.

²³⁶ Lea Wiltshiren kirje 21.2.1963, SI.

siirtolaiset ryhmittivät Yhdysvalloissa enemmän uskonnollisen suuntautumisen kuin yhteisen kielen, kansallistunteen tai oletetun yhteisen syntyperän mukaan.²³⁷ Lea Wiltshiren muuttaessa Uuteen-Seelantiin vuonna 1960 uskonnon merkitys oli valtiossa hyvin erilainen, mitä se oli ollut 1800-luvun ja 1900-luvun alun Yhdysvalloissa. Vuosisadan vaihteessa Yhdysvalloissa uskonto oli ollut tärkeä osa monen siirtolaisen elämää,²³⁸ kun taas Uudessa-Seelannissa maallistuminen oli edennyt 1900-luvun loppupuolella jo pitkälle.²³⁹ Näin ollen hieman yllättäenkin Lea Wiltshire ryhmittyi Uudessa-Seelannissa Smithin tutkimien siirtolaisten tavoin enemmän uskonnon kuin muiden etnisten tekijöiden mukaan. Wiltshire kuului Uudessa-Seelannissa selvästi enemmän kveekarien ryhmään kuin suomenkielisten tai suomalaisiksi itsensä kokevien ryhmään. Wiltshire ei asunut Uudessa-Seelannissa missään vaiheessa suomalaisyhteisössä, eikä hänellä vaikuta muutenkaan olleen vilkkaita suhteita muihin Uuden-Seelannin suomalaisiin.

Kokonaisuudessaan Uudessa-Seelannissa oli vähän suomalaissiirtolaisia, mikä saattoi vaikuttaa siihen, että Wiltshire kuului selvästi tiiviimmin Uuden-Seelannin kveekarien ryhmään kuin Uuden-Seelannin suomalaisten ryhmään. Vuosien 1961 ja 1986 välillä Uudessa-Seelannissa asuvien Suomessa syntyneiden henkilöiden määrä on väestölaskennoissa vaihdellut 234:stä 302 henkilöön. Yhteensä suomalaisia muutti 1850-luvulta 1990-luvun loppuun mennessä Uuteen-Seelantiin noin 1 500–2 000 henkilöä.²⁴⁰ Suurempia suomalaiskeskittymiä, joissa esiintyi yhdistystoimintaa suomalaisten kesken 1960-luvulla, olivat Kawerau, Tokoroa ja Auckland.²⁴¹

Toisaalta Uuden-Seelannin suomalaisten määrän tavoin myös kveekarien määrä Uudessa-Seelannissa oli pieni. Vuonna 1961 Uudessa-Seelannissa oli 790 kveekaria. Vuoteen 1976 mennessä kveekarien määrä lisääntyi 1074 henkilöön.²⁴² Kveekarien pienestä määrästä huolimatta Lea Wiltshire kuului tiiviisti Uuden-Seelannin kveekariyhteisöön. Hän osallistui aktiivisesti perheensä kanssa kvee-

²³⁷ Smith 1978, 1169.

²³⁸ Smith 1978, 1167.

²³⁹ Geering 1980, 175–176.

²⁴⁰ Koivukangas 1998, 224.

²⁴¹ Koivukangas 1998, 228.

²⁴² Hill 1980, 132.

karien kesäleireille.²⁴³ Monet hänen tuttavistaan ja ystävästään Uudessa-Seelannissa olivat kveekareita.²⁴⁴ Kveekarius vaikutti myös siihen, missä Wiltshire perheineen asui. Lea Wiltshiren kirjoittaessa perheen muutosta vuonna 1967 hän mainitsi muuton kohteena olevan kaupungin yhdeksi hyväksi puoleksi aktiivisen kveekariryhmän.²⁴⁵ Vuonna 1986 kveekariuden vaikutus Wiltshirejen asuinpaikkaan oli vielä voimakkaampi, kun he muuttivat yhdeksän talon kveekariyhdyksuntaan.²⁴⁶

Siihen, että Lea Wiltshire ryhtyi Uudessa-Seelannissa ennemmin uskonnon, kuin äidinkielen, kansallistunteen tai oletetun yhteisen syntyperän mukaan, vaikutti osaltaan se, että hän oli naimisissa uusiseelantilaisen eikä suomalaisen kanssa. Olavi Koivukangas kirjoittaa, että Tokoroan ja Kaweraun suomalaisyhteisöihin kuuluneiden perheiden molemmat vanhemmat olivat useimmiten suomalaisia.²⁴⁷ Lisäksi Tokoroan ja Kaweraun suomalaisyhteisöt koostuivat lähinnä suoraan Suomesta värvätyistä paperitehtaiden työntekijöistä perheineen.²⁴⁸ Wiltshiren ja hänen aviomiehensä, joista Lea Wiltshire oli suomalainen opettaja ja aviomies uusiseelantilainen puutarhuri,²⁴⁹ muutto Tokoroaan tai Kawerauhun olisi ollut epätyypillistä.

Timothy L. Smith ja Pierrette Hondagneu-Sotelo ovat tutkineet Yhdysvaltoihin eri aikoina suuntautunutta siirtolaisuutta. Timothy L. Smith on tutkinut 1800-luvun ja 1900-luvun alun siirtolaisuutta, kun taas Pierrette Hondagneu-Sotelo on tutkinut 1900- ja 2000-lukujen vaihteen siirtolaisuutta. He kirjoittavat, että ihmisten lähdettyä siirtolaisiksi heistä tuli aikaisempaa uskonnollisempia uudessa asuinmaassaan.²⁵⁰ Tämän tutkielman lähdeaineistona olevan kirjeenvaihdon perusteella on vaikea verrata Lea Wiltshiren uskonnollisuutta Uudessa-Seelannissa aikaan ennen hänen siirtolaiseksi lähtemistään. Kirjekokoelma sisältää vain yhden kirjeen ajalta ennen hänen lähtöään siirtolaiseksi, eikä hän kirjoittanut kyseisessä kirjeessä mi-

²⁴³ Lea Wiltshiren kirje 15.12.1975, SI.

²⁴⁴ Lea Wiltshiren kirjeet 21.2.1963, 29.1.1965, 12.12.1979 ja 7.12.1996, SI.

²⁴⁵ Lea Wiltshiren kirje 9.8.1967, SI.

²⁴⁶ Lea Wiltshiren kirje 25.11.1986, SI.

²⁴⁷ Koivukangas 1998, 230.

²⁴⁸ Koivukangas 1998, 206–213.

²⁴⁹ Lea Wiltshiren kirje 3.7.1963 ja lehtileike 2.9.1972, SI.

²⁵⁰ Hondagneu-Sotelo 2007, 4; Smith 1978, 1174–1178.

tään uskonnosta. Kirjeistä voi kuitenkin havainnoida sitä, miten suuri rooli uskonnolla oli kirjeiden perusteella Wiltshiren elämässä eri aikoina Uudessa-Seelannissa.

Lea Wiltshiren 1960-luvun alun kirjeissä on muutama satunnainen maininta kveekareista liittyen kveekari-tuttaviin ja kveekarien kokoontumisiin.²⁵¹ Elokuussa vuonna 1967 kirjoitetussa kirjeessä kveekariyhteisöön kuulumisen suuri merkitys näkyi kirjeissä ensimmäisen kerran, kun Wiltshire kirjoitti vireään kveekariyhmän olleen yhtenä puoltavana tekijänä muutolle perheen uuteen kotikaupunkiin. Hän myös kertoi samassa kirjeessä, että perhe muutti aluksi kveekarituttavien luo odottamaan sopivan oman talon löytymistä.²⁵² Vuonna 1972 Lea Wiltshire vieraili ensimmäistä kertaa Suomessa yli kymmenen vuotta aikaisemmin tapahtuneen lähtönsä jälkeen. Kveekarismien suuri merkitys hänelle ilmenee siitä, että Wiltshire käytti kymmenen viikon lomastaan viikon kveekarien retriitissä ja Viitakiven kansanopistossa.²⁵³ Toki kyse on suomalaisen kveekariyhteisön tärkeydestä Wiltshirelle, sillä hän kertoi tavanneensa tuttuja,²⁵⁴ mutta myös kveekarismilla uskontona oli hänelle merkitystä. Wiltshire kertoi nimittäin pitäneensä kveekarismia käsitelleitä luentoja erittäin mielenkiintoisina ja nauttineensa retriitistä, jossa päivisin ei puhuttu virallista ohjelmaa lukuun ottamatta.²⁵⁵

Vuonna 1975 Lea Wiltshire eli vaikeaa ajanjaksoa elämässään, mikä vaikutti negatiivisesti hänen tyytyväisyyteensä elämään Uudessa-Seelannissa ja sai hänet jopa haaveilemaan paluusta takaisin Suomeen. Ennen kaikkea vaikeudet johtuivat ongelmista avioliitossa ja työttömyydestä ja sen mukanaan tuomista taloudellisista huolista, mutta lisäksi hän kertoi käyneensä samaan aikaan läpi henkilökohtaisen uskonnollisen kriisin. Wiltshire kertoi masennuksen saaneen hänet menemään karismaattisen uskonliikkeen keskukseen, mutta alkuinnostuksen jälkeen karismaattisen liikkeen suvaitsematon ideologia vain lisäsi hänen henkistä pahaa oloaan. Wiltshire pettyi erityisesti siihen, että liike tuomitsi kaikki itämaiset uskonnot. Hän itse arvosti kristinuskon ohella kaikkien maailmanuskontojen parhaita puo-

²⁵¹ Lea Wiltshiren kirjeet 21.2.1963, 27.5.1963 ja 29.1.1965, SI.

²⁵² Lea Wiltshiren kirje 9.8.1967, SI.

²⁵³ Lea Wiltshiren kirjeet 27.6.1972 ja 5.9.1972, SI.

²⁵⁴ Lea Wiltshiren kirje 5.9.1972, SI.

²⁵⁵ Lea Wiltshiren kirje 5.9.1972, SI.

lia,²⁵⁶ missä näkyy kveekareille tyypillinen suvaitsevaisuus,²⁵⁷ ja joidenkin liberaalien kveekarien omaksuma universalismi.²⁵⁸ Wiltshire kertoikin paluustaan kveekarismien pariin kirjeessään pari kuukautta uskonkriisin jälkeen: ”Olen pääsemässä sen yli, ja entinen kveekariryhmä on yhä henkinen kotini enkä sitä koskaan jättänyt...”²⁵⁹ Uskonkriisi saattoi lopulta saada Wiltshiren jopa tukeutumaan taas voimakkaammin kveekarismiin. Kriisi saattaa kuitenkin tarkoittaa, että Wiltshire hetkellisesti koki, että ei saa tarvitsemaansa henkistä tukea kveekarismista ja kveekariryhmästä, kun hän lähti kokeilemaan uutta liikettä. Näin ollen Wiltshiren uskonnollinen sopeutuminen Uuteen-Seelantiin koki hetkellisen takaiskun, koska ennen kriisiä ja sen jälkeen kveekarismi ja kveekariyhteisö olivat Wiltshirelle tärkeä osa elämää. Se, että Wiltshire kriisissä kokeili hänelle uutta uskonnollista liikettä ja haki vaikeuksien keskellä apua uskonnosta, kertoo kuitenkin myös uskonnon suuresta merkityksestä hänelle.

Kveekarismien merkitys Lea Wiltshiren elämässä kasvoi selvästi 1980-luvun lopulla. Wiltshiret muuttivat vuonna 1986 kveekariyhdyskuntaan. Yhdyskunnassa asui yhdeksän perhettä, joilla kaikilla oli oma talo, mutta lisäksi alueella oli yhteisiä tiloja ja yhteinen piha-alue, joiden ylläpidosta yhteisön asukkaat vastasivat yhdessä.²⁶⁰ Kveekariyhdyskuntaan muuton jälkeen Lea Wiltshire mainitsi melkein vuosittain kirjeissään kirjeen vaihdon loppuun saakka, kuinka aika kului kveekariyhdyskunnan tehtäviä tehdessä ja sen tarjoamaan ohjelmaan osallistuessa.²⁶¹ Vuonna 1989 Wiltshire harkitsi Suomen lomansa yhteydessä väliaikaista muuttoa Suomeen puoleksi vuodeksi tai vuodeksi. Yhtenä syynä sille, että Wiltshire ei jäänyt Suomeen pidemmäksi aikaa, hän mainitsi tehtävänsä Uuden-Seelannin kveekariyhteisössä,²⁶² mikä kertoo kveekarismien ja erityisesti sen mukanaan tuoman uskonnollisen yhteisön tärkeydestä Wiltshirelle. Kirjeenvaihdon perusteella uskonnon vaikutus voimistui Wiltshiren elämässä hänen siirtolaisuusaikanaan.

²⁵⁶ Lea Wiltshiren kirje 10.12.1975, SI.

²⁵⁷ Hinds 2011, 1.

²⁵⁸ McGrath 2000, 383.

²⁵⁹ Lea Wiltshiren kirje 10.12.1975, SI.

²⁶⁰ Lea Wiltshiren kirje 25.11.1986, SI.

²⁶¹ Lea Wiltshiren kirjeet 24.6.1987, 10.12.1987, 13.10.1988, 8.12.1989, 10.12.1991, 17.9.1992, 5.12.1993, 18.11.1994, 4.12.1995 ja 11.12.1997, SI.

²⁶² Lea Wiltshiren kirjeet 23.5.1989 ja 18.8.1989, SI.

Kveekarismi oli Uudessa-Seelannissa marginaalinen uskonsuuntaus. Aikana, jolloin Wiltshire asui Uudessa-Seelannissa alle 0,1 prosenttia Uuden-Seelannin väestöstä oli kveekareita.²⁶³ Wiltshiren kirjeistä ei kuitenkaan kertaakaan käy ilmi, että Wiltshire olisi tullut uskonsa tähden syrjityksi Uudessa-Seelannissa. Brian Colless ja Peter Donovan kirjoittavat vuonna 1980 julkaistussa artikkelissaan, että uusi-seelantilaiset eivät välttämättä pidä kohteliaana, eivätkä tarpeellisena kysellä keskustelukumppanin uskonnollisesta suuntautumisesta.²⁶⁴ Tässä mielessä kveekarit sulautuvat hyvin joukkoon, koska heillä ei ole välttämättä tarvetta tuoda uskontoaan esille kveekariyhteisöön kuulumattomille ihmisille, sillä Uuden-Seelannin marginaaliuskontoja tutkinut Michael Hill toteaa, että kveekarit eivät tee aktiivista lähetystyötä.²⁶⁵

Sekä Colless ja Donovan että Lloyd Geering toteavat, että Uusi-Seelanti mielletään kristityksi valtioksi.²⁶⁶ Uuden-Seelannin väestöstä 68 prosenttia kuuluikin vuonna 1976 neljään suurimpaan kirkkokuntaan, jotka olivat kristillisiä kirkkoja.²⁶⁷ Uudessa-Seelannissa ei kuitenkaan ollut valtion uskontoa.²⁶⁸ Geering kirjoittaa, että Uusi-Seelanti oli jo vuonna 1980 enemmän maallinen kuin kristillinen valtio. Hänen mukaansa Uuden-Seelannissa valtion neutraali suhtautuminen uskontoihin oli edennyt artikkelin julkaisemisen aikaan vuonna 1980 suurinta osaa Länsi-Eurooppaa pidemmälle. Lisäksi hän painottaa sitä, että Uudessa-Seelannissa ihmisillä on vapaus uskoa mihin he haluavat ja harjoittaa haluamaansa uskontoa. Se, että valtio suhtautuu uskontoihin neutraalisti, ei tarkoita, että uskontoihin suhtauduttaisiin negatiivisesti.²⁶⁹ Uuden-Seelannin sekularisoituminen ja valtion neutraalisuhtautuminen ovat varmasti edesauttaneet sitä, että uskontoon perustuva syrjintä on ollut maassa vähäistä. Lisäksi kveekarien elämää pääasiassa kristityksi mielletyssä Uudessa-Seelannissa on todennäköisesti helpottanut se, että kveekarismi on ainakin lähtökohtaisesti kristinuskon protestanttinen liike. Näin ollen

²⁶³ Hill 1980, 132; World Distribution of Quakers, 2000. QuakerInfo.com internet-sivu.

²⁶⁴ Colless & Donovan 1980, 10.

²⁶⁵ Hill 1980, 124.

²⁶⁶ Colless & Donovan 1980, 10; Geering 1980, 174.

²⁶⁷ Hill 1980, 132.

²⁶⁸ Geering 1980, 175.

²⁶⁹ Geering 1980, 175–176.

kveekarien uskonnolliset näkemykset eivät poikkea suuresti valtaväestön uskonnollisista näkemyksistä.

Kveekarismilla oli Lea Wiltshiren kirjeiden perusteella selkeästi positiivinen vaikutus hänen sopeutumiseensa Uuteen-Seelantiin. Kveekariuskonnon kautta Wiltshire pääsi heti saavuttuaan Uuteen-Seelantiin osaksi pientä, mutta aktiivista, Uuden-Seelannin kveekarien yhteisöä. Siitä huolimatta, että Wiltshire vuonna 1975 lyhyesti tutustui karismaattiseen liikkeeseen, Wiltshiren uskonnollinen identiteetti kveekarina kirjeiden perusteella vahvistui vuosien saatossa. Wiltshire oli osa Uuden-Seelannin kveekariyhteisöä, mutta erityisesti hänestä tuli tärkeä osa pienempää ryhmää, kveekariyhdyskuntaa, jossa Wiltshire eli vuodesta 1986 alkaen. Vain marginaalinen osa uusiseelantilaisista oli kveekareita. Wiltshiren tiivis integroituminen kveekariyhteisöön tarkoitti sitä, että vaikka hän olikin sopeutunut hyvin uusiseelantilaiseen kveekariyhteisöön, hän ei ollut kuitenkaan uskonnollisesti integroitunut Uuden-Seelannin valtauskonsuuntauksiin vaan pienen joukon uskonsuuntaukseen. Toisaalta kveekarius ei kuitenkaan kirjeiden perusteella vaikuta missään vaiheessa aiheuttaneen syrjintää Wiltshireä kohtaan, joten on todennäköistä, että vähemmistöuskonsuuntaukseen kuuluminen ei estänyt Wiltshireä muuten sopeutumasta valtaväestöön.

3.2. Arvostus molempia kulttuureja kohtaan merkki sopeutumisesta

Tutkin tässä luvussa, ilmeneekö Lea Wiltshiren kirjeistä, että hän olisi suosinut suomalaiselle tai uusiseelantilaiselle kulttuurille tyypillisiä tapoja tai perinteitä. Tulo- tai lähtökulttuurin kulttuuriperinnön suosimisen tutkimista vaikeuttaa se, että kulttuurit eivät ole selvärajaisia, vaan ne sisältävät ylijärjaisia piirteitä ja se, että kulttuurit ovat moninaisia ja yksilö voi omaksua esimerkiksi osin valtakulttuurin tapoja ja osin alakulttuurien tapoja. Tämän vuoksi toisinaan sen erottaminen, milloin tapa tai perinne on omaksuttu lähtökulttuurista ja milloin tulokulttuurista tai jopa jostain aivan muusta kulttuurista, voi olla haastavaa. Tapojen ja perinteiden noudattamisen lisäksi tarkastelen tässä luvussa, millaisia asenteita Wiltshire kirjeissään ilmaisi lähtö- ja tulomaataan kohtaan. Johanna Leinosen mu-

kaan siirtolaisen kuvaillessa tulomaata positiivisesti on onnistunut sopeutuminen todennäköistä.²⁷⁰

Sopeutumisen kannalta saattaa olla hyödyllistä, että siirtolainen suosii jossain määrin myös lähtökulttuuriaan. Krister Björklund toteaa, että tulokulttuurin omaksumisen ohella lähtökulttuurin kulttuuriperinnön vaaliminen on osa onnistunutta sopeutumisprosessia uuteen kulttuuriin.²⁷¹ Johanna Leinosen mukaan siirtolaisen yhteydet lähtökulttuuriin lisäävät turvallisuudentunnetta, mikä helpottaa myös tulokulttuuriin sopeutumista. Kuitenkin jos siirtolainen suosii voimakkaasti lähtökulttuurinsa kulttuuriperintöä, se saattaa kertoa sopeutumattomuudesta tulokulttuuriin.²⁷² Siirtolaisen asenteet tulo- ja lähtömaata kohtaan kertovat hänen sopeutumisestaan.

A young [--] traditions, unless you speak of Maoris and their culture, but a lot of that is unfortunately dying and being modified ... Tietysti onhan sitä kulttuuria täälläkin , on toki, but nothing like the Finnish sort which I think has its roots in a very healthy and rich soil, this one is more cosmopolitan and perhaps too much on the line of imitation...²⁷³

Lea Wiltshire vertaili heti kirjeenvaihdon ensimmäisessä Uudessa-Seelannissa kirjoittamassaan kirjeessä vuonna 1962 suomalaista ja uusiseelantilaista kulttuuria. Hänen kokemuksensa siitä, että uusiseelantilainen kulttuuri olisi kansainvälisempää ja jäljittelevämpää kuin suomalainen kulttuuri, saattoi johtua siitä, että maoreja lukuun ottamatta kaikilla Uuden-Seelannin asukkailla oli suhteellisen nuoret siirtolaisjuuret. Vaikka ensimmäiset eurooppalaiset purjehtivat Uuden-Seelannin rannikolla jo vuonna 1642,²⁷⁴ merkittävässä määrin eurooppalaisia muutti Uuteen-Seelantiin vasta 1800-luvulta alkaen.²⁷⁵ Wiltshiren vertailu paljastaa myös sen, että ainakin siirtolaisuutensa alussa hän arvosti enemmän vanhana ja omaleimaisena pitämänsä suomalaista kulttuuria kuin uusiseelantilaista kulttuuria, jonka hän koki muistuttavan liikaa muita kulttuureja.

²⁷⁰ Leinonen 2002, 104.

²⁷¹ Björklund 1998, 137–138.

²⁷² Leinonen 2002, 85, 98.

²⁷³ Lea Wiltshiren kirje 13.12.1962, SI.

²⁷⁴ Sinclair 2000, 29.

²⁷⁵ Brooking 2004, 2.

Uuden-Seelannin eurooppalaisesta väestöstä huomattava osa on tullut Britteinsaarilta. Tom Brookingin mukaan jopa 96 prosenttia 1800-luvulla Uuteen-Seelantiin muuttaneista vaaleaihoisista siirtolaisista muutti Britannian maahanmuuttajia.²⁷⁶ Tämän seurauksena enemmistö Uuden-Seelannin väestöstä on Britteinsaarilta muuttaneita ja heidän jälkeläisiään.²⁷⁷ Suurimman vähemmistön muodostavat maorit, joita Martti Grönforsin mukaan asui Uudessa-Seelannissa vuonna 1982 noin 300 000 henkilöä.²⁷⁸ Brooking toteaaakin, että kulttuuriselta tyyliltään uusiseelantilaiset voi yleistäen jakaa kahteen ryhmään, britteihin ja polynesianlaisiin.²⁷⁹ Brittiläistaustaisten henkilöiden ollessa selkeä enemmistö Uudessa-Seelannissa oli maan valtakulttuuri, jonka myös Lea Wiltshire kohtasi, pitkälti brittiläinen. Tämän vuoksi se, että Wiltshire oli vielä Suomessa asuessaan opiskellut englannin kieltä Helsingin yliopistossa ja vierailut Englannissa ainakin kuusi viikkoa kestäneellä matkalla,²⁸⁰ on todennäköisesti helpottanut hänen sopeutumistaan Uuteen-Seelantiin, sillä opiskelujen ja matkan ansiosta brittiläinen kulttuuri oli hänelle ainakin jossain määrin tuttu.

Alison Clarke kuitenkin muistuttaa, että Uuden-Seelannin brittiläistyylinen kulttuuri ei ole suora kopio Ison-Britannian kulttuurista, vaan niin erilainen fyysinen kuin sosiokulttuurinenkin ympäristö Uudessa-Seelannissa ovat muokanneet kulttuurista omanlaisensa. Isosta-Britanniasta Uuteen-Seelantiin muuttaneet siirtolaiset tulivat eri puolilta Isoa-Britanniaa, eikä heidän Iso-Britanniassa omaksumansa kulttuuri ollut yhdenmukainen, vaan siinä oli alueellisia eroja. Uudessa-Seelannissa nämä kulttuurierot sekoittuivat siirtolaisten ollessa vuorovaikutuksessa. Myös muut kuin brittiläisen taustan omaavat uusiseelantilaiset vaikuttivat kulttuuriin ollessaan vuorovaikutuksessa brittiläistaustaisten henkilöiden kanssa. Lisäksi Uuden-Seelannin fyysinen ympäristö, kuten eri vuodenaajat kuin Isossa-Britanniassa, vaikuttivat Uuden-Seelannin oman, mutta brittiläisvaikutteisen kulttuurin syntyyn.²⁸¹

²⁷⁶ Brooking 2004, 6.

²⁷⁷ Brooking 2004, 6; Grönfors 1982, 90.

²⁷⁸ Grönfors 1982, 90.

²⁷⁹ Brooking 2004, 5.

²⁸⁰ Lea Wiltshiren kirje 27.5.1963 ja lehtileike 29.8.1972, SI.

²⁸¹ Clarke 2007, 1–4.

Lea Wiltshiren sopeutumista Uuden-Seelannin valtakulttuuriin helpotti se, että hän tuli suomalaisesta kulttuurista, joka oli Uuden-Seelannin valtakulttuurin tavoin kristitty kulttuuri. Alison Clarke kirjoittaa Eviatar Zerubavelin osoittaneen kalenterin suuren merkityksen kulttuurien muovaajana. Kulttuurissa vallitseva uskonto vaikuttaa esimerkiksi siihen, mikä viikonpäivä on pyhäpäivä ja mitä juhlia vietetään. Esimerkiksi kristityille, juutalaisille ja muslimeille eri viikonpäivä on pyhäpäivä.²⁸² Outi Tuomi-Nikula toteaa, että siirtolaisen sopeutuminen on helpompaa, mitä pienempi kulttuurimaantieteellinen välimatka lähtö- ja tulomaan välillä on.²⁸³ Täten Wiltshiren sopeutumista helpotti se, että suomalaisen ja uusiseelantilaisen valtakulttuurin kulttuurimaantieteellinen välimatka kristittyinä kulttuureina oli pienempi, kuin jos Wiltshire olisi muuttanut esimerkiksi muslimikulttuuriin. Wiltshire myös totesi vuonna 1963 kirjoittamassaan kirjeessä: ”But after all, Scandinavians are held in high esteem here, so are Finns, if people know where Finland is”.²⁸⁴ Myös uusiseelantilaisten positiivinen suhtautuminen pohjoismaalaisiin on ollut etu Wiltshiren sopeutumiselle maahan.

Ensimmäinen juhla, jonka juhlimisesta Uudessa-Seelannissa Lea Wiltshire kirjoitti kirjeissään, oli pääsiäinen. Hän kertoi vierailleensa vuoden 1963 pääsiäisenä Kaweraussa suomalaissiirtolaisia tapaamassa, mistä hän kirjoitti: ”...jossa olimme melkein kuin pikku Suomessa, kun oli ruislimput ja pullat ja mämmit ja saunat ja muut kotoiset asiat oloa juhlistamassa.”²⁸⁵ Pohjois-Amerikkaan toisen maailmansodan jälkeen siirtolaisiksi lähteneitä naisia tutkineen Johanna Leinosen tutkimuksen mukaan yhteen kokoontuminen suomalaisten juhlapäivien viettoa varten on suomalaissiirtolaisten yleisin tapa pitää yhteyttä toisiinsa.²⁸⁶ Lea Wiltshiren kirjeiden perusteella juhlapäivien viettäminen toisten suomalaissiirtolaisten kanssa ei kuitenkaan ollut hänelle toistuva tapa, sillä kirjeissä on maininta vain tästä yhdestä pääsiäisestä, jonka hän vietti suomalaissiirtolaisten kanssa. Yksi syy tähän on voinut olla Uuden-Seelannin suomalaissiirtolaisten pienempi määrä ja siirtolaisuuden lyhyemmät perinteet kuin Amerikan siirtolaisilla. Leinonen uskoo näiden syiden

²⁸² Clarke 2007, 2.

²⁸³ Tuomi-Nikula 1989, 17.

²⁸⁴ Lea Wiltshiren kirje 17.5.1963, SI.

²⁸⁵ Lea Wiltshiren kirje 9.5.1963, SI.

²⁸⁶ Leinonen 2002, 79.

selittävän sitä, että britanniansuomalaiset juhlivat amerikansuomalaisia vähemmän juhlapäiviä suomalaisittain. Hän toteaa Pohjois-Amerikassa olevan enemmän pitkäaikaisia suomalaissiirtolaisten yhdistyksiä, joiden järjestämiin juhliin kokoon-tua, kuin Isossa-Britanniassa.²⁸⁷ Sama pätee Ison-Britannian ohella Uuteen-Seelantiin. Lisäksi Lea Wiltshire ei asunut lähellä Uuden-Seelannin suomalaiskeskittymiä, eikä hän kirjeiden perusteella vaikuta olleen järin aktiivisesti yhteydessä Uudessa-Seelannissa asuneisiin suomalaisiin. Myöskään Lea Wiltshire ei mainitse pääsiäisen juhlintaa kirjeissään tämän kirjeen jälkeen, joten vaikka hän selvästi nautti suomalaisten perinteiden mukaisesta pääsiäisen vietosta, ei suomalaistyyli-sen pääsiäisen vietto luultavasti ollut hänelle tapa Uudessa-Seelannissa.

Sen sijaan kirjeistä käy ilmi, että joulua Lea Wiltshire perheineen vietti säännöllisesti suomalaistyyllisesti:

Joulua minun on yhä vaikea kesällä viettää, monet paistattavat päivää rannalla... Meidän lapset ovat tottuneet suomalaisempaan jouluun, ja lasten takia täytyy jotain aina valmistaa jouluisempaa. Itse viettäisin jouluni jossain tosi rauhallisessa paikassa ja opettelisin mietiskelemään todella sen todellista kuolematonta sanomaa ja elämään sen kannustamana tulevana vuonna paremmin kuin ennen.²⁸⁸

Martti Grönforsin 1980-luvun alussa Uudessa-Seelannissa asuneita suomalaisia käsitelleen tutkimuksen mukaan suomalaissiirtolaiset viettivät juhlista usein juuri joulua suomalaisittain myös Uudessa-Seelannissa.²⁸⁹ Myös niin Leinosen ameri-kan- ja britanniansuomalaisia naisia käsittelevän tutkimuksen kuin Tuomi-Nikulan saksansuomalaisia käsittelevän tutkimuksen mukaan joulu onkin suomalaissiirto-laisten yleisimmin ainakin osittain suomalaisittain juhlima juhla.²⁹⁰ Tuomi-Nikula selittää suomalaistyyllisen joulunvieton vallitsevuutta kotitalouksissa, joissa aina-kin nainen on suomalaistaustainen, sillä, että tyypillisesti nainen valmistaa joulu-aterian tehden sen kotona oppimallaan tavalla.²⁹¹ On siis tyypillistä, että perheen äitinä Lea Wiltshire oli se, joka valmisti jouluruoat, ja että hän teki ne suomalaisit-

²⁸⁷ Leinonen 2002, 80.

²⁸⁸ Lea Wiltshiren kirje 7.12.1977, SI.

²⁸⁹ Martti Grönfors 1982, 97.

²⁹⁰ Leinonen 2002, 79–80; Tuomi-Nikula 1989, 114–117.

²⁹¹ Tuomi-Nikula 1989, 116–117.

tain, koska oli ne niin oppinut tekemään asuttuaan elämänsä 30 ensimmäistä vuotta Suomessa.

Lainaus paljastaa, että Lea Wiltshire itse ei välttämättä ainakaan vuonna 1977 olisi kaivannut suomalaistyylistä joulunviettoa, mutta hänen lapsensa kaipasivat. Wiltshiren lapset olivat oppineet suomalaisen joulunvieton äidiltään, koska he eivät olleet missään vaiheessa elämäänsä asuneet Suomessa. Leinonen toteaa suomalaisen kulttuuriperinnön välittämisen lapsille kertovan etnisestä lojaliteetista Suomea kohtaan.²⁹² Jouluperinteiden suhteen Lea Wiltshire oli siis todennäköisesti ainakin siirtolaisuutensa alussa lastensa ollessa pieniä uskollinen suomalaisille perinteille. Se, että vuonna 1977 hän ei olisi välttämättä enää itseään varten halunnut valmistaa suomalaista joulua, voisi kertoa siitä, että hän oli sopeutunut uusiseelantilaiseen kulttuuriin, eikä enää kaivannut suomalaisia perinteitä. Todennäköisempää kuitenkin on, että Wiltshire olisi vain kaivannut kyseisenä jouluna rauhoittumista ja lepoa, mihin hän kirjeessäänkin viittaa, sillä pari edeltävää vuotta olivat olleet hänelle raskaita niin taloudellisesti kuin avioelämässäänkin.²⁹³ Tätä oletusta tukee myös se, että vuoden 1987 kirjeessään hän kertoo piparkakkutaikinan odottavan jääkaapissa leipomista,²⁹⁴ mutta tuolloin hänen neljästä jo aikuisesta lapsestaan kolme viettivät joulun ulkomailla,²⁹⁵ joten ei vaikuta todennäköiseltä, että hän olisi leiponut jouluksi suomalaisia perinteitä noudattaen piparkakkuja pelkästään yhden aikuisen lapsensa vuoksi, joka mahdollisesti vietti joulunsa vanhempiensa kanssa.

Vaikuttaa siltä, että joulu oli ainoa juhla, jota Lea Wiltshire vietti ainakin osin suomalaisittain säännöllisesti. Suomen itsenäisyyspäivän Wiltshire mainitsee kirjeissään kertaalleen vuonna 1977. Hän kertoo aviomiehensäkin muistaneen Suomen 60. itsenäisyyspäivän. Lea Wiltshire kuitenkin kertoo juhlineensa kyseistä päivää vain ajatuksissaan.²⁹⁶ Tämän perusteella voi olettaa, että hänellä ei muinakaan vuosina ollut tapana juhlia Suomen itsenäisyyspäivää ulkoisesti, esimerkiksi suomalaisiin perinteisiin kuuluen kynttilöitä polttamalla. Suomalaisia nimipäiviä

²⁹² Leinonen 2002, 85–86.

²⁹³ Lea Wiltshiren kirjeet 15.12.1976 ja 7.12.1977, SI.

²⁹⁴ Lea Wiltshiren kirje 21.12.1987, SI.

²⁹⁵ Lea Wiltshiren kirje 10.12.1987, SI.

²⁹⁶ Lea Wiltshiren kirje 7.12.1977, SI.

Wiltshire ei juhlinut ainakaan enää 1980-luvun lopulla. Vuonna 1989 kirjoittamassaan kirjeessä, hän kirjoitti, että ei muista, oliko hänen suomalaisella ystävällään nimi- vai syntymäpäivä lokakuussa, eikä hän voinut tarkistaa asiaa, koska hän ei enää omistanut suomalaista kalenteria.²⁹⁷

Lea Wiltshiren vuoden 1987 kirjeestä ilmenee, että syntymäpäivien vietossa hän perheineen suosi uusiseelantilaisia tapoja. Hän kertoi muualla opiskelleen lapsensa tulleen käymään kotona, koska he juhlivat jo aikuiseksi kasvaneen lapsen 21-vuotissyntymäpäivää, joka oli erityinen syntymäpäivä Uudessa-Seelannissa.²⁹⁸ Täysi-ikäisyyden raja oli Isossa-Britanniassa 1960-luvulle asti 21-vuotta,²⁹⁹ minkä vuoksi siitä oli muodostunut erityisesti juhlittu syntymäpäivä brittiläisessä kulttuurissa ja sen vaikutus alueilla. Suomessa ei juhlita erityisesti 21-vuotissyntymäpäivää. Sen sijaan 50-vuotissyntymäpäivää juhlitaan usein Suomessa järjestäen isoja syntymäpäiväjuhlia. Samassa kirjeessä, jossa Wiltshire kertoo lapsensa syntymäpäivistä, hän toteaa, että 50-vuotissyntymäpäivää ei juhlita Uudessa-Seelannissa.³⁰⁰ Lea Wiltshiren kirjeistä ei ainakaan ilmene, että hänkään olisi juhlinut 50-vuotispäiväänsä Uudessa-Seelannissa. Täten, vaikka Lea Wiltshire joulun juhlinnassa ylläpiti suomalaista kulttuuriperintöä, oli hän syntymäpäivien vietossa sopeutunut Uudessa-Seelannissa tyypillisesti juhlittujen ikävuosien juhlistamiseen.

Suomalaisesta ruokakulttuurista jouluruokien lisäksi Lea Wiltshire noudatti Uudessa-Seelannissa siirtolaisuutensa alussa tapaa leipoa leipä itse. Hän kertoi vuoden 1963 kirjeessään, että Uudessa-Seelannissa leipää leipoivat itse lähinnä vain Uuteen-Seelantiin muuttaneet suomalaisnaiset.³⁰¹ Vuonna 1997 kirjoittamassaan kirjeessä hän paljastaa olleensa itse yksi näistä suomalaisnaisista:

²⁹⁷ Lea Wiltshiren kirje 3.10.1989, SI.

²⁹⁸ Lea Wiltshiren kirje 24.6.1987, SI.

²⁹⁹ *Report of the Committee on the Age of Majority*, elektroninen dokumentti. UK Parliament.

³⁰⁰ Lea Wiltshiren kirje 24.6.1987, SI.

³⁰¹ Lea Wiltshiren kirje 21.2.1963, SI.

Onneksi nykyvuosina on saanut ostaa kaikenlaisia leipiä, toista kuin tänne tullessani 37 v. sitten, jolloin oli vain valkeata ja harmaaksi värjättyä leipää – leivoin silloin kaiken leipämme, mutta en ole ehtinyt sitä tehdä nykyään – ja kesäisin se on liian kuuma homma.³⁰²

Sitaatista ilmenee, että jossain vaiheessa siirtolaisuuttaan Lea Wiltshire luopui tästä tavasta vaalia suomalaista kulttuuria ja siirtyi uusiseelantilaisille tyypilliseen tapaan ostaa leipä kaupasta. Toki, kuten Wiltshire kirjoitti, kulttuurilajaliteetin muutokseen vaikuttivat osaltaan kehitys kauppojen leipävalikoimassa ja muutokset ajankäytössä, eikä vain sopeutuminen uuteen kulttuuriin.

Myös kodin koriste- ja käyttöesineet kertovat siirtolaisen kulttuurilajaliteeteista. Krister Björklund ja Johanna Leinonen toteavat, että sopivissa määrin suomalaisten esineiden omistaminen saattaa helpottaa suomalaissiirtolaisen sopeutumista, koska yhteyden säilyttäminen suomalaiseen kulttuuriin luo turvallisuudentunnetta, jolloin uuteen kulttuuriinkin tutustuminen on helpompaa.³⁰³ Siirtolainen voi siis olla hyvinkin sopeutunut tulomaansa kulttuuriin, vaikka hän omistaisi joitakin suomalaisia esineitä. Lea Wiltshire kertoo melko tarkasti ystävälleen, mitä kaikkea hän toi mukanaan Suomesta Uuteen-Seelantiin. Hän otti vaatteiden ja pienempien tavaroiden ohella mukaansa mm. kirjoituslipaston, nojatuolin, karvalankamaton, sähkösilitysraudan ja pöytälamppun.³⁰⁴ Näin ollen Wiltshiren kodin sisustukseen Uudessa-Seelannissa kuului joitain suomalaisia tuttuuden tunnetta lisänneitä huonekaluja ja tavaroita, mutta kyseinen määrä suomalaisia esineitä ei kuitenkaan tehnyt kodista ensisijaisesti suomalaista tyyliä ilmentävää. Wiltshire myös kehotti Uuteen-Seelantiin muuttoa harkinnutta ystäväänsä tuomaan Suomesta niin paljon esineitä ja vaatteita mukanaan Uuteen-Seelantiin kuin vain voisi, koska kalliimpien hintojen vuoksi Uudessa-Seelannissa tavaroiden ostaminen tulisi kalliimmaksi kuin niiden rahtaaminen Suomesta.³⁰⁵ Täten Lea Wiltshirelle suomalaisten esineiden viemisessä Uuteen-Seelantiin ei välttämättä niinkään ollut kyse halusta säilyttää suomalaista esineellistä kulttuuriperintöä, vaan yksinkertaisesti toimia taloudellisesti.

³⁰² Lea Wiltshiren kirje 11.12.1997, SI.

³⁰³ Björklund 1998, 180–181; Leinonen 2002, 98.

³⁰⁴ Lea Wiltshiren kirje 14.6.1963, SI.

³⁰⁵ Lea Wiltshiren kirje 14.6.1963, SI.

Myös käyttöesinehankintojen suhteen jo Uudessa-Seelannissa asuessaan Lea Wiltshire vaikuttaa toimineen erittäin pragmaattisesti. Lea Wiltshiren aviomies on kirjoittanut vuonna 1965 erään kirjeen alun, jossa hän kertoo, että hänen vaimolleen on hankittu aikaisempia lankaviritelmiä kätevämpi pyörivä pyykinkuivausteline, jollaista ei ainakaan miehen kirjoituksen perusteella vielä tuolloin tunnettu Suomessa.³⁰⁶ Myöhemmin samana vuonna Lea Wiltshire kirjoitti, että hänen lapsiltaan taas on suomalaiset kurahousut, koska kyseisiä vaatekappaleita ei tunnettu Uudessa-Seelannissa.³⁰⁷ Näiden esimerkkien perusteella Lea Wiltshire vaikuttaa tehneen hankintapäätöksensä enemmän käytännöllisyyden perusteella suosien sen maan esineitä, jotka kulloinkin sopivat paremmin tarkoitukseensa, kuin erityisesti tunteisiin perustuvasta lojaliteetista jompaakumpaa kulttuuria kohtaan. Hän arvosti kummankin kulttuurin edistyksellisiä keksintöjä.

Lea Wiltshire katui vuonna 1963 sitä, että hän ei vienyt Suomesta Uuteen-Seelantiin keinutuolia ja kirjojaan.³⁰⁸ Suomalaiskodeille tyypillisen huonekalun, keinutuolin, kaipuu, kertoo lievästä toiveesta, että koti olisi Uudessa-Seelannissakin ollut hieman suomalaistyylisempi ainakin siirtolaisuuden alussa. Suomeen jääneiden kirjojen kaipuu ei välttämättä liittynyt vain tuttujen suomalaisten esineiden ikävöintiin, vaan siihen saattoi liittyä käytännöntekijöitä. Voi olla, että Lea Wiltshire ei ollut vielä siirtolaisuutensa alussa Suomessa suorittamistaan englannin kielen opinnoista huolimatta niin tottunut lukemaan englanniksi, että hän kaipasi suomenkielistä kirjallisuutta. Yksi mahdollinen syy Suomeen jääneiden kirjojen kaipuulle on se, että Lea Wiltshire saattoi kaivata kotiinsa luettavaksi kirjoja, ja koska hänelle ei välttämättä ollut taloudellisesti mahdollista hankkia uusia kirjoja heti siirtolaisuutensa ensimmäisinä vuosina Uudesta-Seelannista, harmitteli hän sitä, että ei ollut tuonut kirjoja Suomesta tullessaan.

Outi Tuomi-Nikulan 1980-luvulla haastattelemissa saksansuomalaisista kaikki omistivat suomenkielistä kirjallisuutta, mutta kokivat ongelmalliseksi suomenkielisen kirjallisuuden hankkimisen. Uusien suomenkielisten kirjojen hankkiminen

³⁰⁶ Lea Wiltshiren kirje 25.4.1965, SI.

³⁰⁷ Lea Wiltshiren kirje 16.6.1965, SI.

³⁰⁸ Lea Wiltshiren kirje 14.6.1963, SI.

vaati yleensä Suomessa asuvien ystävien ja sukulaisten apua.³⁰⁹ Lea Wiltshiren kirjeistä ilmenee, että hän sai joitakin suomalaisia kirjoja, joista ainakin osa oli suomenkielisiä, ystäviltään lahjaksi pitkin siirtolaisuusaikaansa.³¹⁰ Wiltshire oli kirjalähetyksistä erittäin kiitollinen,³¹¹ mutta joskus hän myös kauhisteli kirjojen lähettämistä lähettäjälle koituneita kustannuksia.³¹² Suomen ja Uuden-Seelannin pitkä fyysinen välimatka, jonka seurauksena postipakettien lähettäminen oli kallista, todennäköisesti vaikutti siihen, että Wiltshire ei yleensä pyytänyt suomalaisia tuttaviaan lähettämään tavaroita hänelle Suomesta omalla tai tuttaviansa kustannuksella, vaan Wiltshiren Suomesta saamat tavarat olivat satunnaisia suomalaisystävien omasta aloitteestaan lähettämiä ja heidän valitsemiaan lahjoja.

Kirjeiden perusteella Lea Wiltshire luki pääasiassa englanninkielistä kirjallisuutta. Hän kertoi usein kirjeissään lukemistaan teoksista ja nimikkeiden perusteella ne olivat yleensä englanninkielisiä.³¹³ Wiltshiren lukeman englanninkielisen kirjallisuuden alkuperämaa vaihteli, mutta 1980-luvun puolivälissä Wiltshire kertoi kirjeissään parista eri uusiseelantilaiskirjailijasta, joiden teoksista hän piti.³¹⁴ Toisen kirjailijan kirjan hän oli jopa lähettänyt ystävälleen Suomeen.³¹⁵ Halu esitellä uusiseelantilaista kirjallisuutta myös suomalaisille ystäville kertoo tyytyväisyydestä uusiseelantilaista kulttuuria kohtaan ainakin kirjallisuuden saralla ja todennäköisesti myös uusiseelantilaisen kulttuurin kokemisesta ainakin osittain myös Wiltshiren omana kulttuurina, minkä tekemisen tutuksi myös ystävilleen hän koki tärkeäksi.

Satunnaisten kirjalähetyksen ohella Lea Wiltshire sai Suomesta setänsä lahjaksi tilaamana *Suomen kuvalehteä*.³¹⁶ Tuomi-Nikula toteaa, että Suomen uutisia välittävä lehdistö ja radio toimivat identiteettikanavana, joilla siirtolaiset saavat tietoa

³⁰⁹ Tuomi-Nikula 1989, 75–76.

³¹⁰ Lea Wiltshiren kirjeet 21.2.1963, 13.4.1964, 31.3.1982, 18.1.1989 ja 27.12.1990, SI.

³¹¹ Lea Wiltshiren kirjeet 21.2.1963, 13.4.1964, 31.3.1982, 18.1.1989 ja 27.12.1990, SI.

³¹² Lea Wiltshiren kirje 18.1.1989, SI.

³¹³ Lea Wiltshiren kirjeet 9.5.1963, 13.4.1964, 27.6.1972, 30.9.1980, 6.12.1982, 6.12.1984 ja 5.12.1985, SI.

³¹⁴ Lea Wiltshiren kirjeet 6.12.1984 ja 5.12.1985, SI.

³¹⁵ Lea Wiltshiren kirje 6.12.1984, SI.

³¹⁶ Lea Wiltshiren kirje 7.12.1977, SI.

Suomesta, mikä tukee siirtolaisen suomalaista etnistä identiteettiä.³¹⁷ Lea Wiltshire totesikin kirjeessään, että oli pysynyt perillä tapahtumista ja tunnelmista Suomessa lähinnä *Suomen Kuvalehden* välityksellä, koska Uudessa-Seelannissa ei juuri uutisoitu Suomeen liittyvistä asioista, ellei Suomessa tapahtunut jotain todella merkittävää tai erikoista.³¹⁸ Lea Wiltshire mainitsi lukeneensa *Suomen Kuvalehteä* vuosina 1963 ja 1977 lähettämässään kirjeissä,³¹⁹ joten on mahdollista, että lehti tuli Wiltshirelle yli vuosikymmenen tai jopa vuosikymmeniä Uuteen-Seelantiin. Kirjeistä ei kuitenkaan selviä, oliko tilaus jatkuva ja milloin lehden tilaus päättyi.

Vaikka *Suomen Kuvalehti* olisi tullutkin Lea Wiltshirelle pitkään, ei hän siltikään median seuraamisen suhteen ollut voimakkaasti suomalaiseseen mediaan suuntautunut, sillä *Suomen Kuvalehti* oli luultavasti ainut suomalainen media, mitä hän seurasi. Wiltshirellä ei todennäköisesti ollut radiota, jolla hän olisi pystynyt kuuntelemaan suomalaisia radiokanavia. Hän kertoi vuonna 1963, että hänen tuttavillaan oli eurooppalainen radio, jolla pystyi kuuntelemaan eurooppalaisia radiokanavia Uudessa-Seelannissakin.³²⁰ Lea Wiltshire ei kuitenkaan vaikuta erityisesti edes kaivanneen suomalaisia radiokanavia, sillä hän oli erittäin tyytyväinen Uuden-Seelannin radio-ohjelma tarjontaan, jota hän piti monipuolisena ja laadukkaana. Wiltshire kehui Uuden-Seelannin radion ohjelmaa heti kirjekokoelman ensimmäisessä kirjeessään Uudesta-Seelannista vuonna 1962.³²¹ Tämän perusteella Wiltshire oli jossain määrin sopeutunut uusiseelantilaiseen kulttuuriin jo siirtolaisuutensa parin ensimmäisen vuoden aikana.

Uuden-Seelannin elokuvatarjontaan Lea Wiltshire ei ollut siirtolaisuutensa alussa yhtä tyytyväinen kuin radio-ohjelma tarjontaan. Hän kirjoitti vuonna 1963:

³¹⁷ Tuomi-Nikula 1989, 68.

³¹⁸ Lea Wiltshiren kirje 7.12.1977, SI.

³¹⁹ Lea Wiltshiren kirjeet 21.2.1963 ja 7.12.1977, SI.

³²⁰ Lea Wiltshiren kirje 14.6.1963, SI.

³²¹ Lea Wiltshiren kirje 13.12.1962, SI.

Elokuvista puheen ollen, suurempi valikoima filmejä Suomessa on. Täällä on perin harvoin muita kuin anglosaksisia ja amer. filmejä, tulen aina vihreäksi kateudesta kun luen Suomen Kuvalehdestä ”Viikon parhaat” palstaa...³²²

Lea Wiltshire vaikutti lievästi tyytymättömältä Uudessa-Seelannissa näytettävien elokuvien yksipuolisuuteen myös vuonna 1982, kun hän kertoi nähneensä televisiosta suomalaisen elokuvan Jäniksen vuosi, mutta totesi samalla, että muiden kuin englanninkielisten elokuvien näyttäminen televisiossa oli Uudessa-Seelannissa erittäin harvinaista.³²³ Vuonna 1984 Wiltshire kirjoitti nähneensä televisiosta suomalaiselokuvan Korpinpolska. Samassa kirjeessä hän totesi, että Jäniksen vuosi ja Korpinpolska olivat ainoat suomalaiselokuvat, jotka hän oli Uudessa-Seelannissa nähnyt.³²⁴ Jäniksen vuodesta kertoessaan Wiltshire kertoo nauttineensa elokuvasta erittäin paljon.³²⁵ Elokuvien osalta Wiltshire siis kaipasi jossain määrin suomalaisia elokuvia, mutta erityisesti hän kaipasi kulttuurisesti monipuolisempaa elokuvavalikoimaa, mikä kertoo laajasta kiinnostuksesta eri kulttuureja kohtaan.

Kulttuurilolaliteettien ohella Lea Wiltshiren kirjeistä ilmenee hänen asenteitaan niin Suomea kuin Uutta-Seelantiakin kohtaan. Lea Wiltshire vertaili Suomea ja Uutta-Seelantia erityisesti siirtolaisuutensa alussa vuosien 1962 ja 1963 kirjeissä. Grenoblessa ja Lyonissa Ranskassa vuosina 1998 ja 1999 asuneita suomalaisia tutkinut Henriikka Hoffrénin mukaan on tyypillistä, että siirtolainen alussa vertailee lähtö- ja tulokulttuuriaan, koska kahden kulttuurin kohdatessa kulttuurien erilaisuudet korostuvat.³²⁶ Lea Wiltshiren intoa vertailla vuosien 1962 ja 1963 kirjeissään Suomea ja Uutta-Seelantia saattoi myös osaltaan lisätä se, että suomalainen ystävä, jolle hän kirjoitti kirjeitä, harkitsi tuolloin muuttoa Uuteen-Seelantiin.³²⁷ Wiltshire ehkä halusi esitellä ystävälleen Uutta-Seelantia vertaillen sitä ja Suomea.

Näistä Wiltshiren vuosien 1962 ja 1963 vertailuista ilmenee asioita, joita hän siirtolaisuutensa alussa kaipasi Suomesta ja asioita joihin hän oli tyytyväinen Uudessa-Seelannissa. Wiltshire kehuu Uuden-Seelannin luonnonkauneutta, ihmisten ys-

³²² Lea Wiltshiren kirje 21.2.1963, SI.

³²³ Lea Wiltshiren kirje 6.12.1982, SI.

³²⁴ Lea Wiltshiren kirje 6.12.1984, SI.

³²⁵ Lea Wiltshiren kirje 6.12.1982, SI.

³²⁶ Hoffrén 2000, 31.

³²⁷ Lea Wiltshiren kirjeet 13.12.1962 ja 3.7.1963, SI.

tävällisyyttä ja demokraattisuutta erityisesti sen suhteen, että kaikkia ammatteja arvostetaan yhtäläillä.³²⁸ Suomesta Wiltshire kaipasi muun muassa suomalaisia ystäviään ja sukulaisiaan, suomalaista luontoa, vuodenaikojen erityispiirteitä, ranta-aunaa ja piimää.³²⁹ Asiat, joihin Lea Wiltshire oli tyytyväinen Uudessa-Seelannissa, ja asiat, joita hän Suomesta kaipasi ovat pitkälti samoja, joita Uuden-Seelannin suomalaiset Martti Grönforsin vuonna 1982 julkaistun tutkimuksen mukaan arvostivat ja kaipasivat. Grönfors toteaa Uuden-Seelannin suomalaisten arvostavan Uudessa-Seelannissa juuri luonnonkauneutta, uusiseelantilaisten ystävällisyyttä ja sitä, että ihmisten koulutustausta ei määrittele heidän arvostustaan. Grönforsin mukaan huomattava osa Uuden-Seelannin suomalaisista kaipasi Suomesta Wiltshirenkin mainitsemia ystäviä ja sukulaisia, luontoa ja vuodenaikojen erityispiirteitä.³³⁰

Parin ensimmäisen siirtolaisvuotensa jälkeen Wiltshire ei enää kirjeissään vertailut yhtä paljon Uutta-Seelantia ja Suomea, mikä saattaa kertoa siitä, että hän oli paremmin sopeutunut Uuteen-Seelantiin ja hieman vieraantunut Suomesta, jolloin hän ei enää kokenut maiden eroja yhtä voimakkaana. Vertailun vähentyminen ei kuitenkaan poistanut sitä, etteikö Wiltshire olisi ajoittain kertonut asioista, joihin oli Uudessa-Seelannissa tyytyväinen tai tyytymätön, ja joita Suomesta kaipasi. Suomesta Wiltshire vaikuttaisi kaivanneen koko siirtolaisuutensa ajan ihmisten ohella erityisesti kesäyötä ja suomalaisia marjoja.³³¹ Myös Martti Grönforsin tutkimukseen osallistuneet Uuden-Seelannin suomalaiset kaipasivat Suomen valoisia kesiä, erityisesti kesäiltoja, ja suomalaista metsää marjoihin ja sienineen.³³² Läpi koko kirjeenvaihdon Lea Wiltshire kehui Uuden-Seelannin kaunista luontoa,³³³ jota Uudessa-Seelannissa asuneet suomalaiset yleisesti arvostivat Grönforsin tutkimuksen mukaan.

³²⁸ Lea Wiltshiren kirjeet 13.12.1962, 26.1.1963, 21.2.1963 ja 3.7.1963, SI.

³²⁹ Lea Wiltshiren kirjeet 13.12.1962, 21.2.1963 ja 9.5.1963, SI.

³³⁰ Grönfors 1982, 98–99.

³³¹ Lea Wiltshiren kirjeet 13.12.1962, 21.2.1963, 9.5.1963, 9.8.1967, 15.5.1970, 8.12.1972, 21.12.1987, 8.12.1989, SI.

³³² Grönfors 1982, 98.

³³³ Lea Wiltshiren kirjeet 21.2.1963, 16.6.1965, 10.12.1987, 13.10.1988, SI.

Uuden-Seelannin ilmastoon Lea Wiltshire ei suhtautunut yhtä varauksettoman positiivisesti kuin Martti Grönforsin tutkimukseen osallistuneet Uuden-Seelannin suomalaiset, joiden useimmiten nimeämä Uuden-Seelannin hyvä puoli oli ilmasto.³³⁴ Tosin Wiltshiren tyytymättömyys ilmastoon liittyi usein talvien viileyteen ja kosteuteen, mikä johti myös asuntojen kosteuteen ja kylmyyteen.³³⁵ Grönforsin tutkimuksen mukaan samat ilmastoon ja asumiseen liittyvät seikat harmittivat monia suomalaisia Uudessa-Seelannissa. Lea Wiltshire valitti uusiseelantilaisten talojen kylmyydestä siirtolaisuutensa alusta aina vuoteen 1968 asti.³³⁶ Wiltshiren vuonna 1967 kirjoittamasta kirjeestä ilmenee, kuinka voimakkaasti asunnon kylmyys vaikutti hänen tyytyväisyyteensä koko maata kohtaan:

Kun vain paistaisi tuo aurinko sisällekin... No, jos saamme sen uuden talon, on se ainakin valoisampi ja puhtaampi ja yritämme sen insuloidakin, jotta ei tarvitse aina hytistä joka talviaamu ja toivoa itselleen siipiä Suomeen.... Jos pääsen lopultakin lämpimään taloon asumaan, alan varmaan tykätä koko Uudesta Seelannista 80–90 %:sesti enkä vain 50–60 %-sesti kuten tähän asti...³³⁷

Se, että Lea Wiltshire kertoi tykänneensä Uudesta-Seelannista seitsemänä ensimmäisenä siirtolaisvuotenaan vain 50–60 prosenttisesti, paljastaa, että hän ei ollut heti maahan muutettuaan ihastunut siihen mitenkään kokonaisvaltaisesti. Tämä viittaa siihen, että uusiseelantilainen aviomies ja siirtolaisvuosien alussa Uudessa-Seelannissa syntyneet lapset ovat olleet iso syy sille, että Wiltshire jäi Uuteen-Seelantiin pysyvästi, sillä voisi olla, että muuten hän ei olisi jäänyt maahan, josta piti vain puolittain. Tosin Wiltshiren kirjeistä ei ilmene, miten paljon hän piti Suomesta tai muista maista. Lisäksi Wiltshiren tyytymättömyys Uutta-Seelantia kohtaan on johtunut todella voimakkaasti asuinolosuhteista, koska hän ajatteli pitävänsä Uudesta-Seelannista 50–60 prosentin sijasta 80–90 prosenttisesti, jos asuintalo olisi lämmin. Jos Wiltshire pitäisi Uudesta-Seelannista 80–90 prosenttisesti, vaikuttaisi hän olevan jo todella tyytyväinen maahan.

Vuoden 1968 kirjeessään Lea Wiltshire kertoi olevansa erittäin tyytyväinen heidän täysin uuteen taloonsa, jossa ensimmäistä kertaa Uudessa-Seelannissa asumiensa

³³⁴ Grönfors 1982, 98.

³³⁵ Lea Wiltshiren kirjeet 14.6.1963, 25.4.1965, 16.6.1965, 9.8.1967, SI.

³³⁶ Lea Wiltshiren kirjeet 14.6.1963, 25.4.1965, 16.6.1965, 28.6.1966, 9.8.1967, SI.

³³⁷ Lea Wiltshiren kirje 9.8.1967, SI.

vuosien aikana ei joutunut palelemaan talvella.³³⁸ Martti Grönfors toteaaakin monien suomalaissiirtolaisten, jotka rakensivat uuden talon Uuteen-Seelantiin, kiinnittäneen rakennusvaiheessa huomiota talon eristämiseen ja lämmitykseen ja otaneen näissä asioissa mallia suomalaisesta rakentamisesta.³³⁹

Muutamista tyytyväisyyden, tyytymättömyyden ja kaipauksen aiheista huolimatta Lea Wiltshiren kirjeistä välittyi yleinen arvostus sekä Suomea että Uutta-Seelantia kohtaan.³⁴⁰ Esimerkiksi vuonna 1963 Wiltshire kirjoitti: ”Still, I love both countries now!”³⁴¹ Henriikka Hoffrén kirjoittaa, että negatiivinen suhtautuminen Suomeen ja ulkomaiden ihannointi voi hankaloittaa sopeutumista ulkomaille odotusten ollessa epärealistiset.³⁴² Wiltshire kirjeistä ei välittynyt tällaista ongelmaa. Wiltshire positiivisesta suhtautumisesta Suomeen kertoo muun muassa se, että päätyessään vuonna 1963 radiohaastatteluun ja vieraillessaan vuonna 1972 Wellingtonissa Uuden-Seelannin Forest Service -viraston tapahtumassa hän halusi välittää uusi-seelantilaisille positiivista kuvaa Suomesta.³⁴³ Johanna Leinonen toteaa, että siirtolaisen positiivinen suhtautuminen tulomaahan parantaa sopeutumismahdollisuuksia.³⁴⁴ Näin ollen Lea Wiltshiren kappaleen alun sitaatistakin ilmenevä positiivinen suhtautuminen molempiin maihin oli sopeutumisen kannalta paras mahdollinen asenne. Wiltshire kirjoitti vuonna 1972 arvostaen lähtö- ja tulomaastaan, mutta samalla siirtolaisuuden haasteet tiedostaen:

Olenhan itse asiassa tavallaan kaksinkertaisesti rikas sikäli, että olen kahden kauniin maan kansalainen, on parempi pitää juuret ehjinä kummassakin ja olla kiitollinen niiden venymisestä maapallon kolkasta toiseen kuin ruveta tuntemaan olonsa juurettomaksi, niin kuin moni siirtolainen tekee. Helppoa se ei ole, mutta mahdollista kyllä.³⁴⁵

Henriikka Hoffrén toteaa, että siirtolainen voi kokea ulkopuolisuuden tunteita siitä huolimatta, että sopeutuminen olisi sujunut hyvin.³⁴⁶ Kuten sitaatista ilmenee, Lea

³³⁸ Lea Wiltshiren kirje 12.12.1968, SI.

³³⁹ Grönfors 1982, 100.

³⁴⁰ Lea Wiltshiren kirjeet 26.1.1963, 27.6.1972 ja 8.12.1972, SI.

³⁴¹ Lea Wiltshiren kirje 26.1.1963, SI.

³⁴² Hoffrén 2000, 31.

³⁴³ Lea Wiltshiren kirjeet 3.7.1963 ja 27.6.1972, SI.

³⁴⁴ Leinonen 2002, 104.

³⁴⁵ Lea Wiltshiren kirje 8.12.1972, SI.

³⁴⁶ Hoffrén 2000, 34.

Wiltshire tiedosti tämän siirtolaisille tyypillisen ongelman. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että ongelman tiedostaminen auttoi Wiltshireä käsittelemään sitä, ja ehkä myös välttämään sitä.

Vaikka Suomi ja Uusi-Seelanti sijaitsevat eripuolilla maapalloa, kristittyinä kulttuureina niiden valtakulttuurit eivät ole niin kaukana toisistaan kuin eri uskontoihin pohjautuvilla kulttuureilla. Tämä lyhensi Suomen ja Uuden-Seelannin välistä kulttuurimaantieteellistä matkaa, minkä ansiosta Wiltshiren sopeutuminen oli helpompaa, kuin jos kulttuurimaantieteellinen välimatka olisi ollut isompi. Suomessa ja Uudessa-Seelannissa vietettiin pitkälti samoja juhlapäiviä, mutta painotukset juhlien merkityksellisyydessä ja juhlienviettotavat vaihtelivat. Syntymäpäivien juhlinnassa Wiltshire noudatti Uudessa-Seelannissa vallinneita painotuksia juhlia erityisesti tiettyjä merkkivuosia, kun taas joulunvietossa hän painotti suomalaisia perinteitä. Esineiden suhteen Wiltshire oli erittäin käytännöllinen. Kirjeiden perusteella hän ei vaikuttaisi hankkineen esineitä siksi, että ne ovat suomalaisia tai uusiseelantilaisia, vaan hankintapäätöksen ratkaisi käyttökelpoisuus ja hinta. Wiltshire oli Uudessa-Seelannissa tyytymätön lähinnä asuntojen kylmyyteen, mutta tämäkin tyytymättömyyden aihe poistui, kun Wiltshire perheineen muutti 1960-luvun lopulla uuteen taloon. Yleisesti ottaen Wiltshiren kirjeissä väheni ensimmäisten vuosien jälkeen Suomen ja Uuden-Seelannin vertailu, mikä on merkki Wiltshiren sopeutumisen etenemisestä. Uudessa-Seelannissa Wiltshire arvosti muiden suomalaissiirtolaisten tavoin erityisesti luontoa ja Suomesta hän kaipasi suomalaista kesää ja marjoja. Wiltshiren kirjeistä välittyy arvostus sekä Suomea että Uutta-Seelantia kohtaan. Kunnioittava suhtautuminen molempia kulttuureja kohtaan edisti hänen sopeutumistaan.

3.3. Muutokset kirjeiden kielessä kertovat sopeutumisesta

Tutkin tässä luvussa Lea Wiltshiren kielitaitoa ja eri kielten käyttöä. Tarkastelen, miten hän kirjeissä kuvailee kielitaitoaan ja kielen käyttöön liittyviä tilanteita. Lisäksi selvitän, ilmeneekö Wiltshiren kirjeenvaihdossa muutoksia sen suhteen, mitä kieltä hän kirjoittaessaan suosi. Amado M. Padilla ja Anne-Marie Masgoret ja Col-

leen Ward toteavat, että siirtolaisen kyky puhua siirtolaisuuden kohdemaan asukkaiden kieltä on yksi tärkeimmistä tekijöistä määrittämässä hänen mahdollisuuttaan tehokkaaseen kommunikointiin tulomaan asukkaiden kanssa. Kielitaitoa tarvitaan niin päivittäisten asioiden hoidossa kuin sosiaalisten suhteiden muodostuksessa.³⁴⁷ Kielitaidottomuus voi tehdä arkistenkin asioiden hoitamisesta hankalaa, mikä saattaa aiheuttaa eristäytyneisyyden tunnetta ja negatiivisia tunteita uutta asuinmaata kohtaan.³⁴⁸ Sekä Padilla että Masgoretin ja Wardin mukaan useat tutkijat ovat esittäneet, että siirtolaisen tulomaan kielen kielitaidolla on positiivinen yhteys hänen yleiseen sopeutumiseensa maahan.³⁴⁹

Yleisin kieli Uudessa-Seelannissa on englanti. Allan Bell ja Janet Holmes toteavat, että vuoden 1986 väestölaskennan mukaan Uusi-Seelanti oli yksi maailman yksikielisimmistä valtioista englannin ollessa maan 3,4 miljoonasta asukkaasta 95 prosentin äidinkieli ja 90 prosentin ainut puhekieli. Englanti oli myös vallitseva kieli Uuden-Seelannin julkisissa laitoksissa ja mediassa. Bellin ja Holmesin artikkelin julkaisuaikaan vuonna 1990 uusiseelantilaisista 12 prosenttia oli maoreja. Heistä kuitenkin vain noin 25 prosenttia puhui sujuvasti maoria. Vaikka myös maorilla on virallinen asema Uuden-Seelannin kielenä on se marginaalikieli verrattuna englantiin.³⁵⁰ Näin ollen Lea Wiltshiren asuessa Uudessa-Seelannissa 1960-luvulta alkaen on siellä pärjännyt osatessaan englantia. Maorin kielen osaaminen on voinut syventää Uuden-Seelannin kulttuurin tuntemusta, mutta valtakulttuuriin sopeutuminen ei ole sitä edellyttänyt.

Lähdeaineistona kirjeet asettavat rajoituksia kielitaidon tutkimiselle. Kielitaito voidaan jakaa neljään osa-alueeseen: kuullun ymmärtämiseen, puhumiseen, luetun ymmärtämiseen ja kirjoittamiseen.³⁵¹ Henkilön lähettämistä kirjeistä ensisijaista tietoa kielitaidosta on mahdollista saada vain yhdestä osa-alueesta, kirjoitustaidosta. Muista kielitaidon osa-alueista on vaikeampi saada tietoa. Lähettäjän kirjeisiin kirjoittama kertomus voi kuitenkin paljastaa jotain hänen kuullun ymmärtämisen, puhumisen ja luetun ymmärtämisen kielitaidoistaankin. Kirjoittaja voi esimerkiksi

³⁴⁷ Masgoret & Ward 2006, 60–61; Padilla 1980, 49.

³⁴⁸ Hoffrén 2000, 36.

³⁴⁹ Masgoret & Ward 2006, 61; Padilla 1980, 49.

³⁵⁰ Bell & Holmes 1990, 1–2.

³⁵¹ Clyne 2003, 20.

kertoa tilanteista, jotka liittyvät hänen kielenkäyttöönsä tai jopa arvioida itse omaa kielitaitoaan. Henriikka Hoffrén kuitenkin muistuttaa, että kielitaidon itsearviointi on erittäin subjektiivista.³⁵² Siitä huolimatta, myös siirtolaisen oma arvio kielitaitonsa hyvydestä tai huonoudesta kertoo siirtolaisen sopeutumisesta, koska sopeutumisen kannalta riittävässä kielitaidossa on ennen kaikkea kyse siitä, että siirtolainen itse kokee kielitaitonsa riittäväksi.

Henriikka Hoffrénin tutkimille suomalaisille, jotka asuivat Grenoblessa ja Lyonissa Rankassa vuosina 1998–1999, kielitaidottomuus oli sopeutumisen isoin hidaste.³⁵³ Lea Wiltshiren englannin kielen taito oli kuitenkin hyvä jo hänen muuttaessaan Uuteen-Seelantiin, sillä hän oli opiskellut englantia Helsingin yliopistossa.³⁵⁴ Lisäksi hän oli viettänyt ainakin kuusi viikkoa Isossa-Britanniassa.³⁵⁵ Johanna Leinonen toteaaakin, että nousseen koulutustason ansiosta 1960-luvulta lähtien Suomesta siirtolaisiksi lähteneillä on ollut kielitaidon osalta aikaisemmin lähteneitä paremmat sopeutumisedellytykset.³⁵⁶ Lea Wiltshiren sopeutumisesta siis nopeutti ennen siirtolaiseksi lähtemistä hankittu kielitaito. Hän työskentelikin heti siirtolaisuutensa ensimmäisinä vuosina opettajana käyttäen työkielenään englantia. Wiltshire kertoi vuonna 1963 englannin kielen puhe- ja kuuntelutaitoihinsa liittyvistä kokemuksistaan opettajantyössä Uudessa-Seelannissa:

Omaa puhettani ovat aina kehuneet selväksi ja hyväksi, vaikka onhan se foreign aksentti minullakin tietenkin. Yksi vaikeus on alussa täkäläisten oma aksentti, joka tosin ei ole yhtä paksua kuin australian englanti, mutta onpahan oma nuottinsa, melko paljon Cockney'a muistuttava, joten minulta meni joskus sivu suun poikien vastaukset tai etenkin kysymykset, ja pari kertaa ne pitivät lystiä oman ääntämiseni kustannuksella, mutta kun yhdyin siihen, niin siihen se loppui nauru, tottuivat hekin puolestaan minun kummallisuuksiini.³⁵⁷

Lea Wiltshire siis todennäköisesti puhui jo siirtolaisuutensa alussa hyvää englantia, vaikka hänen englannin kielen ääntämyksensä poikkesikin uusiseelantilaisten ääntämyksestä. Kuullun ymmärtämisessä Wiltshirelle aiheutti haastetta uusisee-

³⁵² Hoffrén 2000, 35.

³⁵³ Hoffrén 2000, 36.

³⁵⁴ Lehtileike 29.8.1972, SI.

³⁵⁵ Lea Wiltshiren kirje 27.5.1963, SI.

³⁵⁶ Leinonen 2002, 65–66.

³⁵⁷ Lea Wiltshiren kirje 26.1.1963, SI.

lantilaisten tapa ääntää englantia eri tavalla, mitä mihin hän oli tottunut. Hän kuitenkin luultavasti tottui uudenseelanninenglantiin nopeasti, sillä hän mainitsi sen olleen haaste vain alussa.

Lea Wiltshiren tottumista uudenseelanninenglantiin ja yleisesti englannin kielen taidon kehittymistä entisestään auttoi se, että hän puhui Uudessa-Seelannissa myös kotona englantia. Wiltshiren uusiseelantilainen aviomies osasi suomea.³⁵⁸ Tosin kirjeistä ei selviä, miten hyvin hän sitä osasi. Keskenään Lea Wiltshire ja hänen aviomiehensä puhuivat pääasiassa englantia, sillä Wiltshire iloitsi kirjeissään siitä, että oli päässyt pitkästä aikaa puhumaan suomea tavattuun suomalaistaustaisia ystäviään.³⁵⁹ Jos Wiltshire olisi puhunut kotona jatkuvasti suomea, ei suomen puhuminen olisi ollut hänelle poikkeuksellinen ilon aihe.

Esikoislapselleen Lea Wiltshire puhui suomea tämän ollessa pieni, sillä Wiltshire kirjoitti vuonna 1963 esikoisestaan, joka oli noin vuoden ikäinen:

...muuten ymmärtää toistaiseksi vain suomea ja englanniksi sanan "No", mutta on liian laiska puhumaan itse muuta kuin jokelluskieltä. Tai sanoo se usein "äiti" ja "Hau" koirasta, mutta miten tarkoituksella, en tiedä. Kengät ja pallon ja Nallen ja muuta omaisuuttaan se tuo, kun pyytää, joten ymmärryssanavarasto on jo melkoinen.³⁶⁰

Wiltshiren esikoinen oli oppinut äidiltään suomenkielisiä sanoja. Kirjeistä ei selviä, puhuiko Wiltshire muille lapsilleen suomea näiden ollessa pieniä. Niistä kuitenkin ilmenee, että Wiltshiren esikoinen ei osannut suomea enää noin 10-vuotiaana. Wiltshire kertoi vuonna 1972 aikeestaan matkustaa Suomeen vierailulle kahden vanhimman lapsensa kanssa. Kirjeessään Wiltshire harmitteli sitä, että kumpikaan lapsista ei puhu suomea. Hän kertoi lasten opetelleen suomen kieltä parin viikon ajan heidän kuultuaan tulevasta matkasta Suomeen, mutta kyllästyneen nopeasti. Wiltshire toivoi, että lapset oppisivat kieltä lisää matkalla.³⁶¹ Noin puolivuotta matkan jälkeen Wiltshire kirjoitti vanhimman lapsensa alkaneen kutsua häntä suomenkielisellä sanalla äiti ja toiseksi vanhimman lapsen käyttävän vaihtelevasti

³⁵⁸ Lea Wiltshiren kirje 26.1.1963, SI.

³⁵⁹ Lea Wiltshiren kirjeet 21.2.1963 ja 13.10.1988, SI.

³⁶⁰ Lea Wiltshiren kirje 3.7.1963, SI.

³⁶¹ Lea Wiltshiren kirje 27.6.1972, SI.

äiti- ja mummy-sanoja. Lisäksi lapset käyttivät vielä puoli vuotta matkan jälkeenkin satunnaisesti muita suomenkielisiä sanoja. Kirjeistä ei kuitenkaan ilmene, että lapset olisivat osanneet suomea enää myöhemmin. Ainakaan vuonna 1989 Wiltshiren korkeakouluopintoja suorittanut kolmanneksi vanhin lapsi ei osannut suomea. Wiltshire kirjoitti kolmanneksi vanhimman lapsensa harkinteen opintoihin kuuluvan harjoittelun suorittamista Suomessa. Hän oli kuitenkin päätenyt harjoittelun suorittamiseen muualla, koska ei osannut suomen kieltä. Kirjoittaessaan lapsensa suomen kielen osaamattomuudesta, Wiltshire totesi itsestään: "I've been a bad mother language-wise."³⁶² Tämän perusteella Wiltshire piti sitä vuonna 1989 huonona asiana, että hän ei ollut opettanut lapsilleen kahta kieltä.

Outi Tuomi-Nikula kirjoittaa, että saksansuomalaisten keskuudessa 1980-luvulla sille oli useita syitä, miksi lapsille ei oltu opetettu suomen kieltä. Suomea osaamaton puoliso ei välttämättä pitänyt siitä, että lapsille oltaisiin opetettu kieli, jota hän ei ymmärtänyt. Osa Tuomi-Nikulan tutkimista saksansuomalaisista ei opettanut lapsilleen suomea, koska he kokivat, että se olisi vaikeuttanut heidän omaa saksan kielen oppimistaan. Kaksikielisyyttä saatettiin myös pitää haitallisena lapsen kehitykselle.³⁶³ Tove Skutnabb-Kangas toteaa, että erityisesti 1900-luvun alkupuoliskolla aina vuosisadan puoleen väliin saakka kaksikielisyyttä pidettiin usein yleisesti negatiivisena asiana. Skutnabb-Kankaan mukaan kielteisyttä kaksikielisyyttä kohtaan esiintyi toisinaan vielä vuonna 1980.³⁶⁴

Lea Wiltshiren kirjeistä ei selviä, miksi hän ei opettanut lapsilleen suomen kieltä. Wiltshiren kohdalla tuskin oli kyse siitä, että hänen puolisonsa ei olisi pitänyt suomen kielen opettamisesta lapsille, sillä hän itsekkin osasi kieltä. On mahdollista, että Wiltshire ei kokenut 1960-luvulla, jolloin hän oli nuori siirtolainen ja äiti, suomen kielen opettamista lapsille tärkeäksi varsinkin, jos yleiset asenteet kaksikielisyttä kohtaan olivat ainakin osin kielteisiä. Lisäksi siirtolaisuutensa alussa hän todennäköisesti pyrki itsekkin sopeutumaan uuden asuinmaansa kieleen.

³⁶² Lea Wiltshiren kirje 23.5.1989, SI.

³⁶³ Tuomi-Nikula 1988, 15.

³⁶⁴ Skutnabb-Kangas 1980, 138.

Outi Tuomi-Nikulan tutkimuksen mukaan 1980-luvulla saksansuomalaisten kohdalla se, että saksansuomalaisten lapset eivät osanneet suomen kieltä, aiheutti lasten sopeutumattomuutta Suomeen, kun perheet matkustivat kesiksi Suomeen.³⁶⁵ Oletettavasti ongelma olisi ollut vielä suurempi, jos perhe olisi muuttanut pysyvästi suomeen, sillä suomea osaamattomat lapset eivät olisi esimerkiksi voineet mennä suomenkieliseen kouluun. Näin ollen myös Lea Wiltshiren olisi ollut vaikea muuttaa suomen kieltä osaamattomien lastensa kanssa Suomeen, kun lapset olivat kouluikäisiä. Tämä on saattanut vaikuttaa siihen, että Wiltshire asui perheensä kanssa pysyvästi Uudessa-Seelannissa. Toisaalta se, että Wiltshire ei opettanut lapsilleen suomea heidän ollessa pieniä 1960-luvulla, saattaa kertoa siitä, että Wiltshire oli heti siirtolaisuutensa alussa päättänyt jäädä pysyvästi Uuteen-Seelantiin.

Vaikka Lea Wiltshire osasi hyvin englantia jo Uuteen-Seelantiin muuttaessaan ja hänen englannin kielen taitonsa kehittyi entisestään Uudessa-Seelannissa, kielitaito aiheutti hänelle rajoitteita työllistymisen suhteen. Wiltshire kirjoitti vuonna 1970:

...istun nyt juuttuneena tilanteeseen, jolloin ainoa aine, jota helposti voisin opettaa, on saksa, eikä saksa ole kovin yleinen oppiaine täällä. Refresher-kurssillani Freyberg High Schoolissa helmikuulta toukokuulle opettelin kyllä englannin opettamistakin, mutta olin kaiken aikaa tietoinen muukalaisuudestani ja koko homma vaatii valtavasti tuntien valmistamista, vihkojen korjausta, opetusmateriaalin kasaamista, luontevaa ja sujuvaa esitystaitoa, y.m. – mikä kaikki on melkein päätähtiin kurttamista.³⁶⁶

Kuten sitaatista ilmenee, Wiltshire koki, että hänen englannin kielen taitonsa ei ollut riittävä englannin opettamiseen äidinkielenään sitä puhuneille uusiseelantilaisille. Puutteet Wiltshiren englannin kielen taidossa eivät kuitenkaan estäneet Wiltshiren työllistymistä muiden aineiden opettajaksi, sillä hän työskenteli Uudessa-Seelannissa saksan kielen opettajana ja luokanopettajana.³⁶⁷

³⁶⁵ Tuomi-Nikula 1988, 16.

³⁶⁶ Lea Wiltshiren kirje 17.12.1970, SI.

³⁶⁷ Lea Wiltshiren kirjeet 8.12.1972, 15.12.1976, 7.12.1977 ja 15.6.1986, SI.

Lea Wiltshiren kirjeissä käyttämän kielen muutoksista on mahdollista tarkastella muutoksia siinä, kumpaa kieltä hän käytti kirjoittaessaan, ja näin ollen kummalla kielellä kirjoittaminen oli hänelle todennäköisesti luonnollisempaa siirtolaisuuden eri vaiheissa. Wiltshiren kirjeiden kieleen vaikutti vastaanottaja tai vastaanottajat. Joulun aikaan hän saattoi kirjoittaa joulukirjeeksi kutsumansa kirjeen, jota hän monisti ja lähetti usealla tuttavalleen, suomeksi suomalaisille tuttaville ja englanniksi englannin kieltä osanneille tuttaville. Tällöin kirjeiden kieli ei niinkään ilmennä Wiltshiren mieltymyksiä kirjoittaa jollain tietyllä kielellä, vaan ennemminkin se on sidottu vastaanottajaan. Lea Wiltshiren ystävä, joka on valtaosan alkupepärlähteeseen kuuluvista kirjeistä vastaanottaja, osasi sekä suomea että englantia. Lea Wiltshiren aviomies kirjoitti kyseiselle vaimonsa ystävälle kirjoitettuaan tälle ensin englanniksi: ”P.S. Kyllä, minä osan suomea mutta kun sinä ymmärrät englantia....”³⁶⁸ Kuten lainauksesta käy ilmi kyseisen ystävän kohdalla vastaanottajan kielitaito ei rajoittanut kirjeiden kieltä vain suomeen tai Englantiin. Wiltshire lähetti ystävälleen joulukirjeitä niin suomeksi kuin englanniksi ja kirjoitti tälle henkilökohtaisissa kirjeissä kummallakin kielellä. Tämän vuoksi Wiltshiren kirjeissä mahdollisesti tapahtuneita muutoksia suomen ja englannin kielten käytön suhteessa on erityisen mielenkiintoista tarkastella molempia kieliä taitaneelle ystävälle lähetetyistä henkilökohtaisista kirjeistä, joissa päätös tietyllä kielellä kirjoittamisesta ei ollut riippuvainen vastaanottajasta.

Lea Wiltshire lähetti ystävälleen 41 henkilökohtaista kirjettä vuosien 1959–1998 välisenä aikana.³⁶⁹ Kirjeistä ensimmäisen Wiltshire lähetti asuessaan vielä Suomessa. Muut kirjeet hän lähetti siirtolaiseksi lähtemisensä jälkeen. Ensimmäisen kirjeen Wiltshire kirjoitti suomeksi.³⁷⁰ Muille kirjeille taas on tyypillistä, että niissä on sekä suomeksi että englanniksi kirjoitettua tekstiä. Monesti kieli saattaa vaihtua kesken kappaleen, ja toisinaan jopa kesken virkkeen. Esimerkiksi vuonna 1962 Wiltshire kirjoitti:

³⁶⁸ Lea Wiltshiren kirje 26.1.1963, SI.

³⁶⁹ Lea Wiltshiren kirjeet 20.12.1959–15.12.1998, SI.

³⁷⁰ Lea Wiltshiren kirje 20.12.1959, SI.

But of course also disadvantages and you'd miss many Finnish things, alkaen puolukoista ja kunnan metsistä ja kävelypoluista petajien ja koivujen katveessa, rantasaunaan, piimään, joulutraditioihin, juhannuskokkoon yms. asti.³⁷¹

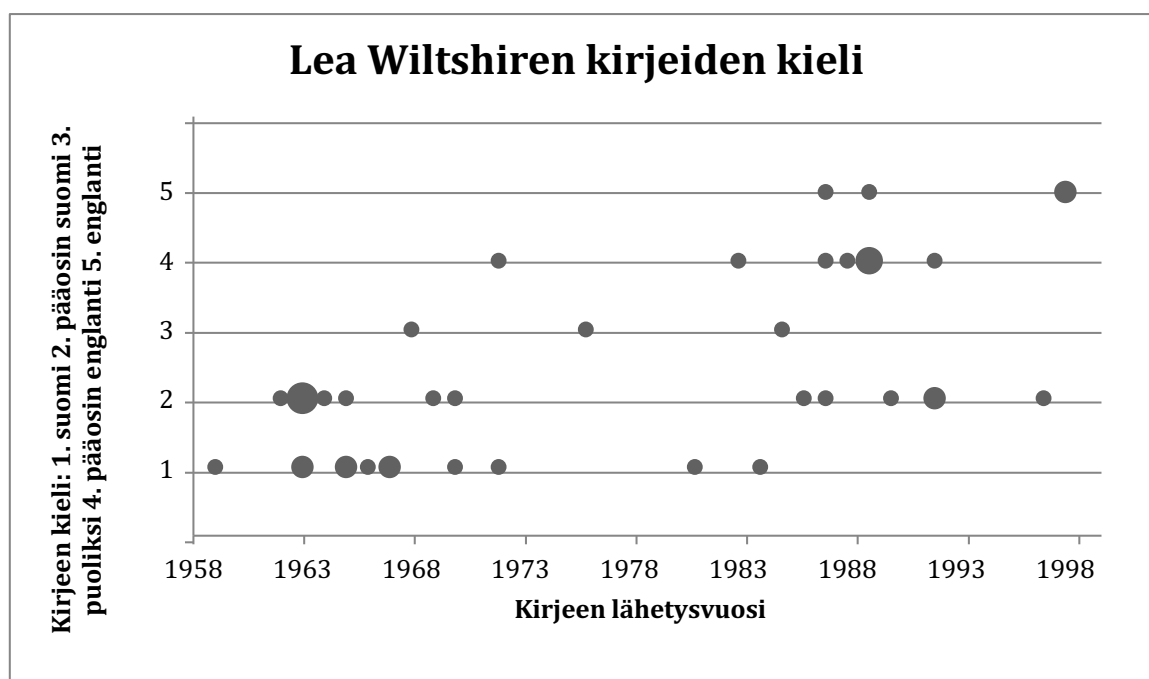
Lea Wiltshiren ystävälleen kirjoittamat henkilökohtaiset kirjeet voidaan jaotella ryhmiin kirjeiden sisältämän suomenkielisen ja englanninkielisen tekstin määrän mukaan. Jaottelun ääripäinä ovat lähes kokonaan suomenkieliset kirjeet ja lähes kokonaan englanninkieliset kirjeet. Kummankin ääripään kirjeet saattavat sisältää yksittäisiä sanoja tai virkkeitä toista kieltä, mutta ne ovat kuitenkin selkeästi pääasiassa yhdellä kielellä kirjoitettuja. Ääripäiden keskellä on suunnilleen puoliksi kummallakin kielellä kirjoitetut kirjeet. Lähes kokonaan suomeksi kirjoitettujen kirjeiden ja puoliksi suomeksi ja englanniksi kirjoitettujen kirjeiden välissä on ryhmä, jonka kirjeissä on molempia kieliä, mutta suomi on kuitenkin kirjeiden vallitseva kieli. Vastaavasti lähes kokonaan englanniksi kirjoitettujen kirjeiden ja puoliksi kummallakin kielellä kirjoitettujen kirjeiden väliin sijoittuu niiden kirjeiden ryhmä, joissa on molempia kieliä, mutta englanti on kirjeiden vallitseva kieli. Tämän jaottelun mukaisesti jaoteltuna Wiltshiren kirjoittamasta 41 kirjeestä 12 kirjettä on lähes kokonaan suomeksi kirjoitettuja, 15 kirjettä sisältää molempia kieliä valtakielen kuitenkin ollessa suomi, 3 kirjettä on kirjoitettu suunnilleen puoliksi suomeksi ja englanniksi, 8 kirjettä sisältää molempia kieliä valtakielen kuitenkin ollessa englanti ja 3 kirjettä on kirjoitettu lähes kokonaan englanniksi.³⁷² Näin ollen kirjeistä suurempi osa on valtakieleltään suomeksi kirjoitettuja.

Tarkasteltaessa kirjeitä jaoteltuna edellä mainittuihin viiteen ryhmään suhteessa kirjeiden lähetysvuosiin (Kaavio 2.) ilmenee, että englannin kielen osuus kirjeissä lisääntyi Lea Wiltshiren asuttua pidempään Uudessa-Seelannissa. Tätä voisi selittää se, että oltuaan pidempään siirtolaisena Wiltshire alkoi suosia englannin kieltä enemmän suhteessa siirtolaisuutensa ensimmäisiin vuosiin ja mahdollisesti myös englannin kielen käytöstä tuli hänelle vuosien myötä luonnollisempaa, jolloin kirjoittaminen saattoi toisinaan olla jopa helpompaa englanniksi kuin suomeksi. Wiltshiren lisääntyneelle englannin kielen käytölle voisi kuitenkin olla käytännöllisyyteen liittyvä selityskin, sillä hän kirjoitti muutamassa kirjeessään kirjoittavansa

³⁷¹ Lea Wiltshiren kirje 13.12.1962, SI.

³⁷² Lea Wiltshiren kirjeet 20.12.1959–15.12.1998, SI.

koneella nopeammin englanniksi kuin suomeksi. Tämä johtui siitä, että englanninkielisellä näppäimistöllä suomeksi kirjoittaminen oli hankalaa, koska näppäimistöä puuttuivat ä- ja ö-kirjaimet.³⁷³ Täten, jos Wiltshiren koneella kirjoitettujen kirjeiden osuus olisi kasvanut vuosien kuluessa, olisi kirjoitustekniset syyt voineet selittää englanninkielisen tekstin määrän lisääntymistä kirjeissä.

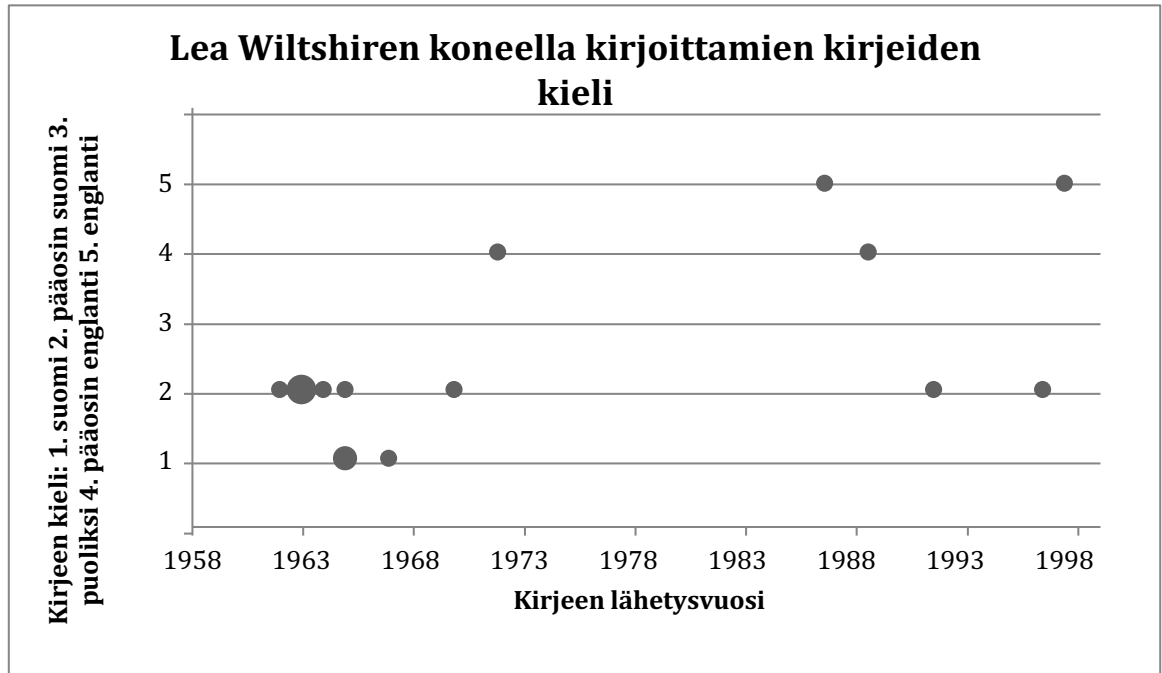

Kaavio 2. Lea Wiltshiren henkilökohtaisesti suomalaiselle ystävälleen kirjoittamien kirjeiden suomen ja englannin kielen suhde kirjeiden kumpaakin kieltä sisältävän tekstimäärän mukaan lajiteltuna. Lähde: Lea Wiltshiren kirjeet 20.12.1959-15.12.1998, SI.

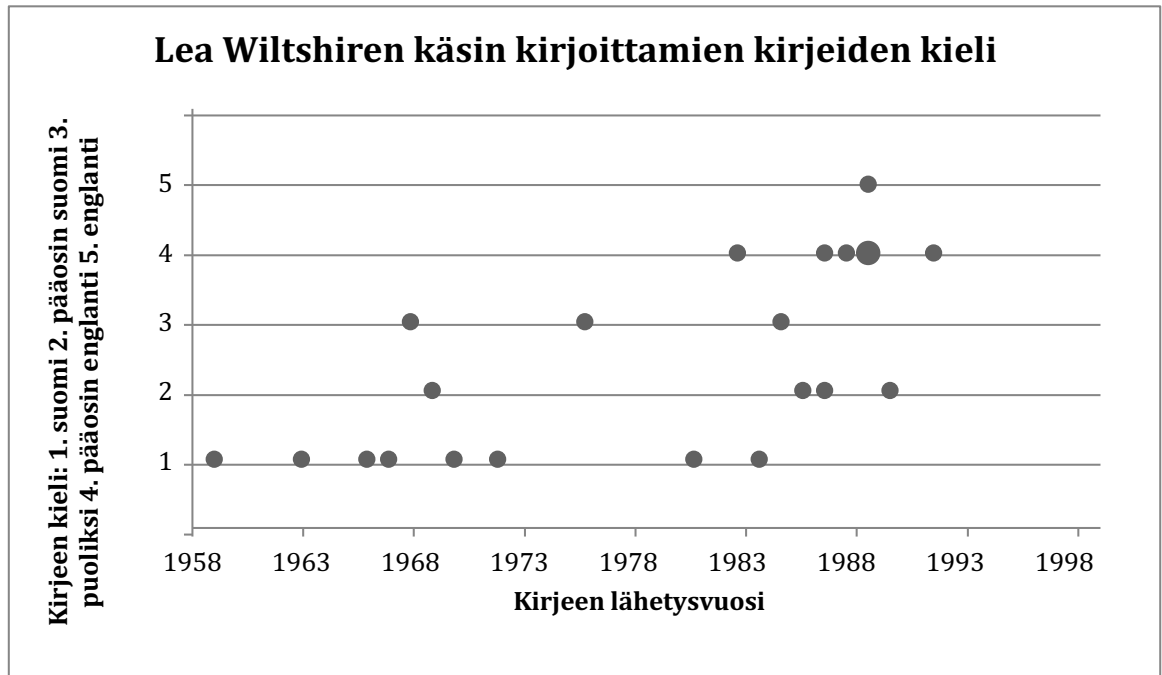
Kuitenkin tarkasteltaessa Lea Wiltshiren ystävälleen henkilökohtaisesti lähettämistä kirjeistä erikseen koneella kirjoitettuja kirjeitä (Kaavio 3.), joita on 16 kappaletta, ja käsin kirjoitettuja kirjeitä (Kaavio 4.), joita on 22 kappaletta, ilmenee, että Wiltshire kirjoitti sekä koneella että käsin koko kirjeenvaihdon ajan. Lisäksi joukossa on 3 tämän vertailun ulkopuolelle jäävää kirjettä, jotka Wiltshire kirjoitti osin koneella ja osin käsin. Englanninkielisen tekstin määrän lisääntyminen siirtolaisvuosien kuluessa näkyy molemmissa, koneella ja käsin kirjoitetuissa kirjeissä. Erityisen selvästi se näkyy verrattaessa suomen ja englannin kielen suhdetta Wiltshiren käsin kirjoittamissa kirjeissä. Niistä on hyvin havaittavissa, että vielä

³⁷³ Lea Wiltshiren kirjeet 27.6.1972, 24.6.1987 ja 23.5.1989, SI.

1960-luvulla kirjeistä selvästi enemmistön valtakieli oli suomi, kun taas 1980-luvulla kirjeistä enemmistön valtakieli oli englanti. Näin ollen Wiltshiren kirjeiden suomen- ja englanninkielisen tekstin määrissä tapahtuneet muutokset eivät johtuneet kirjoitusteknisistä syistä, vaan Wiltshire todellakin alkoi suosia englannin kieltä aikaisempaa enemmän Uudessa-Seelannissa viettämiensä vuosien lisääntyä.

Kaavio 3. Lea Wiltshiren henkilökohtaisesti suomalaiselle ystävälleen koneella kirjoittamien kirjeiden suomen ja englannin kielen suhde kirjeiden kumpaakin kieltä sisältävän tekstimäärän mukaan lajiteltuna. Lähde: Lea Wiltshiren kirjeet 20.12.1959–15.12.1998, SI.

Kaavio 4. Lea Wiltshiren henkilökohtaisesti suomalaiselle ystävälleen käsin kirjoittamien kirjeiden suomen ja englannin kielen suhde kirjeiden kumpaakin kieltä sisältävän tekstimäärän mukaan lajiteltuna. Lähde: Lea Wiltshiren kirjeet 20.12.1959–15.12.1998, SI.

Amado M. Padillan mukaan se, suosiiko siirtolainen lähtö- vai tulokulttuurinsa kieltä, kertoo siirtolaisen sopeutumisesta ja mahdollisista muutoksista etnisessä lojaliteetissa kielen osalta. Etnisellä lojaliteetilla Padilla viittaa siihen, mitä kulttuuria yksilö suosii.³⁷⁴ Koska Wiltshiren kirjeissä englanninkielisen tekstin määrä lisääntyi suhteessa suomenkielisen tekstin määrään hänen Uudessa-Seelannissa viettämiensä vuosien lisääntyessä, vaikuttaisi Wiltshire alkaneen suosia vuosien kuluessa englannin kieltä suhteessa suomen kieleen enemmän kuin siirtolaisuutensa alussa. Tällöin Padillan teorian mukaisesti Wiltshire oli sopeutunut vuosien kuluessa paremmin Uuteen-Seelantiin ja ainakin kielen osalta myös hänen etninen lojaliteettinsa vaikuttaisi siirtyneen hieman suomesta kohti englantia.

Lea Wiltshiren hyvä englannin kielen taito jo Uuteen-Seelantiin muuttaessa nopeutti hänen sopeutumistaan. Hänen kielitaitoaan paransi entisestään Uudessa-Seelannissa se, että hän puhui myös kotona uusiseelantilaisen miehensä ja lastensa kanssa englantia, vaikka mies olisi myös osannut suomea. Wiltshiren lapset eivät

³⁷⁴ Padilla 1980, 48–49.

osanneet Suomea, mikä saattoi vaikuttaa siihen, että Wiltshire asui pysyvästi Uudessa-Seelannissa. Suomea osaamattomien lasten olisi ollut hankala muuttaa Suomeen, jossa he eivät olisi voineet mennä suomenkieliseen kouluun. Uudessa-Seelannissa Wiltshire puhui Suomea vain harvoin suomenkielisiä ystäviä tavatessaan. Ainut asia, jonka osalta hän koki oman kielitaitonsa kirjeenvaihdon perusteella riittämättömäksi oli englannin kielen opettaminen maassa, jossa sitä ei opiskeltu vieraana kielenä, vaan äidinkielenä. Wiltshiren englannin kielen taito oli kuitenkin riittävä työllistymiseen muihin töihin Uudessa-Seelannissa, kuten saksan kielen opettajaksi. Wiltshiren sekä suomea että englantia osanneelle ystävälle lähettämässä kirjeissä kieli vaihteli Wiltshiren siirtolaisuuden alusta alkaen suomen ja englannin välillä, mutta kirjeistä on havaittavissa englanniksi kirjoitetun tekstin määrän lisääntyminen Wiltshiren Uudessa-Seelannissa viettämien vuosien lisääntyessä. Tämä kertoo Lea Wiltshiren etnisen lojaliteetin siirtymisestä kielen suhteen hiljalleen suomen kielestä kohti englannin kieltä. Kielen osalta Lea Wiltshire oli siis hyvin sopeutunut, ja vaikka hänen kielelliset valmiutensa olivat hyvät jo siirtolaisuuden alussa, eteni kielellinen sopeutuminen entisestään siirtolaisuuden aikana.

4. LOPPULUKU

Lea Wiltshiren edellytykset sopeutua Uuteen-Seelantiin olivat hänen kirjeidensä perusteella erinomaiset. Hän osasi hyvin maan kieltä, hän oli korkeasti koulutettu, hänen muuttonsa syy oli avioliitto paikallisen kanssa, mikä edesauttoi sosiaalisten kontaktien luomista paikallisiin, ja hän vaikutti sosiaaliselta henkilöltä, jolle uusien sosiaalisten suhteiden luominen ei ollut vaikeaa. Lisäksi hänen lähtö- ja tulokulttuurinsa eli suomalaisen ja uusiseelantilaisen kulttuurin erot eivät olleet valtavia.

Wiltshiren siirtolaisuusaika Uudessa-Seelannissa alkoikin hyvin. Maassa oli kova pula työvoimasta ja Wiltshire työllistyi heti. Työssä hän tottui paikallisten tapaan puhua englantia. Tosin hän ehti olla mukana työelämässä vain vähän aikaa, sillä hän sai ensimmäisen lapsensa oltuaan Uudessa-Seelannissa alle kaksi vuotta, mutta hän myös nautti alkuun lapsen kanssa kotona olemisesta. Hän loi sosiaalisia kontakteja paikallisiin sekä aviomiehensä kontaktien avulla että itsenäisesti. Hänellä oli myös joitain kontakteja Uudessa-Seelannissa asuneisiin muihin suomalaisiin, mikä saattoi auttaa uuteen maahan asettumisessa. Wiltshire myös liittyi siirtolaisuutensa alussa Uuden-Seelannin kveekareihin. Kveekarismi oli hänelle tuttu uskonnollinen liike jo Suomesta. Uuden-Seelannin kveekareista hän sai myös sosiaalisia kontakteja paikallisiin.

Vaikka Wiltshiren sopeutuminen Uuteen-Seelantiin erityisesti sosiaalisessa mielessä alkoi hyvin, paljastaa kirjeissä ilmenevä runsas Suomen ja Uuden-Seelannin vertailu, että Wiltshire ei välttämättä kuitenkaan ollut niin täydellisesti ja nopeasti sopeutunut uuteen asuinmaahansa, mitä kirjeiden perusteella muuten voisi vaikuttaa. Vertailu kertoo, että Wiltshirellä oli vielä hyvin mielessä Suomi ja suomalaisuus, ja hän havainnoi Uutta-Seelantia pitkälti sen kautta.

Wiltshiren sopeutuminen Uuteen-Seelantiin ei edennyt lineaarisesti. Oltuaan muutamana vuoden kotiäitinä, Wiltshire alkoi haaveilla paluusta työelämään. Wiltshire kuitenkin koki, että Uudessa-Seelannissa äitien odotettiin olevan kotona lasten kouluun menoon saakka. Tässä suhteessa Wiltshiren rooli-odotukset poikkesivat

siitä, millaisiksi hän koki Uuden-Seelannin valtaväestön rooli-dotukset. Samaan aikaan Wiltshire oli tyytymätön asuinoloihin, erityisesti talojen lämmitykseen, Uudessa-Seelannissa. Tästä sopeutumista haitanneesta tekijästä Wiltshire kuitenkin pääsi 1960-luvun lopulla eroon, kun perhe muutti uuteen taloon, jossa lämmitys oli järjestetty kunnolla. Muutama vuosi muuton jälkeen Wiltshire myös palasi työelämään nuorimpien lapsiensa ollessa vielä alle kouluikäisiä. Saattaa olla, että Wiltshiren palatessa töihin lasten ollessa pieniä hänen rooli-dotuksensa joutuivat lievään konfliktiin Uuden-Seelannin valtakulttuurin kanssa, mutta toisaalta työelämään paluu edisti hänen yleistä tyytyväisyyttään.

Työnsaanti ei kuitenkaan enää 1970-luvulla ollut yhtä helppoa kuin se oli ollut kymmenen vuotta aikaisemmin, kun Wiltshire oli muuttanut Uuteen-Seelantiin. Maailmanlaajuinen alkutuotannon hintojen romahdus 1960-luvun lopulla ja Ison-Britannian liittyminen Euroopan talousyhteisöön ja öljykriisit 1970-luvulla olivat heikentäneet Uuden-Seelannin taloutta ja työllisyystilannetta. Wiltshirelle kaikkein vaikeinta aikaa Uudessa-Seelannissa oli 1970-luvun puoliväli. Työnsaannin vaikeus aiheutti hänelle pettymyksiä. Hän koki henkisen pettymyksen käydessään uuden uskonnollisen ryhmän tapahtumissa. Kaikkein suurin syy sille, että Lea Wiltshire kaipasi kirjeidensä perusteella 1970-luvun puolivälissä Suomeen enemmän kuin missään muussa vaiheessa siirtolaisuuttaan, oli ongelmat avioliitossa. Toisaalta samaan aikaan, kun perheeseen liittyvä syy sai Wiltshiren kaipaamaan Suomeen enemmän kuin kertaakaan aikaisemmin, perhe oli myös syy, miksi Wiltshire pysyi Uudessa-Seelannissa. Lapset olivat Wiltshirelle monien muiden suomalaissiirtolaisten tavoin syy sitoutua pysyvästi Uuteen-Seelantiin. Uusi-Seelanti oli Lea Wiltshiren lasten kotimaa. Lisäksi Wiltshiren lapset eivät osanneet suomen kieltä, mikä olisi tehnyt Suomeen muuttamisesta hankalaa.

Wiltshire selvisi aviomiehensä kanssa avioliittoa vaivanneista ongelmista ja he jatkoivat elämäänsä yhdessä Uudessa-Seelannissa. Vuonna 1986 he muuttivat kveekariyhdykuntaan. Lea Wiltshire oli äärimmäisen hyvin sopeutunut Uuden-Seelannin kveekarien ryhmään, mistä myös muutto yhdyskuntaan kertoi. Asuminen kveekariyhdyksunnassa myös entisestään integroi Wiltshireä Uuden-

Seelannin kveekareiden ryhmään, sillä yhdyskunnassa hän oli heidän kanssaan tekemisissä päivittäin.

Työelämän osalta Wiltshire ei aivan siirtolaisuutensa alkua lukuun ottamatta ollut missään vaiheessa kovin hyvin sopeutunut Uuteen-Seelantiin. Wiltshire ei ikinä saavuttanut täyttä tyydytystä työelämän saralla Uudessa-Seelannissa. Wiltshire pettyi useita kertoja työnsaannin vaikeuksiin Uudessa-Seelannissa. Lisäksi häntä vaivasi se, että hän ei pystynyt työskentelemään englannin kielen opettajana Uudessa-Seelannissa, koska hänen koulutuksensa ja kielitaitonsa ei riittänyt englannin opettamiseen äidinkielenä. Hän harkitsi vielä 1980-luvun lopulla muuttoa puoleksi vuodeksi tai vuodeksi Suomeen, koska hän olisi halunnut työskennellä Suomessa englannin kielen opettajana

Luovuttuaan haaveista työskennellä opettajana Suomessa ja alettuaan saada eläkettä Uudessa-Seelannissa työelämän pettymyksen eivät kirjeiden perusteella vaikuttaisi enää häirinneen Wiltshiren elämää Uudessa-Seelannissa. Kirjeenvaihdon mukaan hän oli 1990-luvulla erittäin tyytyväinen ja hyvin sopeutunut elämäänsä Uudessa-Seelannissa kveekariyhdykskunnassa asuen ja kveekarien toimintaan aktiivisesti osallistuen. Wiltshiren kirjeiden kirjoituskielessä tapahtuneiden muutosten perusteella hänen kielellinen kulttuurilojaliteettinsa oli siirtynyt vuosien aikana suomen kielestä hieman enemmän kohti englannin kieltä, mikä myös kertoo sopeutumisesta englanninkieliseen Uuteen-Seelantiin. Wiltshire kuitenkin säilytti myös koko ajan yhteyden Suomeen, mikä oli onnistuneen sopeutumisen kannalta tärkeää. Hänen kirjeistään välittyy arvostus sekä Suomea että Uutta-Seelantia kohtaan.

Wiltshiren sopeutumisessa Uuteen-Seelantiin näkyy hyvin se, että sopeutuminen ei ole lineaarinen prosessi, vaan välillä sopeutuminen voi edistyä ja välillä taas mennä taakse päin. Sopeutuminen ei myöskään etene samalla tavalla elämän kaikilla osa-alueilla. Esimerkiksi, vaikka Wiltshire oli muuten hyvin sosiaalisesti sopeutunut Uuteen-Seelantiin, työelämän saralla hän oli huonosti sopeutunut.

Lea Wiltshiren sopeutumiskertomus osoittaa, että monet tasot vaikuttavat yksilön sopeutumiseen. Yksilö itse vaikuttaa sopeutumiseensa. Hänen kykynsä ja asenteensa vaikuttavat siihen, miten hän sopeutuu. Toisaalta yhteisö vaikuttaa yksilön sopeutumiseen. Esimerkiksi se, miten yhteisö suhtautuu yksilöön, vaikuttaa yksilön sopeutumismahdollisuuksiin. Lisäksi Lea Wiltshiren kirjeistä ilmenee, että yhteiskunta ja jopa maailman politiikka vaikuttavat yksilön sopeutumiseen. Lea Wiltshiren kohdalla maailman politiikka vaikutti hänen mahdollisuuksiinsa työllistyä Uudessa-Seelannissa.

Lea Wiltshiren kohdalla ilmenee myös se, että yksilö voi olla hyvin sopeutunut maahan, vaikka hän ei olisikaan kaikilta osin sopeutunut valtakulttuuriin. Wiltshire oli uskonnollisessa mielessä erittäin hyvin sopeutunut, vaikka uskon-suuntaus, johon hän kuului, oli Uudessa-Seelannissa marginaaliuskonsuuntaus. Toisaalta vähemmistöuskonsuuntaukseen kuuluminen ei vaikuttaisi missään vaiheessa aiheuttaneen valtakulttuurin syrjintää Wiltshireä kohtaan ja samalla, kun hän oli osa marginaalista uskonnollista ryhmää, hän oli myös osa Uuden-Seelannin valtakulttuuria.

Lea Wiltshiren harvinaisen pitkä ja hyvin säilynyt kirjeenvaihto tutkimuksen lähdemateriaalina mahdollisti yksin Uuteen-Seelantiin muuttaneen Wiltshiren sopeutumisprosessin tutkimisen. Koska aineisto sisälsi kirjeitä 40 vuodelta, Wiltshiren sopeutumisen etenemistä ja vaiheita oli mahdollista tutkia lähes koko Wiltshiren siirtolaisuusajalta. Runsaana, yhtä henkilöä koskettavana aineistona, kirjeistä pystyi tutkimaan Wiltshiren sopeutumista monen eri teeman näkökulmasta. Toisaalta, koska tutkimuksen alkuperäislähde kosketti vain yhtä siirtolaista, Lea Wiltshireä, ei se mahdollistanut vertailua muiden siirtolaisten sopeutumisprosessiin ja kokemuksiin muuten kuin tutkimuskirjallisuuden avulla. Toinen tutkimuksellinen rajoite koskien Lea Wiltshiren kirjeenvaihtoa tutkimuksen alkuperäisaineistona liittyy kirjeenvaihdon ajalliseen sijoittumiseen yhtä kirjettä lukuun ottamatta aikaan jolloin Wiltshire jo asui Uudessa-Seelannissa. Näin ollen kirjeenvaihto ei sisällä kovin paljon tietoa Wiltshiren elämästä Suomessa ennen siirtolaiseksi lähtemistä. Tämä asetti rajoituksia sen tutkimiselle, miten Wiltshiren elämä Suomessa ja Uudessa-Seelannissa erosivat toisistaan.

Jotta Lea Wiltshiren sopeutumisprosessin yksilöllisyydestä tai tyypillisyydestä voitaisiin tehdä päätelmiä, tarvittaisiin lisää tutkimusta koskien muita Uuteen-Seelantiin yksin muuttaneita suomalaisnaisia. Toisaalta Lea Wiltshiren kirjeenvaihtoonkin voisi tutkia lisää eri näkökulmista. Se soveltuisi hyvin lähdeaineistoksi tai lähdeaineiston osaksi myös muuhun kuin Wiltshiren sopeutumista käsittelevään tutkimukseen. Sivuan tässä tutkimuksessa Wiltshiren kansainvälisyyttä esimerkiksi Wiltshiren ystävyys- ja tuttavuussuhteita tutkiessani, mutta Wiltshiren ja muidenkin siirtolaisten kansainvälisyyttä voisi tutkia laajemminkin. Wiltshiren ja muiden Uuden-Seelannin suomalaissiirtolaisten elämää voisi myös tutkia transnationalismin näkökulmasta. Miten transnationalismi ilmeni heidän elämässään? Lea Wiltshire myös kertoi kirjeissään paljon perheestään. Uuden-Seelannin suomalaissiirtolaisten ohella tutkimuksen keskiöön voisi nostaa heidän perheensä. Miten vanhemman suomalaistausta vaikutti perheen lasten elämään tai jopa isovanhemman suomalaistausta lastenlasten elämään? Entä miten suomalaissyntyinen puoliso vaikutti paikallisen aviopuolison elämään?

LÄHTEET

Alkuperäislähde

Siirtolaisuusinstituutti (SI)

Lea Wiltshiren kirjeet ystävälleen (1959-1998) sekä muu aineisto, Uusi-Seelanti. Arkistokokonaisuus 043/2012.

Tutkimuskirjallisuus

Bell, Allan & Holmes, Janet: Attitudes, varieties, discourse: an introduction to the sociolinguistics of New Zealand English. *New Zealand Ways of Speaking English*. Ed. Allan Bell and Janet Holmes. Multilingual Matters 65. Multilingual Matters LTD, Clevedon 1990, 1–20.

Berry, John W.: Acculturation as Varieties of Adaptation. *Acculturation. Theory, Models and Some New Findings*. Ed. Amado M. Padilla. AAAS Selected Symposium 39. Westview Press, Boulder 1980, 9–25.

Björklund, Krister: *Suomalaiset Sveitsissä 1944–1996*. Siirtolaisuusinstituutin erikoisjulkaisut. Siirtolaisuusinstituutti, Turku 1998.

Brooking, Tom: *The History of New Zealand*. The Greenwood Histories of the Modern Nations. Greenwood Press, Westport 2004.

Bönisch-Brednich, Brigitte: Gendering German Migration Experiences in the 1980s and 1990s. *Shifting Centres. Women and Migration in New Zealand History*. Ed. Lyndon Fraser and Katie Pickles. University of Otago Press, Dunedin 2002.

Clarke, Alison: *Holiday Seasons. Christmas, New Year and Easter in Nineteenth-Century New Zealand*. Auckland University Press, Auckland 2007.

Clyne, Michael: *Dynamics of Language Contact*. Cambridge Approaches to Language Contact. Cambridge University Press, Cambridge 2003.

Colless, Brian & Donovan, Peter: The Editors' Introduction. The Religion of the New Zealanders. *Religion in New Zealand Society*. Ed. Brian Colless and Peter Donovan. T. & T. Clark Ltd, Edinburgh 1980, 9–14.

Elomaa, Hanna: Mikrohistoria johtolankojen jäljillä. *Kulttuurihistoria. Johdatus tutkimukseen*. Toim. Kari Immonen ja Maarit Leskelä-Kärki. Tietolipas 175. SKS, Helsinki 2001, 59–74.

Fischer, David Hackett: *Fairness and Freedom. A History of Two Open Societies. New Zealand and the United States*. Oxford University Press, Oxford 2012.

Fitzgerald, Tanya: On the Margins? The Intellectual Community of Home Scientists at the University of New Zealand, 1911–1961. *Women in Higher Education, 1850–1970. International Perspectives*. Ed. E. Lisa Panayotidis and Paul Stortz. Routledge. Routledge Research in Gender and History. New York and London 2016, 164–181.

Gabaccia, Donna R.: *Immigration and American Diversity. A Social and Cultural History*. Problems in American History. Blackwell, Malden & Oxford 2002.

Geering, Lloyd: The Pluralist Tendency. Pluralism and the Future of Religion in New Zealand. *Religion in New Zealand Society*. Ed. Brian Colless and Peter Donovan. T. & T. Clark Ltd, Edinburgh 1980., 171–184.

Gordon, Milton M.: *Assimilation in American Life. The Role of Race, Religion, and National Origins*. Oxford University Press, Oxford 1964.

Gorman, George H.: *Hiljaisuuden voima. Kveekarien vaihtoehto*. Alkuteos: *Introducing the Quakers* (1969). Suom. Harri Nikulainen. Kveekarituki ry., Turku 1989.

Grönfors, Martti: Uuden Seelannin suomalaiset. *Ulkosuomalaisia*. Kalevalaseuran vuosikirja 62. Toim. Pekka Laaksonen ja Pertti Virtaranta. SKS, Helsinki 1982, 90–101.

Hall, Stuart: *Identiteetti*. Toim. ja suom. Juha Herkman ja Mikko Lehtonen. Vastapaino, Tampere 2005.

Hill, Michael: The Sectarian Contribution. Do Sects Thrive While Churches Languish? *Religion in New Zealand Society*. Ed. Brian Colless and Peter Donovan. T. & T. Clark Ltd, Edinburgh 1980, 115–132.

Hinds, Hilary: *George Fox and Early Quaker Culture*. Manchester University Press, Manchester 2011.

Hoffrén, Henriikka: *Suomalaiset Ranskassa*. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto 2000.

Hondagneu-Sotelo, Pierrette: Religion and a Standpoint Theory of Immigrant Social Justice. *Religion and Social Justice for Immigrants*. Ed. Pierrette Hondagneu-Sotelo. Rutgers University Press, New Brunswick 2007, 3–15.

Kero, Reino: *Suomen siirtolaisuuden historia I. Pohjois-Amerikkaan suuntautuneen siirtolaisuuden tausta, määrä, rakenne, kuljetusorganisaatio ja sijoittuminen päämääräalueelle*. Turun yliopiston historian laitoksen julkaisu no 10. Turun yliopisto historian laitos, Turku 1991.

Kero, Reino: *Suureen länteen. Siirtolaisuus Suomesta Pohjois-Amerikkaan*. Siirtolaisuusinstituutti, Turku 1996.

Kivisto, Peter: The Transnational Practices of Finnish Immigrants. *Finns in the United States. A History of Settlement, Dissent, and Integration*. Ed. Auvo Kostiainen. Michigan State University Press, East Lansing 2014, 297–308.

Kivisto, Peter: Pluralism and the dynamics of contemporary integration. *Participation, Integration, and Recognition: Changing Pathways to Immigrant Incorporation*. Ed. Elli Heikkilä, Auvo Kostiainen, Johanna Leinonen and Ismo Söderling. Migration Studies C 24 / Histories 4. Institute of Migration, Turku 2015, 10–20.

Koivisto, Hanne: Kulttuurisen vuorovaikutuksen tutkimus. *Metodikirja. Näkökulmia kulttuurihistorian tutkimukseen*. Toim. Marjo Kaartinen, Katriina Mäkinen, Leena Rossi ja Totti Tuhkanen. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, Turku 1993, 34–48.

Koivukangas, Olavi: *Kaukomaiden kaipuu. Suomalaiset Afrikassa, Australiassa, Uudessa-Seelannissa ja Latinalaisessa Amerikassa*. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 4. Siirtolaisuusinstituutti, Turku 1998.

Koivukangas, Olavi: *Suomalainen siirtolaisuus Australiaan toisen maailmansodan jälkeen*. Siirtolaisuustutkimuksia A 1. Siirtolaisuusinstituutti, Turku 1975.

Koskivirta, Anu & Lindman, Satu: Historioitsija eettisten valintojen äärellä. *Historiantutkimuksen etiikka*. Toim. Jari Eilola, Anu Koskivirta ja Satu Lidman. Gaudeamus, Helsinki 2017, 11–27.

Kostiainen, Auvo: Sulautuminen uuteen yhteiskuntaan. *Suomen siirtolaisuuden historia osa III. Sopeutuminen, kulttuuritoiminta ja paluumuutto*. Toim. Auvo Kostiainen, Arja Pilla ja Keijo Virtanen. Turun yliopiston historian laitoksen julkaisuja no 16. Turun yliopisto, Turku 1986, 11–53.

Kostiainen, Auvo: To Be or Not to Be – an American, a Finn or a Finnish American? *Finnish Identity in America*. Ed. Auvo Kostiainen. Turun yliopisto, Turku 1990, 109–122.

Kostiainen, Auvo: Preface. *Finns in the United States. A History of Settlement, Dissent, and Integration*. Ed. Auvo Kostiainen. Michigan State University Press, East Lansing 2014, vii–ix.

Lahtinen, Anu; Leskelä-Kärki, Maarit; Vainio-Korhonen, Kirsi & Vehkalahti, Kaisa: Kirjeiden uusi tuleminen. *Kirjeet ja historiantutkimus*. Toim. Anu Lahtinen, Maarit Leskelä-Kärki ja Kirsi Vainio-Korhonen. SKS, Helsinki 2011, 9–27.

Leinonen, Johanna: *Toisen maailmansodan jälkeen Pohjois-Amerikkaan muuttaneiden suomalaisten siirtolaisnaisten avioituminen ja akkulturaatio*. Yleisen historian pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto 2002.

Leinonen, Johanna: ”Myö eletään semmosta välimuotoa” – Ylirajaista perhe-elämää suomalaisten ja amerikkalaisten välisissä liitoissa Suomessa ja Yhdysvalloissa. *Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina*. Toim. Elli Heikkilä, Päivi Oksi-Walter ja Minna Säävälä. Siirtolaisuustutkimuksia A 46. Siirtolaisuusinstituutti, Turku 2014, 52–67.

Masgoret, Anne-Marie & Ward, Colleen: Culture learning approach to acculturation. *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*. Ed. John W. Berry and David L. Sam. Cambridge University Press, Cambridge 2006, 58–77.

McGrath, Alister E.: *Modernin teologian ensyklopedia*. Alkuteos: *The Blackwell Encyclopedia of Modern Christian Thought* (1993). Suom. Satu Norja ja Kia Sammalkorpi-Soini. Kirjapaja, Helsinki 2000.

Mikkola, Juha: *Siirtolaisia ja vierailijoita. Suomalaisten siirtolaisten akkulturaatio ja identiteetti Espanjassa, Isossa-Britanniassa, Kreikassa, Ranskassa ja Saksassa*. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto 2001.

Ollila, Anne: Arkipäivän historia ja naistutkimus. *Metodikirja. Näkökulmia kulttuurihistorian tutkimukseen*. Toim. Marjo Kaartinen, Katriina Mäkinen, Leena Rossi ja Totti Tuhkanen. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, Turku 1993, 49–58.

Padilla, Amado M.: The Role of Cultural Awareness and Ethnic Loyalty in Acculturation. *Acculturation. Theory, Models and Some New Findings*. Ed. Amado M. Padilla. AAAS Selected Symposium 39. Westview Press, Boulder 1980, 47–84.

Peltonen, Matti: Mikrohistorian lajit. *Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä*. Toim. Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo ja Ulla-Maija Peltonen. Tietoliipas 214. SKS, Helsinki 2006, 145–171.

Rauha, Onni: Johdanto. Teoksessa George H. Gorman: *Hiljaisuuden voima. Kveekarien vaihtoehto*. Kveekarituki ry., Turku 1989, 5–8.

Saari, Elvi & Salomaa-Hillman, Maire: *Kveekareiden jäljillä Suomessa 1945–1975. Kveekarit, Työleirit, Viittakivi*. Kristillis-yhteiskunnallinen työkeskusliitto ja Viittakiven opisto, Helsinki ja Hauho 1976.

Saari, Elvi: Viittakivi – pysyvä perintö. *Kveekareiden jäljillä Suomessa 1945–1975. Kveekarit, Työleirit, Viittakivi*. Toim. Elvi Saari ja Maire Salomaa-Hillman. Kristillis-yhteiskunnallinen työkeskusliitto ja Viittakiven opisto, Helsinki ja Hauho 1976, 81–132.

Saarimäki, Pasi: Aviottomien lasten elatuksen eettinen tutkiminen. *Historiantutkimuksen etiikka*. Toim. Jari Eilola, Anu Koskivirta ja Satu Lidman. Gaudeamus, Helsinki 2017, 74–91.

Sinclair, Keith: *A History of New Zealand*. Penguin, Harmondsworth 2000.

Skutnabb-Kangas, Tove: Kaksikielisyys. *Soveltava kielitiede*. Toim. Kari Sajavaara. Gaudeamus, Helsinki 1980, 136–157.

Smith, Timothy L.: Religion and Ethnicity in America. *The American Historical Review* Vol. 83 5/1978, 1155–1185.

Stephenson, Maxine: Problem or Solution? A Secondary Teacher Training Initiative for a New Era. *History of Education Review*, vol. 35, no. 1, 2006, 23–34.

Suojanen, Matti K. & Suojanen, Päivikki: *Retulaatissa Miamissa. Kasvokkain ameri-
kansuomalaisten kanssa*. Siirtolaisuusinstituutti, Turku 2000.

Treas, Judith & Widmer, Eric D. Married Women's Employment over the Life Course: Attitudes in Cross-National Perspective. *Social Forces*, vol. 78 no. 4, 2000, 1409–1436.

Tuomi-Nikula, Outi: Acculturation in the ethnic mixed marriage. *Ethnologia Fennica*, vol. 16, 1987–1988, 5–26.

Tuomi-Nikula, Outi: *Saksansuomalaiset. Tutkimus syntyperäisten suomalaisten ak-
kulturaatiosta Saksan Liittotasavallassa ja Länsi-Berliinissä*. SKS, Helsinki 1989.

Vainio-Korhonen, Kirsi: Vastuullinen historia. *Historiantutkimuksen etiikka*. Toim. Jari Eilola, Anu Koskivirta ja Satu Lidman. Gaudeamus, Helsinki 2017, 29–50.

Virtanen, Keijo: Siirtolaisten kulttuuritoiminta – osallistumismahdollisuuksia jokaiselle. *Suomen siirtolaisuuden historia osa III. Sopeutuminen, kulttuuritoiminta ja paluumuutto*. Toim. Auvo Kostiainen, Arja Pilla ja Keijo Virtanen. Turun yliopiston historian laitoksen julkaisu no 16. Turun yliopisto, Turku 1986, 145–208.

Muu materiaali

The New Zealand Official Year-book, 1962, Stats NZ internet-sivu, section 7 education. 1962. Viitattu 7.12.2017.

https://www3.stats.govt.nz/New_Zealand_Official_Yearbooks/1962/NZOYB_1962.html#idpreface_1_21

The New Zealand Official Year-book, 1962, Stats NZ internet-sivu, section 34 education. 1962. Viitattu 11.12.2017.

https://www3.stats.govt.nz/New_Zealand_Official_Yearbooks/1962/NZOYB_1962.html#idpreface_1_21

UK Parliament. *Report of the Committee on the Age of Majority*. Viitattu 5.4.2018.

<https://www.parliament.uk/about/living-heritage/transformingsociety/private-lives/relationships/collections1/parliament-and-the-1960s/latey-age-of-majority-report/>

World Distribution of Quakers, 2000. Friends World Committee for Consultation (FWCC). QuakerInfo.com internet-sivu. Viimeksi päivitetty 9.12.2005. Viitattu 6.10.2017. <http://www.quakerinfo.com/memb2000.shtml>.